Statens
offentliga
utredningar
1975:104
Finans-
departementet

Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

SOU

Betänkande av
Utredningen om säkerhetsåtgärder m. m.
i skatteprocessen (USS)
Stockholm 1975

Ref

Statens
offentliga
utredningar
1975:104
Finans-
departementet

Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

SOU

Betänkande av
Utredningen om säkerhetsåtgärder m. m.
i skatteprocessen (USS)
Stockholm 1975

Statens offentliga utredningar
1975:104
Finansdepartementet

Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

Betänkande av Utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen (USS)

Stockholm 1975

ISBN 91-38-02420-9
Göteborgs Offsettryckeri AB
Stockholm 1976

Till Statsrådet och chefen för finansdepartementet

Genom beslut den 16 februari 1973 har regeringen bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om kvarstad, skingringsförbud m. m. i skatteprocessen. Till sakkunniga har utsetts numera länsåklagaren för speciella mål Anders Nordenadler, ordförande, numera länsrådet Sten Bergh, riksdagsledamoten Olof Johansson, kanslirådet Gösta Welander och riksdagsledamoten Hans-Olov Westberg.

Såsom experter har departementschefen tillkallat numera bitr. skattedirektören Bill Andréasson, kronofogden Börje Bjernstad, taxeringsrevisorn Sven Björnesjö, numera direktören Christer Jarenius och kammarrättsrådet Sverker Widmark.

Till sekreterare har förordnats den 25 april 1973 Andréasson, den 15 februari 1974 hovrättsfiskalen Martin Erling och den 22 april 1974 hovrättsfiskalen Claes Werdinius. Sistnämnda dag entledigades Andréasson från sitt uppdrag som sekreterare åt utredningen. Sedan Werdinius den 1 augusti 1975 förordnats till sekreterare åt skattetilläggsutredningen (Fi 1975:06) har han samma dag entledigats från sitt uppdrag som sekreterare i utredningen.

De sakkunniga har antagit namnet Utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen (USS).

Utredningen har tidigare avlämnat delbetänkandet Bevissäkringslag för skatte-och avgiftsprocessen (SOU 1974:49).

Utredningen får härmed överlämna delbetänkandet med förslag till Betalningssäkringslag för skatte-och avgiftsprocessen. Betänkandet innehåller även förslag till ändringar i vissa författningar.

Stockholm den 12 december 1975

Anders Nordenadler

Sten Bergh *Gösta Welander*

Olof Johansson *Hans-Olov Westberg*

/Martin Erling

Innehåll

Förkortningar

AckL	Ackordslagen (1970:847)
AFL	Lagen (1962:381) om allmän försäkring
AGL	Lagen (1941:416) om arvskatt och gåvoskatt
AvgL	Lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring m. m.
BrB	Brottsbalken
FiRL	Lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område
FfL	Lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom
FKL	Lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning
FL	Förvaltningslagen (1971:290)
FPL	Förvaltningsprocesslagen (1971:291)
FRL	Förmånsrättslagen (1970:979)
JB	Jordabalken
JRL	Lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område
KKL	Konkurslagen (1921:225)
Lfl	Lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.
ML	Lagen (1968:430) om mervärdeskatt
RB	Rättegångsbalken
Sfl	Lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.
SkBL	Skattebrottslagen (1971:69)
SOU	Statens offentliga utredningar
TL	Taxeringslagen (1956:623)
TuL	Tullagen (1973:670)
UBK	Uppbördskungörelsen (1967:626)
UBL	Uppbördslagen (1953:272)
UK	Utsökningskungörelsen (1971:1098)
UL	Utsökningslagen (1877:31 s. 1)
YFL	Lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Sammanfattning

Betänkandet, som utgör en andra etapp i utredningens arbete, innehåller förslag till lagstiftning, som avser att stärka det allmännas ställning som borgenär inom området för skatter, tullar och avgifter. Tidigare har utredningen avlämnat ett delbetänkande, SOU 1974:49, inom det angivna området. Förslagen i det betänkandet har legat till grund för bl. a. den nyligen antagna bevissäkringslagen för skatte- och avgiftsprocessen (1975:1027).

Det nu föreliggande delbetänkandet innefattar i första hand förslag till en ny lag, som kallas *betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen.* Betalningssäkring är en processuell säkerhetsåtgärd, som f. n. inte finns inom beskattningsområdet. Institutet motsvarar närmast kvarstad i gällande civil- och straffprocessuell lagstiftning.

Liksom kvarstad avser betalningssäkring att skydda borgenärens betalningsanspråk fram till den tidpunkt, då gäldenären betalar fordringen eller utmätning för denna äger rum. Detta sker genom att gäldenärens utmätningsbara lösa egendom tas om hand eller, om den lämnas kvar hos honom, märks ut. Gäldenärens dispositionsrätt över egendomen inskränks således helt eller delvis. Under inga förhållanden får han förfoga över egendomen till skada för det allmänna. Dessa inskränkningar gäller även för tredje man. I fråga om fast egendom medför betalningssäkring att det allmänna erhåller säkerhetsrätt i egendomen.

Beslut om betalningssäkring fattas i princip av den tjänsteman hos vederbörande beskattningsmyndighet som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser. För den direkta inkomstskattens del innebär detta att taxeringsintendent är behörig att fatta beslut.

För beslut om betalningssäkring krävs att det allmänna har en fordran på skatt, tull eller avgift mot en viss gäldenär och dessutom, att en viss risk föreligger för att gäldenären inte kommer att betala fordringen.

Beslutet får avse endast fordran som föreligger vid tillfället i fråga. Har fordringen ännu inte fastställts i ordinarie eller extraordinär väg, får beslutet innefatta det belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antas bli påfört gäldenären.

Risken för att betalning inte kommer att ske skall vara av konkret natur. Någon viss omständighet, som kan knytas till gäldenären ifråga skall tala för att denne inte vill eller kan göra rätt för sig. Det skall föreligga en fara för antingen s. k. betalningssabotage från gäldenärens sida eller för att denne när förfallotiden inträder saknar medel att betala fordringsbeloppet helt eller delvis.

Självfallet äger gäldenär besvära sig mot beslut om betalningssäkring. Därvid gäller i princip samma besvärsordning som i fråga om den fordran beslutet avser.

Verkställighet av beslutet sker genom kronofogdemyndighets försorg. Myndigheten har därvid att följa de föreskrifter som gäller vid utmätning för ifrågavarande skatt, tull eller avgift. Vissa undantag från dessa regler finns. Sålunda får verkställighet äga rum utan att gäldenären dessförinnan underrättats om saken. Vidare får försäljning av egendom som har tagits i anspråk i princip inte ske. Lös egendom kan dock få säljas enligt utsökningslagens bestämmelser om kvarstadsbelagd egendom. Slutligen bör uppmärksammas att bestämmelserna om utmätningsed gäller i tillämpliga delar i det fall att egendom inte har anträffats vid förrättning för verkställighet eller en uppgiven tillgång visat sig vara tvistig.

Efter förebild från vissa utländska rättssystem föreslås att beslut om betalningssäkring skall medföra förmånsrätt i den egendom, vari verkställighet har skett. Av det skälet föreslås i betänkandet en ändring i förmånsrättslagen (1970:979).

Vidare innehåller lagförslaget en bestämmelse som gör det möjligt att ställa säkerhet för betalning av fordran på skatt, tull eller avgift. Om erbjuden säkerhet godtas av tjänsteman, som är behörig att besluta om betalningssäkring för den aktuella fordran, sätts betalningssäkring inte in. I förekommande fall skall beslut om betalningssäkring hävas och ev. verkställighetsåtgärder därmed gå åter. Kronofogdemyndighet äger också pröva anvisad säkerhet. Hans beslut skall dock överprövas av behörig beslutsfattare.

Besvär får anföras även i fråga om verkställighet. I lagförslaget föreskrivs att bestämmelserna i 10 kap. utsökningslagen om klagan över utmätningsmans förfarande gäller i tillämpliga delar beträffande verkställighet av beslut om betalningssäkring.

Som en följd av betalningssäkringslagens bestämmelser föreslås ändringar i vissa författningar. Ändringen i förmånsrättslagen har redan nämnts. Flertalet av de övriga ändringsförslagen beror på att betalningssäkring är en ny säkerhetsåtgärd samt att denna har förenats med förmånsrätt. Förslaget till ändring i rättegångsbalken har dock föranletts av andra skäl.

I betänkandet föreslås att bestämmelserna i 26 kap. 1 § rättegångsbalken, vilket lagrum innehåller grundreglerna för kvarstad och skingringsförbud inom straffprocessen, även skall omfatta skatt, tull eller avgift, som någon kan misstänkas ha undandragit eller sökt undandra det allmänna genom brott enligt skattebrottslagen (1971:69), lagen (1960:418) om straff för varusmuggling m. fl. lagar. Lagtekniskt sker detta genom ett nyinfört tredje stycke i nämnda paragraf. Avsikten är att den föreslagna bestämmelsen skall utgöra ett komplement till institutet betalningssäkring och tillgripas endast i sådana fall då ett beslut om betalningssäkring inte kan erhållas.

Författningsförslag

1 Förslag till Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

Härigenom förordnas som följer

Inledande bestämmelser

1 § Betalningssäkring är den åtgärd som enligt denna lag får vidtagas för att säkerställa betalning av skatt, tull eller avgift.

2 § I denna lag förstås med

fordran: det allmännas anspråk på

1. sådan skatt, tull eller avgift, som avses i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.,

2. förseningsavgift, skattetillägg eller liknande avgift, som avser fordran enligt 1,

3. ränta eller avgift, som utgår i samband med uppbörd eller indrivning av fordran enligt 1 eller 2

gäldenär: den som har ålagts eller enligt lag kan åläggas betalningsskyldighet för fordran.

Beslut

3 § Beslut om betalningssäkring i gäldenärens egendom får fattas om särskild risk föreligger att gäldenären icke kommer att betala fordran. Är fordringen icke fastställd, skall betalningssäkringen avse det belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antagas bli påfört gäldenären.

Uppgår fordringen icke till betydande belopp, får betalningssäkringen beslutas endast om särskilda skäl föreligger.

4 § Beslut om betalningssäkring skall omedelbart hävas, helt eller till viss del, om åtgärden icke längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen eller om eljest skäl för beslutet icke längre föreligger.

5 § Beslut om betalningssäkring upprättas skriftligt och överlämnas senast vid förrättning för verkställighet till gäldenären mot bevis. Kan beslutet ej överlämnas vid förrättningen, skall det delgivas genom den verkställande myndighetens försorg.

6 § Beslut om betalningssäkring och om hävande av sådan åtgärd får fattas av den, som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran beslutet avser. Föreligger särskilda skäl får annan tjänsteman förordnas att fatta sådant beslut.

Verkställighet m. m.

7 § Beslut om betalningssäkring verkställes enligt de föreskrifter som gäller vid utmätning för fordringen, om icke annat framgår av denna lag.

8 § Verkställighet får ske utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om målet.

9 § Verkställighet får ej omfatta försäljning av egendom. Lös egendom får dock säljas enligt bestämmelserna i 183 § utsökningslagen (1877:31 s. 1) om försäljning av kvarstadsbelagd egendom.

10 § Har tillgång för att säkerställa betalning av fordringen ej anträffats vid verkställigheten eller är uppgiven tillgång tvistig, skall gäldenären på kronofogdemyndighetens begäran åläggas att upprätta förteckning över sina tillgångar och skulder samt att med ed bekräfta att den är riktig. Därvid gäller bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningsed i tillämpliga delar.

11 § Kronofogdemyndighet verkställer beslut om betalningssäkring. Verkställighet sker efter framställning från tjänsteman som avses i 6 §.

Verkan av betalningssäkring

12 § Sedan kronofogdemyndigheten har förklarat att egendom tagits i anspråk, får gäldenären icke förfoga över egendomen till skada för det allmänna.

13 § Om förmånsrätt på grund av betalningssäkring föreskrives i förmånsrättslagen (1970:979). Förmånsrätten uppkommer vid samma tidpunkt som förmånsrätt på grund av bestämmelserna i 77 § första och andra styckena samt 83 § första stycket utsökningslagen (1877:31 s. 1).

Säkerhet

14 § Säkerhet får ställas för betalning av fordran.

Den som är behörig att besluta om betalningssäkring i fråga om fordringen prövar erbjuden säkerhet och beslutar om erforderliga åtgärder när säkerheten skall tagas i anspråk.

Kronofogdemyndighet får pröva erbjuden säkerhet om särskilda skäl föreligger. Anmälan om sådant beslut skall genast göras till tjänsteman som avses i andra stycket. Denne prövar omedelbart om beslutet skall bestå.

Besvär m. m.

15 § Talan mot beslut angående betalningssäkring föres genom besvär hos den domstol eller myndighet som har att pröva besvär i fråga om den fordran betalningssäkringen avser. Länsskatterätten i länet är dock ensam behörig att pröva besvär i första instans såvitt avser fordran inom länsstyrelses förvaltningsområde.

16 § Bestämmelserna i 10 kap. utsökningslagen (1877:31 s. 1) om klagan över utmätningsmans förfarande gäller i tillämpliga delar i fråga om verkställighet enligt denna lag. Talan är dock ej i något fall begränsad till viss tid.

Denna lag träder i kraft den . . .

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

Härigenom förordnas att 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på	Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970:979) följer med fordran på
1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958:295) om sjömansskatt och kupongskattelagen (1970:624),	1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953:272), samt skatt enligt lagen (1908:128) om bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,* lagen (1958:295) om sjömansskatt och kupongskattelagen (1970:624),

2. skatt enligt förordningen (1959:507) om allmän varuskatt och lagen (1968:430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt förordningen (1908:129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, lagen (1928:376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941:251) om särskild varuskatt, förordningen (1943:477) om skatt å vissa pälsvaror, förordningen (1948:85) om försäljningsskatt, förordningen (1953:396) om accis å fettemulsion m. m., lagen (1953:397) om avgift för fettvaror som användas för framställning av fettemulsion m. m., lagen (1956:545) om omsättningsskatt på motor-

[1] Senaste lydelse 1975:1266

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

fordon, lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, lagen (1960:258) om utjämningsskatt på vissa varor, lagen (1961:372) om bensinskatt, lagen (1961:394) om tobaksskatt, förordningen (1961:653) om brännoljeskatt, stämpelskattelagen (1964:308), förordningen (1964:352) om gasolskatt, förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen, förordningen (1971:170) om annonsskatt, lagen (1972:266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972:820) om skatt på spel, lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter samt bilskrotningslagen (1975:343).

4. skatt enligt förordningen (1922:260) om automobilskatt, kungörelsen (1934:122) om skatt å motorfordon, som för tillfälligt brukande i riket från utlandet införts, kungörelsen (1951:750) om saluvagnsskatt, förordningen (1963:116) om trafikomläggningsskatt, kungörelsen (1964:43) om skatt å automobil, som av utomlands bosatt person för tillfälligt brukande i riket här förvärvats, traktorskatteförordningen (1969:297), vägtrafikskattelagen (1973:601), förordningen (1973:602) om särskild vägtrafikskatt samt kungörelsen (1973:781) om saluvagnsskatt,

5. tull samt avgift enligt kungörelsen (1960:235) om avgift för växtskyddskontroll vid införsel av växter och förordningen (1968:361) om avgift vid införsel av vissa bakverk,

6. avgift enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,

7. avgift, som uppbäres med tillämpning av lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., i den mån avgiften icke omfattas av 1.

Förmånsrätten omfattar ej restavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringen och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Denna lag träder i kraft den

Äldre bestämmelser gäller fortfarande om konkurs beslutats eller offentligt ackord fastställts före lagens ikraftträdande.

3 Förslag till
Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom förordnas att 8 och 9 §§ förmånsrättslagen (1970:979)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	
Utmätning ger förmånsrätt i den utmätta egendomen.	Utmätning ger förmånsrätt i den utmätta egendomen. *Betalningssäkring ger förmånsrätt i den egendom vari verkställighet har skett.*
9 §	
Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas följd och efter den i 4–7 §§ angivna numreringen.	
Förmånsrätt enligt 4 § 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § 2 på grund av annan retentionsrätt än som avses i 247 § sjölagen (1891:35 s. 1)	
Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare.	Förmånsrätt på grund av utmätning *och betalningssäkring* har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken sökts samma dag som utmätningen *eller beslutet om betalningssäkring* verkställdes eller senare.
Utmätning ger företräde framför senare *utmätning av* samma egendom. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.	Utmätning *och betalningssäkring* ger företräde framför senare *verkställighet i* samma egendom. Utmätning *och betalningssäkring* för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.
	Vid utmätning för fordran, för vilken beslut om betalningssäkring har meddelats, följer förmånsrätt i den egendom, som är föremål för betalningssäkringen, från den dag, då beslutet om beslutssäkring verkställdes.

Denna lag träder i kraft den

[1] Lagen omtryckt 1975:1248

4. Förslag till Lag om ändring i jordabalken

Härigenom förordnas att 19 kap. 21 §, 21 kap. 2 och 5 §§ samt 22 kap. 3 § jordabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

19 kap.

21 §[1]

Har fast egendom eller tomträtt utmätts eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmätningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Har fast egendom eller tomträtt utmätts *eller tagits i anspråk för betalningssäkring* eller har beträffande fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo begärts försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom eller har utmätningen *eller beslutet om betalningssäkring* upphävts eller frågan om egendomens försäljning av annat skäl förfallit, skall anteckning därom göras i fastighetsboken eller tomträttsboken. Anteckning att egendomen försålts utmätningsvis skall ske när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommit.

Om inverkan på inteckning eller inskriven rättighet av exekutiv försäljning eller av expropriation eller liknande tvångsförvärv eller av myndighets fördelning av medel skall anteckning göras i fastighetsboken eller tomträttsboken när anmälan, bevis eller fördelningslängd som utvisar förhållandet inkommit.

Förekommer i övrigt i lag eller annan författning bestämmelse om att visst förhållande skall antecknas i fastighetsbok eller tomträttsbok, gäller bestämmelsen.

21 kap.

2 §

Ansökan om inskrivning skall avslås, om

1. upplåtelsehandlingen ej ingivits,
2. föreskrifterna i 13 kap. 1–4 och 6 §§ ej iakttagits,
3. lagfart ej är sökt för upplåtaren,
4. inskrivning i fastigheten är beviljad eller sökt,

Ansökan om inskrivning skall avslås, om

1. upplåtelsehandlingen ej ingivits.
2. föreskrifterna i 13 kap. 1–4 och 6 §§ ej iakttagits,
3. lagfart ej är sökt för upplåtaren,
4. inskrivning i fastigheten är beviljad eller sökt,

[1] Senaste lydelse 1971:503

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 fastigheten är utmätt,	5. fastigheten är utmätt *eller har tagits i anspråk för betalningssäkring*
6. det är uppenbart att upplåtelsen på annan grund är ogiltig eller ej kan göras gällande.	6. det är uppenbart att upplåtelsen på annan grund är ogiltig eller ej kan göras gällande.

Har ärende angående lagfart för upplåtaren uppskjutits till senare inskrivningsdag, skall behandlingen av ansökan om inskrivning av tomträtten uppskjutas till samma dag.

5 §

Ansökan om inskrivning av avtal om sådan ändring i tomträttens innehåll som avses i 13 kap. 21 § får göras av fastighetsägaren eller tomträttshavaren sedan tomträtten inskrivits. Om sådan inskrivning gäller i tillämpliga delar 2–4 §§ med följande avvikelser.

Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträtten eller är inskrivning av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller sökes sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträtten utmätts före den dag då inskrivning sökes, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även *utmätningssökanden.*	Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträtten eller är inskrivning av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller sökes sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgivit inskrivning av ändringsavtalet eller detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträtten utmätts *eller tagits i anspråk för betalningssäkring* före den dag då inskrivning sökes, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även *sökanden ifråga om utmätning eller betalningssäkring.*

Är avtal som avses i första stycket beroende av att fastighetsbildning äger rum, får ansökan bifallas endast om nämnda åtgärd kommit till stånd.

I avvaktan på att hinder som anges i andra eller tredje stycket undanröjes skall ansökan förklaras vilande.

22 kap.

3 §[1]

Ansökan om inteckning skall avslås, om

1. föreskrifterna i 2 § icke iakttagits,
2. på grund av särskild föreskrift eller enligt anteckning i fastighetsboken inteckning ej får beviljas i fastigheten,
3. inskrivning av tomträtt i fastigheten är beviljad eller sökt,

[1] Senaste lydelse 1971:503

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

4. fastigheten frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,

5. sökanden är i konkurs eller försättes i konkurs den dag då inteckningen sökes samt fastigheten hör till konkursboet,

6. del av fastigheten är utmätt eller utmätes den dag då inteckningen sökes,

7. ärende angående anteckning enligt 7 § förköpslagen (1967:868) att kommun beslutat utöva förköpsrätt i fråga om egendomen upptagits på inskrivningsdag och ansökningen göres av den som överlåtit egendomen.

8. del av fastigheten har tagits eller, den dag då inteckning sökes, tages i anspråk för betalningssäkring.

Har ärende angående lagfart för sökanden uppskjutits till senare inskrivningsdag, skall behandlingen av ansökan om inteckning uppskjutas till samma dag.

Denna lag träder i kraft den

5. Förslag till Lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg

Härigenom förordnas att 12 och 41 §§ lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

12 §

Upplyses att före den dag inteckning sökes eller ock samma dag ansökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät, och visas ej att utmätningen upphört att gälla, skall ansökningen avslås.

Upplyses att före den dag inteckning sökes eller ock samma dag ansökningen göres den egendom som ansökningen avser tagits i mät *eller tagits i anspråk för betalningssäkring,* och visas ej att utmätningen *eller betalningssäkringen* upphört att gälla, skall ansökningen avslås.

41 §[1]

Då utmätning skett av luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande, intecknade reservdelar, eller då jämlikt 71 § konkurslagen äskats att luftfartyg eller intecknade re-

Då utmätning skett av *eller beslut om betalningssäkring verkställts i* luftfartyg eller lott däri eller till sådant fartyg hörande, intecknade reservdelar, eller då jämlikt 71 § kon-

[1] Senaste lydelse 1970:986

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
servdelar till sådant fartyg må utmätningsvis säljas, skall, sedan bevis härom inkommit till inskrivningsdomaren, å nästa inskrivningsdag göras anteckning om förhållandet i inskrivningsboken. Visas att utmätningen upphävts eller att frågan om egendomens försäljning eljest förfallit, varde ock det i boken antecknat.	kurslagen äskats att luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg må utmätningsvis säljas, skall, sedan bevis härom inkommit till inskrivningsdomaren, å nästa inskrivningsdag göras anteckning om förhållandet i inskrivningsboken. Visas att utmätningen *eller betalningssäkringen* upphävts eller att frågan om egendomens försäljning eljest förfallit, varde ock det i boken antecknat.

Har egendom blivit såld i den ordning som är stadgad beträffande försäljning av utmätt luftfartyg och av utmätta, intecknade reservdelar, varde anteckning därom efter vad i första stycket sägs införd i inskrivningsboken, när handling som visar köpeskillingens fördelning inkommer till inskrivningsdomaren. Var egendomen intecknad, skall i inskrivningsboken tillika antecknas den verkan som försäljningen enligt vad i 25 § stadgas medför beträffande inteckningen. Skedde ej försäljning, men skola ändock enligt vad därom är särskilt stadgat medel fördelas mellan rättsägare i egendomen, skall motsvarande anteckning göras när fördelningslängden inkommer.

Har domstol beträffande inteckning i luftfartyg meddelat förklaring som i 26 § sägs, åligger det domstolen att därom översända bevis till inskrivningsdomaren, som har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i inskrivningsboken.

Denna lag träder i kraft den

6. Förslag till Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

Härigenom förordnas att 38 och 283 §§ sjölagen (1891:35 s. 1)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Antagen lydelse	*Föreslagen lydelse*
	38 §

I skepps- eller skeppsbyggnadsregistret skall antecknas, när

1. talan väckts om hävning eller återgång av förvärv av registrerat skepp eller skeppsbygge eller om bättre rätt till sådan egendom eller eljest i fråga, som angår inskrivning;

2. mål som avses under 1 avgjorts genom dom eller slutligt beslut som vunnit laga kraft;

[1] Lagen omtryckt 1975:1289

Antagen lydelse	*Föreslagen lydelse*
3. ägare av registrerat skepp eller skeppsbygge försatts i konkurs;	
4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning, konkursförvaltare begärt att registrerat skepp eller skeppsbygge skall säljas exekutivt, ägaren enligt 10 § andra stycket begärt att registrerat skepp skall säljas exekutivt eller egendomen sålts exekutivt;	4. registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning, konkursförvaltare begärt att registrerat skepp eller skeppsbygge skall säljas exekutivt, ägaren enligt 10 § andra stycket begärt att registrerat skepp skall säljas exekutivt eller egendomen sålts exekutivt;
5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, skingringsförbud eller utmätning upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;	5. beslut som avses under 3 eller 4 om konkurs, kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning upphävts eller återgått eller fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom eljest förfallit;

6. skepp eller skeppsbygge skall avregistreras enligt någon i 16 § angiven grund men hinder mot avregistreringen möter enligt 17 §;

7. enligt 35 § beslut meddelats att skepp eller skeppsbygge skall avföras ur registret den dag registrering äger rum utomlands.

Är eljest i lag eller annan författning föreskrivet att visst förhållande skall antecknas i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, skall det gälla.

Anteckning i skeppsbyggnadsregistret skall överföras till skeppsregistret, om bygget överföres dit såsom skepp. Registeranteckning skall avföras, om den uppenbarligen ej längre kan vara av betydelse.

283 §

Ansökan om inteckning skall avslås, om

1. bestämmelserna i 282 § första stycket ej iakttagits;

2. ansökningen strider mot 261 §;

3. ansökningen strider mot sådan på grund av förvärvsvillkor mot sökanden gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen, som införts i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret eller införes däri samma inskrivningsdag som inteckningen sökes, och ansökningen icke medgivits av den till vars förmån inskränkningen gäller;

4. skeppet eller skeppsbygget skall avregistreras;

5. sökanden eller, om skeppet eller bygget äges av flera, någon av sökandena är i konkurs eller försättes i konkurs samma inskrivningsdag som inteckningen sökes och det icke visas, att skeppet, bygget eller andelen ej hör till konkursboet;

6. skeppet, bygget eller andel däri	6. skeppet, bygget eller andel däri

Antagen lydelse

eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen sökes; eller

Föreslagen lydelse

eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för kvarstad, skingringsförbud, *betalningssäkring* eller utmätning eller blir föremål för sådan åtgärd samma inskrivningsdag som inteckningen sökes; eller

7. skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill frångått sökanden genom exekutiv försäljning.

Har ärende angående inskrivning av sökandens förvärv uppskjutits, skall behandlingen av inteckningsansökningen uppskjutas på motsvarande sätt.

Denna lag träder i kraft den

7. Förslag till Lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)

Härigenom förordnas att 72 och 139 §§ utsökningslagen (1877:31 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

72 §[1]

Påstår någon, som ej har sådan rätt som anges i 71 §, att han äger förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, medför det ej hinder för egendomens utmätande för annan gäld. De villkor under vilka sådan borgenär äger rätt till betalning ur egendomen anges i 5 och 6 kap.

Ej heller må egendoms utmätande hindras därav att den blivit belagd med kvarstad eller skingringsförbud; dock bör, där annat gods finnes att tillgå, sådant företrädesvis utmätas, så vitt det lämpligen och utan förfång för utmätningssökanden kan ske.

Ej heller må egendoms utmätande hindras därav att den blivit belagd med kvarstad eller skingringsförbud *eller att den tagits i anspråk för betalningssäkring;* dock bör, där annat gods finnes att tillgå, sådant företrädesvis utmätas, så vitt det lämpligen och utan förfång för utmätningssökanden kan ske.

139 §[2]

När fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg sålts, har borgenär, som hade sjö- eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur köpeskillingen enligt vad som anges nedan, såvida han framställt yrkande därom före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

[1] Senaste lydelse 1967:140

[2] Senaste lydelse 1975:1254

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Svarar utmätt egendom för företagsinteckning, äger inteckningshavaren erhålla betalning ur köpeskillingen, om han framställt yrkande därom inom tid som nyss angivits. Vad nu sagts gäller dock ej i den mån sådan betalning måste anses obehövlig för att trygga inteckningshavarens och efterföljande inteckningshavares rätt. Vid prövningen härav skall hänsyn tagas även till sådan egendom som gäldenären på annat sätt än genom företagsinteckningen ställt som säkerhet för inteckningshavarens fordran.

Skall under konkurs fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg säljas utmätningsvis, äger även borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) rätt att erhålla betalning ur köpeskillingen, om han yrkat det före auktionen eller, om egendomen sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

Utmätes egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, för annan fordran än den som betalningssäkringen avser, skall så stor del av köpeskillingen avsättas, som på grund av förmånsrätt enligt förmånsrättslagen belöper på den fordran, för vilken betalningssäkring beslutats.

Denna lag träder i kraft den

8. Förslag till Lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom.

Härigenom förordnas att 25 och 34 §§ lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

25 §[1]

I sakägarförteckning upptages, förutom exekutionsfordringen,

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten *och fordran som utgår med förmånsrätt på grund av betalningssäkring,*

[1] Senaste lydelse 1971:1044

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej rättighet av beskaffenhet att skola bestå oavsett fastighetens försäljning.

4. kostnaden för förfarandet.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

34 §

I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och icke enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskilling för tillbehör. Vad nu sagts gäller dock icke, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären yrkat kontant betalning,

2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket, eller

3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.	För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas. *Detsamma gäller för fordran, som skall utgå med förmånsrätt på grund av betalningssäkring.*

I den mån icke avräkning skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

Denna lag träder i kraft den

9 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.

Härigenom förordnas att 10 § lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §[1]	
I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken egendomen svarar på grund av luftpanträtt, inteckning *eller* retentionsrätt samt kostnaden för förfarandet.	I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken egendomen svarar på grund av luftpanträtt, inteckning, retentionsrätt *eller betalningssäkring* samt kostnaden för förfarandet.

Om egendomen hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för egendomens förvaltning under konkursen. Är egendomen därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran avses även rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Denna lag träder i kraft den

10 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.

Härigenom förordnas att 10 § lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m., skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §[2]	
I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt samt kostnaden för förfarandet.	I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt, *förmånsrätt på grund av betalningssäkring* samt kostnaden för förfarandet.

Om skeppet hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

[1] Senaste lydelse 1975:1252
[2] Senaste lydelse 1975:1253

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning, avses även fordran för vilken skepp tagits i anspråk enligt 91 a § 3 mom. utsökningslagen (1877:31 s. 1) samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Denna lag träder i kraft den

11 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom förordnas att 38 och 40b §§ konkurslagen (1921:225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

38 §[1]

Förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning går åter, om egendomen tagits i mät senare än tre månader före fristdagen. Har utmätningen skett till förmån för gäldenären närstående, går förmånsrätten eller betalningen också åter, om egendomen tagits i mät dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Förmånsrätt på grund av betalningssäkring går åter, om egendomen har tagits i anspråk för åtgärden senare än tre månader före fristdagen.

40 b §[1]

Återvinning påkallas av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Återvinning påkallas av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning *eller betalningssäkring* är särskild åtgärd ej behövlig.

[1] Senaste lydelse 1975:244

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

Denna lag träder i kraft den

12 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas att 11 kap. 1 och 3 §§ samt 17 kap. 13 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

11 kap.

1 §

Gäldenär, som förstör eller genom gåva eller annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydenhet och därigenom försätter sig på obestånd eller förvärrar sitt obestånd, dömes för oredlighet mot borgenärer till fängelse i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed *eller till betalningssäkringsed* förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, skall ock, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, dömas för oredlighet mot borgenärer. Detsamma skall gälla, om gäldenär i samband med annan exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tages i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydenhet med uppsåt att hålla den undan konkursen, så ock gäldenär, som i konkurs undandrager eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång, dömes likaledes för oredlighet mot borgenärer.

3 §

Gäldenär, som fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller vidtager annan sådan åtgärd och som därigenom uppsåtligen eller av grov oaktsamhet framkallar eller förvärrar obestånd, dömes för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse i högst två år.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

Gäldenär, som vid konkurs eller offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller i förteckning till utmätningsed *eller till betalningssäkringsed* av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppgiver obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, dömes likaledes, om ej uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest lägges till grund för förfarandet, för vårdslöshet mot borgenärer.

17 kap.

13 §

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, utmätt eller beslagtaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utgiva annans gods, rubbar gods som blivit satt i kvarstad, *ianspråktaget genom betalningssäkring,* utmätt eller beslagtaget, skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Vägrar någon inträde som förrättningsman äger fordra, dömes för hindrande av förrättning till böter.

Denna lag träder i kraft den

13. Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas att 26 kap. 1 § rättegångsbalken skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

26 kap.

1 §

Är någon skäligen misstänkt för brott och kan skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att gälda böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, må kvarstad läggas å så mycket av hans lösa egendom, som svarar mot skulden, eller ock, om det är tillfyllest, egendomen ställas under förbud att säljas eller skingras. Skingringsförbud må ock meddelas å fast egendom, som tillhör den misstänkte.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud, hos tredje man, må denne förbjudas att utgiva egendomen.

Vad som har föreskrivits i första och andra styckena äger motsvarande tillämpning i fråga om den som är skäligen misstänkt för brott enligt skattebrottslagen (1971:69), lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, uppbördslagen (1953:272), kupongskatteförordningen (1970:624) eller lagen (1958:295) om sjömansskatt beträffande vad han genom brottet kan antagas ha undanhållit eller sökt undanhålla det allmänna i skatt, tull eller avgift. Kvarstad eller skingringsförbud, som avser fordran på skatt, tull eller avgift, får bestå längst till dess beslut om betalningssäkring för fordringen har verkställts.

Denna lag träder i kraft den

1 Utredningsuppdraget

1.1 Direktiven

Utredningens direktiv innefattas i ett anförande till statsrådsprotokollet den 16 februari 1973 av chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, och innehåller följande.

Under de senaste åren har en rad åtgärder vidtagits för att motverka skattefusk. Jag vill här främst nämna den nya skattebrottslagen (1971:69), varigenom skattefusk kommit att jämställas med brottsbalkens bedrägeribrott, och de i samband med skattebrottslagen antagna bestämmelserna om skatte- och avgiftstillägg samt förseningsavgift. Även mot skatteflyktsmetoder har under senare tid nya lagregler införts. Väsentligt ökade möjligheter att motverka förfaranden som syftar till för låg skatte- och avgiftsberäkning föreligger sålunda genom redan vidtagna lagstiftningsåtgärder. Härtill kommer att omfattande lagstiftningsarbete pågår som avser att skapa ytterligare hinder för kringgående av gällande regler om skatter och allmänna avgifter.

Även om sålunda skyddet mot skatteundandragande har förstärkts och avses skola förbättras, är emellertid skattefordringar i vissa avseenden väsentligt sämre ställda än fordringar av civilrättslig natur. Jag avser här möjligheterna att genom processuella tvångsmedel säkra betalning av en fordran. Sådana möjligheter finns sedan länge för civilrättsliga fordringar, men saknas i vad avser skattefordringar.

Enligt 15 kap. rättegångsbalken och 8 kap. utsökningslagen (1877:31 s. 1) kan s. k. civilprocessuella säkerhetsåtgärder vidtas innan förutsättning för utmätning av egendom föreligger. Dessa åtgärder brukar indelas i reella och personella. Till de förra räknas bl. a. kvarstad och skingringsförbud och till de senare, som avser att förhindra att en person undandrar sig betalning genom att resa utrikes, hör reseförbud. Ett antal förutsättningar måste föreligga för att en ansökan om sådan säkerhetsåtgärd skall kunna bifallas. Sökanden skall sålunda bl. a. ha visat sannolika skäl för sitt yrkande. En annan förutsättning är att motparten skäligen kan befaras företa sig något som förhindrar eller försvårar verkställigheten av dom.

Domstol eller, om talan ännu inte väckts vid domstol, överexekutor kan förordna att "kvarstad läggs" på viss egendom eller att egendom "ställs under förbud att säljas eller skingras". Kvarstad kan avse endast lös egendom medan skingringsförbud kan avse vad egendom som helst. Sådana förordnanden innebär bl. a. att egendomens ägare inte längre har rätt att fritt förfoga över egendomen. Avtal som ingåtts i strid mot kvarstadsbeslut eller skingringsförbud är ogiltigt. Genom säkerhetsåtgärder kan alltså borgenär förhindra att gäldenär gör sig av med sin egendom innan dom föreligger som kan grunda rätt till utmätning för fordran etc. Reseförbud enligt 15 kap. 2 § rättegångsbalken kan meddelas på yrkande av part, om det "skäligen kan befaras att motparten begiver sig från riket utan att efterlämna känd egendom, som svarar

mot hans gäld". Även överexekutor kan meddela reseförbud. Överträdelse av beslut om säkerhetsåtgärd är straffbelagd.

Även inom straffprocessen kan tvångsmedel av nu avsett slag ifrågakomma, dels för att möjliggöra verkställighet av en kommande dom, dels för att säkerställa bevisupptagningen inför domstol. I motsats till vad som gäller inom civilprocessen kan fråga om tvångsmedel tas upp inför domstol innan talan väckts i huvudsaken.

Inom förvaltningsprocessen finns möjligheter att i vissa fall förelägga och utdöma vite, som kan sägas utgöra tvångsmedel i processen. För skatteprocessens del finns vid sidan av vitesinstitutet en speciell säkerhetsåtgärd, nämligen handräckning vid taxeringsrevision, som närmast kan jämföras med straffprocessens husrannsakan och beslag och således avses säkra bevisningen i en kommande process. De nuvarande reglerna om handräckning har kritiserats som alltför omständliga för att kunna användas på ett effektivt sätt. Detta torde vara det främsta skälet till att institutet ytterst sällan tillämpas. Instituten kvarstad och skingringsförbud som ju syftar till att säkra det ekonomiska utfallet av en väntad eller pågående process saknas helt i förvaltningsprocessen.

Det är enligt min mening en kännbar brist i lagstiftningen att tvångsmedel för att säkra betalning av ännu ej fastställda skattefordringar och liknande inte finns beträffande skatteprocessen. Av bl. a. utredningstekniska skäl måste det nämligen relativt ofta förflyta en ganska lång tid från det exempelvis en taxeringsrevision påbörjas hos en skattskyldig och till dess tillkommande skatt är fastställd och utmätningsgill. Det har i praktiken förekommit åtskilliga fall där den skattskyldige under denna tidrymd genom olika åtgärder åstadkommit att skattefordringen, när den väl fastställts, har visat sig sakna värde. Lämpliga bestämmelser om säkerhetsåtgärder skulle i många av dessa fall med all sannolikhet ha lett till ett betydligt gynnsammare uppbördsresultat för det allmänna. Man bör heller inte bortse från den inverkan detta skulle få på skattemoralen i allmänhet.

Jag vill därför föreslå att frågan om införande av säkerhetsåtgärder i skatteprocessen nu utreds. Utredningen bör inriktas på alla typer av säkerhetsåtgärder. Detta innebär att uppdraget inte bör begränsas till sådana åtgärder som är direkt inriktade på skattefordringen som sådan utan också omfatta tvångsmedel för att säkra bevisning i skatteprocessen. En översyn av bestämmelserna i lagen (1961:332) om handräckning vid taxeringsrevision bör således ingå i uppdraget. Av praktiska skäl bör utredningen avse hela skatte- och avgiftsområdet, inbegripet tullområdet. Också socialförsäkringsavgifterna bör inbegripas. I första hand torde motsvarande regler inom civilprocessen kunna tjäna som förebild. Men även straffprocessens regler om säkerhetsåtgärder bör beaktas. Särskilt gäller detta de rent processuella förutsättningarna, eftersom snabbhet i förfarandet är synnerligen viktigt för skatteprocessens del. Detta får dock inte leda till att kraven på rättssäkerhet eftersätts. Åtskilligt talar för att frågor om säkerhetsåtgärder bör avgöras av domstol. De nya länsskatterätterna får därvid anses ligga närmast till hands i vad avser beslut om säkerhetsåtgärder för skatter. Situationer kan dock tänkas där det bör finnas en möjlighet att låta annan myndighet åtminstone provisoriskt besluta om säkerhetsåtgärd i avvaktan på domstols beslut. Utredningen bör överväga möjligheten att införa bestämmelse om att mål och ärenden, i vilka förordnats om säkerhetsåtgärder, skall behandlas med förtur. Utredningen bör bedrivas skyndsamt.

1.2 Utredningsarbetet

Utredningen har i maj 1974 avgett ett delbetänkande med förslag till bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen (SOU 1974:49). Betänkandet

har legat till grund för en lagrådsremiss i ämnet som under våren 1975 har behandlats i lagrådet. I proposition (1975/76:11) med förslag till bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen föreslås lagstiftningsåtgärder i huvudsak enligt utredningens förslag. Propositionen har nyligen antagits av riksdagen (SFS 1975:1027).

För att få underlag för bedömningen av reformbehoven på de områden som uppdraget omfattar har utredningen under sommaren 1973 och hösten 1974 gjort rundfrågningar till länsstyrelsernas skatteavdelningar och vissa kronofogdemyndigheter i landet. Vidare har underhandskontakter vid skilda tillfällen tagits med företrädare för riksskatteverket, generaltullstyrelsen, riksförsäkringsverket samt statens jordbruksnämnd. Under hösten 1974 och vintern 1975 besökte företrädare för utredningen våra nordiska grannländer och Förbundsrepubliken Tyskland samt studerade därvid dessa länders rättssystem i de hänseenden som är av intresse för utredningens arbete. Slutligen har vissa upplysningar inhämtats i fråga om motsvarande förhållanden i Frankrike, USA och Canada.

Utredningen har bedömt det som angeläget att under det fortsatta arbetet i första hand söka lägga fram förslag som avser att säkra betalning av det allmännas fordringar på skatt, tull eller avgift. Denna bedömning stämmer överens med den uppfattning som flertalet av tillfrågade myndigheter har uttryckt.

Avsaknaden av säkerhetsåtgärder inom skatte- och avgiftsprocessen utgör enligt utredningens uppfattning en kännbar brist i lagstiftningen. Utredningen är emellertid medveten om att enbart en sådan lagstiftning inte i tillräcklig grad tillgodoser säkerhetsaspekterna. Den bör kompletteras med andra åtgärder – t. ex. en utvidgning av institutet solidarisk betalningsskyldighet – för att ett godtagbart skydd för det allmännas betalningsanspråk skall kunna åstadkommas. Emellertid kräver en utvidgad solidarisk betalningsskyldighet och andra s. k. kompletterande åtgärder noggranna överväganden. Det blir nämligen då fråga om lagstiftning av delvis ny typ. Mot detta skall vägas att bestämmelser om säkerhetsåtgärder i huvudsak kan utformas efter förebild av redan existerande rättsinstitut. Till detta kommer att behovet av sådana åtgärder sedan länge är starkt uttalat. Utredningen har därför valt att lägga fram ett förslag till lagstiftning som avser att möta de mest angelägna reformbehoven i fråga om det allmännas betalningsanspråk.

Sedan det förra delbetänkandet har utredningen avgett remissyttranden, i juli 1974 över konkurslagskommitténs betänkande (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m. m., i januari 1975 över lagberedningens betänkande (SOU 1974:55) Utsökningsrätt XIII, i september 1975 över promemoria med förslag till preskriptionslag (Ds Ju 1975:11) och i december 1975 över betänkandet Allmän skatteflyktsklausul (SOU 1975:77).

2 Gällande rätt

2.1 Allmänt om säkerhetsåtgärder i svensk rätt

Denna framställning behandlar endast de säkerhetsåtgärder som syftar till att trygga betalning av uppkomna fordringsanspråk. Säkerhetsåtgärder som är avsedda att användas för annat ändamål, t. ex. de straffprocessuella åtgärderna häkte, beslag etc., tas sålunda inte upp.

Som en allmän grundsats i svensk rätt gäller att en fordran inte kan drivas in i exekutiv ordning förrän den har blivit fastställd genom dom, utslag eller beslut. Den tid som förflyter innan borgenären kan få sin fordran exekutivt realiserad kan gäldenären utnyttja till att göra sin egendom oåtkomlig. För att skydda fordringsägaren mot denna risk finns ett system av säkerhetsåtgärder, som får vidtas av offentlig myndighet för att säkerställa egendom till dess utmätning etc. får ske. Utmärkande för åtgärderna är att de är avsedda att trygga kommande verkställighet av en dom, ett utslag eller ett beslut. De kan sägas utgöra inledningen till ett utmätningsförfarande.

Säkerhetsåtgärderna brukar delas in i reella och personella. Indelningen betingas av om åtgärderna riktar sig mot svarandens egendom eller mot honom själv. Till den förra typen hänförs främst kvarstad och skingringsförbud. Hit räknas vidare förbud eller föreläggande vid vite, förordnande om egendoms förvaltning av god man eller annan åtgärd som erfordras för att säkerställa parts rätt. Den personella säkerhetsåtgärd, som kan användas för att säkra en fordran, benämns reseförbud.

Säkerhetsåtgärderna i civilprocessen regleras i 15 kap. rättegångsbalken, RB, och 8 kap. utsökningslagen (1877:31 s. 1), UL. Inom straffprocessen finns bestämmelserna i 26 kap. RB.

Reseförbudet saknar numera praktisk betydelse som åtgärd för att säkra betalning av en fordran. I betänkandet (SOU 1973:22) Utsökningsbalk föreslår även lagberedningen att institutet inte längre skall få användas för sådant ändamål. Reseförbudet kommer inte vidare att beröras i detta avsnitt.

Kvarstad är den mest ingripande åtgärden och innebär att så mycket av gäldenärens egendom som svarar mot sökandens fordran tas om hand eller förses med märken, som utvisar att den är belagd med kvarstad. Åtgärden får omfatta endast lös egendom.

Genom skingringsförbud förbjuds innehavaren att sälja eller skingra viss bestämd egendom, oavsett om denna är i ägarens besittning eller inte. I detta fall förblir egendomen "under innehavarens vård och nyttjande". In-

stitutet får användas beträffande såväl fast som lös egendom.

Övriga reella säkerhetsåtgärder avser främst att säkra andra anspråk än betalning av fordran. De används därför i första hand i sådana situationer, där säkerhetsintresset inte kan tillgodoses genom kvarstad eller skingringsförbud.

Handläggningen av frågor om säkerhetsåtgärder är uppdelad i ett rättsligt och ett exekutivt förfarande. Förutsättningarna för åtgärden prövas av domstol eller överexekutor, medan verkställigheten handhas av kronofogdemyndighet.

De författningar som reglerar indrivning av skatt, tull eller avgift innehåller inte några regler om säkerhetsåtgärder. De civilprocessuella åtgärderna enligt RB och UL kan inte användas för att säkerställa denna typ av fordringsanspråk fastän indrivning av sådan fordran sker enligt bestämmelserna i UL. I fråga om handräckningsåtgärderna enligt UL framgår detta av 14 § andra stycket UL:s promulgationslag. Inte heller är reglerna om de straffprocessuella åtgärderna tillämpliga. Den generella förvaltningslagstiftningen – förvaltningslagen (1971:290), FL, och förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, – innehåller inte några bestämmelser om säkerhetsåtgärder av detta slag. Det allmännas anspråk på skatt, tull eller avgift kan således överhuvudtaget inte tryggas innan indrivning kan äga rum. Betalningsanspråk enligt 77 a § uppbördslagen (1953:272), UBL, 48 a § lagen (1968:430) om mervärdeskatt, ML, och 27 a § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, FKL, utgör möjligtvis undantag härifrån. Vägledande rättspraxis saknas emellertid på området.

2.2 Beslut om säkerhetsåtgärd

2.2.1 *Civilprocessuella säkerhetsåtgärder*

Förutsättningar. Följande förutsättningar måste föreligga för beslut om säkerhetsåtgärd.

Sökanden skall göra gällande anspråk på vilket han kan utverka en s. k. fullgörelsedom – t. ex. yrka betalning av en fordran.

Han skall visa sannolika skäl för sitt anspråk.

Han skall visa att det föreligger fara för att motparten företar något som hindrar eller försvårar en kommande verkställighet. Vad som konstituerar faran uttrycks i de olika lagrummen på något varierande sätt. Avviker motparten eller undanskaffar eller förstör denne egendom eller undandrager han sig på annat sätt att betala vad som genom domen kan antas komma att åläggas honom är givetvis farerekvisitet uppfyllt. Det behöver emellertid inte föreligga misstanke om att motparten skall försöka hindra en kommande verkställighet, s. k. sabotagerisk. Det är fullt tillräckligt att man har anledning att befara att hans handlande kan omintetgöra verkställigheten.

Slutligen skall sökanden ställa säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten. Detta behöver dock inte ske om han visar "synnerliga skäl" för sitt anspråk.

Beslutande organ. Civilprocessuella säkerhetsåtgärder prövas av domstol eller överexekutor.

Domstol får besluta om sådan åtgärd endast inom ramen för en pågående process. Detta innebär att talan i själva saken måste vara väckt för att ett yrkande om säkerhetsåtgärd skall kunna tas upp till prövning.

Överexekutor handlägger fråga om sådan åtgärd som ett särskilt ärende. Har talan i själva saken inte anhängiggjorts vid domstol då åtgärden beviljas måste sökanden inom viss tid väcka föreskriven talan. Sker inte detta går åtgärden åter.

Förfarandet. Fråga om säkerhetsåtgärd prövas endast på yrkande av part. Svaranden skall som regel beredas tillfälle att yttra sig. Vid fara i dröjsmål får åtgärden beviljas interimistiskt utan att motparten dessförinnan har hörts i ärendet. I sådana fall skall frågan prövas på nytt när denne har yttrat sig.

I regel är förfarandet skriftligt. Det är emellertid möjligt att vid muntlig förberedelse inför domstol framställa yrkande om säkerhetsåtgärd och få frågan prövad i samband därmed.

Beslut om säkerhetsåtgärd får verkställas omedelbart. Sökanden har därvid att vända sig till kronofogdemyndighet.

Säkerhetsåtgärd, som har beviljats av domstol, får inte bestå längre än vad som är oundgängligen erforderligt. Återkallas eller förfaller talan i huvudsaken skall beslutet om åtgärden hävas. Detsamma gäller om gäldenären ställer godtagbar säkerhet för fordringen eller betalar denna. Föreligger inte längre skäl för åtgärden skall denna likaledes hävas. När målet avgörs skall domstolen pröva om åtgärden skall bestå.

Har överexekutor beslutat om säkerhetsåtgärd och väcker inte sökanden talan inom föreskriven tid eller avvisas eller förfaller hans talan går åtgärden åter. Föreligger eljest inte längre skäl för åtgärden skall den hävas av överexekutor.

2.2.2 *Straffprocessuella säkerhetsåtgärder*

Förutsättningar. För beslut om kvarstad eller skingringsförbud i brottmål fordras följande.

Någon skall vara "skäligen misstänkt för brott". Brottet behöver inte vara av viss svårighetsgrad.

Vidare måste det kunna "skäligen befaras" att den misstänkte, genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller på annat sätt, undandrager sig att betala böter, värdet av förverkad egendom eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande som kan antas komma att på grund av brottet ådömas honom.

Säkerhet krävs inte från sökandens sida beträffande straffprocessuella åtgärder.

Lämnar den misstänkte säkerhet kan han undgå kvarstad eller skingringsförbud.

Beslutande organ. Kvarstad eller skingringsförbud kan beslutas endast av domstol.

I avvaktan på domstolens beslut får undersökningsledare eller åklagare ta lös egendom i förvar. Samma befogenhet tillkommer polisman vid fara i dröjsmål. Denne skall skyndsamt anmäla åtgärden till åklagaren eller

undersökningsledaren, som har att avgöra om egendomen skall kvarbli i förvar.

Förfarandet. Fråga om kvarstad och skingringsförbud prövas på yrkande av åklagare eller undersökningsledare samt – sedan åtal väckts – på begäran av målsägande. Domstolen har även rätt att ta upp sådan fråga på eget initiativ.

Framställs yrkande om säkerhetsåtgärd skall domstolen hålla förhandling så snart det kan ske. Vid fara i dröjsmål får åtgärden beslutas interimistiskt.

Har undersökningsledaren eller åklagaren tagit lös egendom i förvar eller beslutat att sådan egendom skall bli kvar i förvar, skall han så snart som möjligt och sist femte dagen därefter till domstolen ha framställt yrkande om kvarstad eller skingringsförbud. I annat fall skall egendomen omedelbart återställas.

Domstolen skall, så snart framställning har kommit in, skyndsamt sätta ut förhandling. Denna skall hållas senast fyra dagar efter det att framställningen har getts in, om synnerliga skäl inte möter häremot. Äger huvudförhandling rum inom en vecka efter det att framställningen har kommit in, får domstolen låta prövningen anstå till huvudförhandlingen.

Den misstänkte skall närvara vid förhandlingen. Har han kallats eller finns det anledning att anta att han har avvikit eller eljest håller sig undan är hans utevaro inte något hinder mot förhandlingen.

Har åtal inte väckts vid beslut om kvarstad eller skingringsförbud skall domstolen utsätta den tid inom vilken åtal skall väckas. Denna tidrymd får inte bestämmas längre än vad som är oundgängligen erforderligt. Den får på särskild framställning förlängas, om den inte är tillräcklig.

Beslut om säkerhetsåtgärd skall omedelbart hävas, om inte åtal har väckts inom föreskriven tid eller förlängning av denna tid inte medges eller den misstänkte ställer pant eller borgen eller det inte längre finns skäl för åtgärden.

När målet avgörs, skall domstolen pröva om åtgärden fortfarande skall bestå.

2.3 Verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärd

Kronofogdemyndighet verkställer beslut om kvarstad på begäran av part. Beslutet får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

Den som berörs av åtgärden behöver inte underrättas om verkställigheten i förväg. Hans utevaro hindrar inte heller att kvarstaden verkställs.

Endast egendom, som motparten äger, får beläggas med kvarstad. Har åtgärden beviljats till säkerhet för fordran får endast utmätningsbar egendom tas i anspråk.

Myndigheten har att förfara med egendomen som när lös egendom utmäts. Detta innebär i huvudsak följande.

Förrättningsmannen skall vid förrättningen avge s. k. kvarstadsförklaring, dvs. förklara vilken egendom som beläggs med kvarstad. Är åtgärden avsedd att trygga en fordran skall egendomen värderas. Kan egendomen tas om hand skall detta ske. Om kvarstadsbelagd egendom lämnas kvar i motpartens

besittning, vilket ibland förekommer, skall den utmärkas så att det framgår att den är belagd med kvarstad.

Som huvudregel gäller att egendom som har tagits i anspråk för åtgärden inte får säljas. Är den utsatt för förskämning eller föreligger särskilda skäl får emellertid försäljning ske. Kvarstaden omfattar då köpeskillingen.

Verkställighet av skingringsförbud sker genom att beslutet delges den som berörs av åtgärden. Sökanden får själv svara för delgivningen.

Övriga reella civilprocessuella åtgärder verkställs på samma sätt som skingringsförbud.

2.4 Rättsverkningarna av kvarstad och skingringsförbud

Den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utge annans gods eller som rubbar gods som blivit satt i kvarstad ådrar sig straffansvar enligt 17 kap. 13 § brottsbalken, BrB.

De civilrättsliga verkningarna av kvarstad är däremot inte reglerade i lag. Institutet torde innebära förbud för gäldenären att överlåta egendomen eller – genom faktiska eller rättsliga åtgärder – förfoga över den på annat sätt till skada för sökanden. Dessa inskränkningar anses i princip även gälla för tredje man.

Beträffande skingringsförbud anger lagen att åtgärden består i förbud att sälja eller skingra egendomen.

Avtal som ingås i strid mot beslutad säkerhetsåtgärd kan förklaras ogiltigt. Beträffande inteckningsbar egendom råder delade meningar i fråga om kvarstad eller skingringsförbud utgör hinder mot inteckning och om den rätt en inteckning ger i egendom som omfattas av dessa säkerhetsåtgärder.

Kvarstad eller skingringsförbud medför inte förmånsrätt. Sådan åtgärd hindrar inte heller att egendomen utmäts. Finns annan egendom att tillgå skall denna emellertid utmätas i första hand, om det är lämpligt och kan ske utan förfång för utmätningssökanden.

2.5 Pågående lagstiftningsarbete

Utsökningsrätten har varit föremål för en omfattande och ingående översyn av lagberedningen. Beredningen har i betänkande SOU 1973:22 lagt fram förslag till utsökningsbalk. I detta föreslås ändringar i de exekutionsrättsliga reglerna om säkerhetsåtgärder. Enligt promulgationsbestämmelserna till lagförslaget (Utsökningsrätt XIII SOU 1974:55) kommer dessa säkerhetsåtgärder – i likhet med vad som f. n. gäller – inte att bli tillämpliga för det allmännas anspråk på skatt. Förslaget innehåller följande av särskilt intresse beträffande säkerhetsåtgärder.

Kvarstad och skingringsförbud förs samman till ett rättsinstitut, som benämns kvarstad.

Förutsättningarna för kvarstad är enligt förslaget följande.

Sökanden skall visa sannolika skäl för sin rätt.

Vidare skall han visa att det skäligen kan befaras att motparten undandrar

sig att betala sin skuld.

Slutligen skall sökanden ställa säkerhet för den skada som kan tillskyndas motparten. Säkerhet behöver dock inte lämnas om sökanden inte förmår detta och han visar synnerliga skäl för sin rätt.

I stället för kvarstad får annan åtgärd som är lämplig för att säkerställa parts rätt användas. Därvid måste följande förutsättningar föreligga.

Sökanden skall visa sannolika skäl för sitt anspråk.

Vidare skall han visa att det skäligen kan befaras att motparten genom att utöva viss åtgärd eller företa eller underlåta viss handling hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligen förringar dess värde.

Slutligen skall sökanden ställa säkerhet för den skada som han tillskyndar motparten. Säkerhet behöver dock inte lämnas om sökanden inte förmår detta och han visar synnerliga skäl för sin rätt.

Beslutande organ. Kronofogdemyndighet är enligt förslaget beslutande organ i fråga om kvarstad eller annan lämplig åtgärd för att säkerställa parts rätt.

Kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beviljats av kronofogdemyndighet går åter, om inte talan i huvudsaken har väckts vid domstol inom en månad från beslutet eller, i fall talan skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom.

Är talan väckt vid domstol får kronofogdemyndighet ta upp ansökan om säkerhetsåtgärd endast om särskilda skäl föreligger.

Rättsverkningarna av kvarstad är enligt förslaget följande.

När beslut om kvarstad för fordran har meddelats får motparten ej överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt om inte kronofogdemyndighet, efter hörande av sökanden, medger detta av särskilda skäl.

Egendom som är belagd med kvarstad får inte till skada för borgenären beläggas med ny kvarstad för annan fordran än sådan som uppkommit innan kvarstaden beviljades. Därjämte skall iakttas, att om annan egendom finns att tillgå, bör denna tas i anspråk i första hand. Kvarstad för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen får dock beslutas i kvarstadsbelagd egendom.

De föreslagna reglerna om hinder mot ny kvarstad i kvarstadsbelagd egendom skall äga motsvarande tillämpning när utmätning söks för annan fordran.

Utmäts kvarstadsbelagd egendom för fordran som har uppkommit innan kvarstaden beviljades och är fordran inte förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses utmätt samtidigt för kvarstadsborgenärens fordran.

3 Utländsk rätt och rättstillämpning

3.2 Inledning

Redogörelsen för utländsk rätt och rättstillämpning – som även belyser beskattningsförfarandena i dess huvuddrag – behandlar främst de nordiska grannländerna och Förbundsrepubliken Tyskland. Dessutom berörs översiktligt förhållandena i Frankrike, Canada och USA.

3.3 Danmark

Beskattningsförfarandet. Förfarandet vid beskattning av inkomst och förmögenhet är i huvudsak utformat efter samma principer som det svenska. Fysiska personer har att erlägga preliminär skatt för inkomst och förmögenhet. För aktiebolag och andra juridiska personer inträder i princip skyldighet att betala skatt först sedan taxering skett.

Preliminär skatt tas ut på löneinkomst genom källskatteavdrag. Skattskyldig, som i huvudsak har annan inkomst än lön, har att själv betala in preliminärt debiterad skatt. Beskattningsmyndigheten får vid vite förelägga skattskyldig att avge deklaration om sina förväntade inkomster. Finner beskattningsmyndigheten "nærligende grund til at antage" att den skattskyldiges inkomster under inkomståret eller förmögenhetsförhållanden vid inkomstårets utgång väsentligt kommer att avvika från det underlag, varpå den preliminära taxeringen grundats, får debiteringen jämkas.

Arbetsgivare är skyldig att innehålla preliminär skatt på arbetstagares löneinkomst. Han skall vidare föra löpande redovisning över utbetald lön och gjorda skatteavdrag. Innehållen skatt skall varje månad betalas till kildeskattedirektoratet. Samtidigt skall redovisning häröver sändas till den lokala skattemyndigheten, som efter granskning av uppgifterna vidarebefordrar dem till kildeskattedirektoratet. Är arbetsgivarens redogörelse bristfällig eller har han inte fullgjort sin betalningsskyldighet får kildeskattedirektoratet förelägga honom att fullständiga redovisningen eller att betala in återstående belopp. Vägrar han att betala drivs beloppet in genom kommunens försorg.

Preliminär skatt, som skattskyldig fysisk person själv har att betala förfaller till betalning senast den 20:e i varje månad under tio uppbördsterminer. Dessa infaller under månaderna januari–maj och juli–november. Betalas inte skatten i rätt tid får den omedelbart drivas in. Uppbörden handhas av kil-

deskattedirektoratet medan kommunen svarar för indrivningsverksamheten.

Den slutliga skatten för fysiska personer fastställs på grundval av ett taxeringsförfarande som skall vara avslutat den 1 september taxeringsåret. Till ledning för taxeringen skall den skattskyldige avge deklaration senast den 15 februari taxeringsåret.

Juridiska personer skall avge deklaration i regel senast den 30 april. Taxeringen skall i princip vara avslutad i oktober månad samma år.

Har deklaration inte avgetts i behörig tid får skönsmässigt beräknad skatt påföras den skattskyldige.

Kvarstående skatt som överstiger 2 000 kr. debiteras den skattskyldige senast den 1 september taxeringsåret. Skatten skall erläggas till kildeskattedirektoratet med en tredjedel senast den 20:e i envar september, oktober och november månader samma år. Betalas inte skatten sänder kildeskattedirektoratet meddelande om de obetalda skatterna till den lokala skattemyndigheten, som har att ombesörja indrivning av skatten.

För juridiska personer förfaller skatten till betalning i november månad taxeringsåret.

"Särskild inkomstskatt" skall erläggas efter i stort sett samma regler som gäller för inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet (s. k. realisationsvinstskatt) enligt svensk rätt. Deklaration skall regelmässigt avges samtidigt med deklarationen över inkomst och förmögenhet. Avser skattskyldig att flytta ur riket är han emellertid skyldig att före utresetillfället avge deklaration samt betala den skatt som påförs honom oberoende av om denna är förfallen till betalning. Betalar han inte skatten får denna drivas in.

Eftertaxering får äga rum inom fem år från utgången av det år då skatten skulle ha betalts. Rätten att företa en skönsmässig höjning av en taxering upphör emellertid redan efter tre år. Har beskattningsmyndigheten inte känt till skattefordringens existens, räknas femårsfristen först från den dag då myndigheten fick eller med iakttagande av sedvanlig aktsamhet borde ha fått vetskap om fordringen. Rätten att eftertaxera upphör dock senast tjugo år efter fordringens uppkomst.

Revideras den skattskyldiges räkenskaper skall han underrättas om resultatet av granskningen. Har han undandragit skatt erbjuds han att underteckna en förbindelse till det allmänna, i vilken han erkänner att han genom oriktig självdeklaration undandragit skatt med det belopp som framkommit vid revisionen. Beloppet debiteras den skattskyldige senast en månad efter undertecknandet och skall av honom erläggas inom ytterligare två månader. Vid utebliven betalning får beloppet därefter drivas in.

Vägrar den skattskyldige att underteckna förbindelsen hänskjuts skattefrågan till civil domstol.

Förfarandet vid fastställelse och uppbörd av mervärdeskatt liknar i allt väsentligt det svenska systemet. Till skillnad från förhållandena i Sverige svarar emellertid tullverket för kontroll, uppbörd och indrivning av mervärdeskatt.

Uppbörden av mervärdeskatt är helt automatiserad. Har den skattskyldige inte inom rätt tid avgett deklaration anmanas han härtill efter tre veckor. Efterkommer han inte anmaningen tillställs han två veckor senare en "udpantningstilsigelse". I denna anmodas han att avge deklaration samt att

betala den skatt som belöper på perioden vid äventyr av införsel eller utmätning.

Vägrar den skattskyldige trots vidtagna åtgärder att fullgöra sina förpliktelser sker en vecka senare preliminär fastställelse av skatt efter skönsmässiga grunder. Ärendet lämnas sedan till "toldfogden" för indrivning.

Tullverket svarar också för uppbörd och indrivning av punktskatterna. I övrigt administreras dessa efter i stort sett samma system som det svenska.

Tullpliktiga varor, som införs till tullområde, skall registreras hos tullmyndigheten varefter de får överföras till mottagarens varulager. Senast sju dagar efter registreringen skall mottagaren lämna varorna till förtullning. Först sedan deklaration har lämnats och tull betalats får emballage brytas och varorna tas i bruk.

I de fall kredit har medgetts varumottagaren skall tullen inbetalas efter särskilda regler. Fullgör inte skattskyldig som har erhållit kredit sin betalningsskyldighet får tullmyndigheten besluta att krediten skall upphöra. Myndigheten har vidare möjlighet att vid bristande betalning förkorta avgiftsperioden och betalningsfristen.

Medel att säkra det allmännas fordran på skatt, tull och avgift. För att säkerställa betalning av det allmännas fordran på skatt, tull och avgift får "arrest" beviljas på gäldenärens egendom. Institutet motsvarar i princip de svenska reglerna om kvarstad och skingringsförbud i civilprocessen. Arrest på egendom medför inte skydd mot gäldenärens övriga borgenärer vid utmätning eller konkurs.

Följande förutsättningar måste föreligga för beslut om arrest.

Fordringen skall vara förfallen till betalning eller det skall föreligga grund "til at befrukte" att gäldenären, genom att undanhålla eller bortföra egendom, omöjliggör eller väsentligt minskar möjligheten att verkställa dom på betalning ur hans egendom.

Är saken inte redan anhängiggjord vid domstol, skall sådan talan väckas inom en vecka.

Lämnar gäldenären säkerhet för fordran får arrest inte beviljas. Ställs säkerhet efter beslutad arrest skall beslutet upphävas.

Kan utmätning för fordringen äga rum i egendomen får inte arrest beviljas i denna för samma fordran.

Ansökan om arrest inges till fogden av lokal skattemyndighet efter hörande av kildeskattedirektoratet. Sedan fogden har beslutat om arrest äger gäldenären fullfölja ärendet till civildomstol, vid vilken talan i sådant fall skall väckas inom sju dagar.

Beslut om arrest medför att gäldenären förlorar rätten att förflytta, förbruka, tillintetgöra eller genom rättshandlingar råda över de arrestbelagda föremålen, däribland att mottaga betalning för arrestbelagda fordringar. Arrest som avser fast egendom skall tinglysas för att gälla mot den som är i god tro. Arrest på registrerat fartyg eller luftfartyg skall registreras för att få samma skydd. I övrigt är arresthavare skyddad mot omsättningsförvärv även om förvärvaren är i god tro, dock att det beträffande pengar och presentationspapper krävs att de fråntagits gäldenären. Beslut om arrest skyddar endast sökanden. Övriga borgenärer måste sålunda själva ansöka om åtgärden för att rättsverkningarna av beslutet även skall gälla för dem.

Skattemyndighet får godta av gäldenären frivilligt nedsatt säkerhet hos

sitt ombud.

Om sannolika skäl föreligger att den skattskyldige har gjort sig skyldig till brott mot skattekontrolloven, får beslag meddelas för att säkra betalning av skattebelopp av icke obetydlig storlek. Det allmännas fordran anses i sådant fall som skadestånd. Beslut om beslag meddelas av domstol och medför samma rättsverkningar som arrest.

För att säkerställa en fordran på tull får tull- eller polismyndighet ta i förvar egendom som någon försöker smuggla in i landet. Har tullpliktig vara införts utan att tull har erlagts får myndigheten vidta sådan åtgärd endast om den skatteskyldige lämnar sitt medgivande härtill. Gör han inte detta får myndigheten vända sig till domstol som prövar om beslag skall meddelas. Förutsättning för beslut om sådan åtgärd är att egendomen kommer att konfiskeras.

Vid fara i dröjsmål får myndigheten själv besluta om tillfälligt beslag. Beslutet skall inom 24 timmar underställas rättens prövning.

Till skillnad från vad som gäller i Sverige kan person genom gäldsfängelse tvingas att fullgöra sin betalningsskyldighet. Förutsättningen härför är att skuldbeloppet är av ej obetydlig storlek, att gäldenären står i begrepp att lämna landet utan att göra rätt för sig samt att tillräcklig säkerhet för fordringen inte kan erhållas genom arrest på gäldenärens egendom.

Utmätning för gäldenärs skuld för personliga restförda skatter får under vissa förutsättningar ske hos hans maka. Gäldenären skall därvid ha befunnits sakna utmätningsbara tillgångar. Makarna skall vidare vara sammanboende vid tiden för utmätningen. Slutligen skall de vara sambeskattade för det år, till vilket den restförda skatten hänför sig.

Skatt, tull eller avgift har inte förmånsrätt i konkurs.

3.4 Finland

Beskattningsförfarandet. Förfarandet vid beskattning av inkomst och förmögenhet sker huvudsakligen efter samma riktlinjer som i Sverige.

Arbetsgivare är skyldig att hålla inne viss del av den lön han betalar ut till arbetstagare (förskottsuppbörd). Han är vidare skyldig att föra löpande redovisning häröver. Innehållen skatt skall erläggas till statsverket inom 20 dagar efter utgången av den månad under vilken skatten har innehållits. Betalar inte arbetsgivaren inom föreskriven tid får beloppet drivas in.

Skattskyldig som har inkomst av fastighet, rörelse eller fritt yrke eller som äger beskattningsbar förmögenhet skall erlägga s. k. förskottsbetalning.

Den första och andra raten av förskottet uppbärs i februari och de övriga raterna mellan den 15 och 28 i varje månad därefter. Efter varje uppbördstids utgång skall uppbördsmyndigheten upprätta restlängder över obetalda skatter och sända dessa till utmätningsmannen för indrivning.

Den slutliga skatten fastställs genom ett deklarations- och taxeringsförfarande.

Deklaration skall normalt avges senast den 31 januari året efter inkomståret. För vissa bokföringsskyldiga är fristen utsträckt till den 31 mars.

Taxeringsarbetet skall vara avslutat den 1 september. Över de skattskyldiga skall därefter för varje kommun upprättas en skattelängd med uppgift

om de debiterade skatterna. Omkring den 1 november läggs denna fram till offentlig granskning. Beskattningen anses därmed vara avslutad.

Uppstår kvarstående skatt uppbärs denna som regel i tre rater. Den första skall erläggas senast den 10 december debiteringsåret, den andra senast den 6 februari och den tredje senast den 6 mars påföljande år.

Har skattskyldig vid den ordinarie beskattningen helt eller delvis undgått skatt på grund av att han har underlåtit att lämna deklaration får den undandragna skatten påföras honom inom fem år efter det år då den ordinarie beskattningen verkställdes. Detsamma gäller om hans deklaration innehållit bristfälliga, vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Handläggningen av mål rörande efterbeskattning tar i regel inte mer än ett år i anspråk.

Skatt, som har påförts på grund av efterbeskattning, skall i regel betalas senast första dagen i den kalendermånad som börjar en månad efter debiteringsbeslutet.

Efter uppbördstidens utgång skall restlängder över obetalda skatter genast upprättas och sändas till utmätningsmannen för indrivning.

Förfarandet vid fastställelse och uppbörd av omsättningsskatten uppvisar stora likheter med det svenska mervärdeskattesystemet. Även i fråga om punktskatterna och tullarna överensstämmer förfarandet i allt väsentligt med motsvarande svenska system.

Medel att säkra det allmännas fordran på skatt, tull och avgift. I Finland får kvarstad eller skingringsförbud beviljas till säkerhet för det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift. Bestämmelser härom finns i Lagen om säkerställande av skatter och avgifter i utsökningsväg. I övrigt gäller i tillämpliga delar den finska utsökningslagen, som i allt väsentligt liknar den svenska.

Kvarstad och skingringsförbud, som i finsk rätt benämns säkringsåtgärder, beviljas av överexekutor.

Åtgärden får meddelas för att säkerställa indrivning av skatt, offentlig avgift och annan sådan offentligrättslig eller därmed jämförlig fordran i pengar, som får utsökas utan dom eller utslag.

Beslut om säkringsåtgärd får fattas om den skatt eller avgift, som kommer att debiteras, har "gjorts sannolik såväl till grunden som till beloppet och särskilt skäl föreligger att befara att gäldenären undanhåller eller förstör sin egendom".

Utredningskravet i fråga om de två första villkoren är uppfyllda om företrädare för det allmänna kan förete granskningsprotokoll eller rapport, vari skatten beräknats preliminärt.

Särskilt skäl att befara att gäldenären undanhåller eller förstör egendom anses i regel föreligga om denne har begått skattebrott. Att han har försökt kringgå skattelag utgör däremot inte alltid grund för säkringsåtgärd. Kan det visas att han inleder transaktioner som syftar till att föra över egendom mellan honom tillhöriga bolag är givetvis förutsättningen uppfylld.

Beträffande skatter och avgifter som återkommande debiteras, krävs att den fordran som skall säkerställas uppgår till osedvanligt stort belopp och att utredning företes om att den betalningsskyldige håller på eller förbereder att skingra sin egendom.

Huruvida ett belopp är osedvanligt stort får bedömas med hänsyn till

gäldenärens villkor och med beaktande av hans beskattning i normala fall.

Kravet på utredning om att gäldenären håller på eller förbereder att skingra sin egendom är uppfyllt om skattemyndigheten kan ange någon omständighet, som tyder på att så skulle vara fallet. En sådan omständighet kan vara att den betalningsskyldige i tidningsannonser utbjuder sitt företag till försäljning. Utredningen skall vara skriftlig och får utgöras av polisprotokoll eller rapport av skatteinspektör.

Säkringsåtgärd får beviljas tidigast sex månader före utgången av den tid inom vilken fordran eller del därav sannolikt kommer att uppbäras eller betalas, och åtgärden är i kraft till dess fordran har betalats eller utmätning blivit verkställd, dock högst ett år från det överexekutors förordnande gavs. Föreligger synnerliga skäl får tiden förlängas, dock med högst sex månader.

Myndighet som handlägger ärende angående debitering eller fastställande av fordran eller besvär över fordran får förordna att verkställigheten skall gå åter.

Överexekutor har rätt att bevilja s. k. provisoriskt beslut om säkringsåtgärd utan att höra den som berörs av åtgärden. Beslutet gäller i tre veckor och kan efter omprövning förlängas.

Kvarstad och skingringsförbud innebär ett förbud för gäldenären att överlåta eller pantsätta egendom som är föremål för åtgärden. Säkringsåtgärd medför inte förmånsrätt. Egendom som har belagts med sådan åtgärd får utmätas för annan fordran.

3.5 Norge

Beskattningsförfarandet. Förfarandet vid beskattning av inkomst och förmögenhet följer i stort sett de svenska reglerna.

Arbetsgivare skall då han betalar ut lön hålla inne viss del av beloppet som preliminär skatt. Redovisning och inbetalning till uppbördsmyndigheten skall ske senast den 15 i månaderna januari, mars, maj, juli, september och november.

Skattskyldig, vars huvudsakliga inkomster består av annat än lön, har att själv betala in preliminär skatt i enlighet med den debetsedel, som tillställs honom före inkomstårets början. Skatten skall betalas i fyra lika stora poster, envar senast den 15 i mars, maj, september och november under inkomståret. Skattemyndigheterna får inte kräva betalning för skatten förrän tre veckor förflutit från det att den skattskyldige har underrättats om debiteringen. Erläggs inte del av skatten inom föreskriven tid är hela det debiterade beloppet förfallet till betalning.

Året efter inkomståret fastställs den slutliga skatten på grundval av ett taxeringsförfarande, den s. k. ligningen. Denna sker i första hand med ledning av uppgifter från de skattskyldiga. Dessa lämnas i selvangivelser, næringsoppgaver eller årsoppgør.

Deklarationerna skall för löntagarnas del vara avlämnade senast vid utgången av januari månad och för rörelseidkarna senast under februari månad året efter inkomståret.

När beskattningsunderlaget har fastställts och skatten har beräknats läggs

den s. k. skattelisten fram för offentlig granskning. Därmed är den ordinarie beskattningen slutförd.

Uppstår kvarstående skatt skall denna betalas tre veckor efter kungörelsen om att skattelisten blivit framlagd. Överstiger skatten 500 kr. förfaller den till betalning med två lika stora belopp, det ena tre veckor och det andra tolv veckor efter kungörelsen. Erläggs inte den första posten i föreskriven tid är hela skatten förfallen till betalning.

Skattskyldig, som inte har att erlägga preliminär skatt, skall som regel betala påförd skatt i fyra lika stora poster den 15 september och november året efter inkomståret samt den 15 februari och april följande år. Hela skatten förfaller till betalning om inte delpost betalas.

Skattskyldig, som undgått beskattning eller vars inkomst eller förmögenhet taxerats för lågt är skyldig att ersätta det allmänna vad han har undandragit i skatt. Det undandragna beloppet fastställs vid "etterligning". Skatt som har fastställts vid etterligning i samband med den ordinarie ligningen förfaller i sin helhet till betalning den 1 september och i annat fall tre veckor efter den dag beslutet har skickats till den skattskyldige. Erläggs inte del av skatten inom föreskriven tid får hela beloppet drivas in.

Förfarandet vid fastställelse och uppbörd av mervaerdiavgifter överensstämmer i allt väsentligt med de svenska reglerna om mervärdeskatt.

Medel att säkra det allmännas fordran på skatt, tull och avgift. Enligt norsk lag får "arrest" och andra provisoriska åtgärder beviljas för att säkra betalning för fordringar, däribland det allmännas anspråk på skatt, tull och avgift. Arrest kan avse egendom eller person. Åtgärden beviljas av den domstol, som prövar talan om fordringen eller av utsökningsdomtol samt verkställs av utmätningsman. Domstolen kan, om den beviljat arresten, själv överta verkställigheten. På begäran av sökanden eller när rätten eljest finner anledning härtill skall muntlig förhandling hållas före beslut om arrest.

Arrest på egendom får beviljas, om sannolika skäl för fordringen föreligger och om gäldenärens handlingssätt ger anledning att befara att kommande verkställighet omintetgörs eller i väsentlig mån försvåras. Vid fara i dröjsmål får sådan åtgärd meddelas även om anspråket inte har gjorts sannolikt, nämligen om sökanden ställer säkerhet för den skada som kan komma att tillfogas motparten. Även i andra fall kan beslutet göras avhängigt av att sådan säkerhet lämnas.

Exempel på handlingssätt från gäldenärens sida som utgör grund för arrest på egendom är dennes vidlyftiga leverne, omfattande spel eller äventyrliga affärsverksamhet eller misskötsel av förvärvsverksamhet till följd av alkoholmissbruk. Bestämmelsen tar emellertid även sikte på dispositioner som i och för sig är försvarliga men som kan äventyra en verkställighet. Gäldenären kan t. ex. avhända sig egendom och teckna livförsäkringar för försäljningssumman. En annan omständighet kan vara att gäldenären träffar uppgörelser med andra fordringsägare. Vidare kan gäldenären föra ut sina tillgångar ur riket men själv bo kvar i landet.

Har arrest beslutats utan att sökanden har haft exekutionstitel eller innan talan väckts i huvudsaken, skall domstolen på begäran av gäldenären fastställa en frist, inom vilken sökanden skall väcka talan vid äventyr att domstolen eljest på begäran häver arresten.

För att ett beslut om arrest skall få rättsverkan gentemot tredje man

skall det tinglysas. Tinglysningen medför att beslutet registreras. Risken att en beslutad arrest blir tinglyst utgör därför ett påtryckningsmedel mot gäldenären att göra rätt för sig.

Arrest på egendom verkställs på samma sätt som gäller för utmätning.

Arrest skall omedelbart hävas när skäl för åtgärden inte längre föreligger.

De rättsverkningar som följer av arrest på egendom är i huvudsak följande. Gäldenären förlorar rätten att råda över den egendom som omfattas av åtgärden. Är arresten tingslyst kan efterföljande panträtt i egendomen inte göras gällande mot arrestborgenären.

Utmätning kan ske i arrestbelagd egendom.

Arrest medför inte förmånsrätt.

3.6 Förbundsrepubliken Tyskland

Beskattningsförfarandet. Direkt beskattning av fysiska personers inkomst sker genom den allmänna inkomstskatten. Skatten erläggs som preliminär skatt kvartalsvis under inkomståret och fastställs slutligen vid ett taxeringsförfarande på grundval av en av den skattskyldige avlämnad självdeklaration. Denna skall i regel avges senast den 31 maj året efter inkomståret. Den på grund av taxeringen påförda skatten skall betalas inom en månad efter det att den skattskyldige har erhållit debetsedeln.

Skattskyldiga som endast har inkomster av anställning erlägger själva ingen inkomstskatt. Den tas istället ut som definitiv källskatt under inkomståret genom arbetsgivarens försorg. Efter inkomstårets utgång är det dock möjligt för en löntagare att under vissa förhållanden erhålla jämkning av skatt. Taxering av löntagare skall äga rum i vissa angivna fall, främst då arbetstagaren har löneinkomster över 24 000 DM/år eller inkomster av annat slag. Innehållna skattebelopp skall arbetsgivaren inleverera varje månad.

Redovisning och inbetalning av omsättnings- och mervärdeskatt sker löpande för varje månad eller varje kvartal. Den skattskyldige skall själv beräkna den skatt han har att utge. Efter utgången av kalenderåret skall han avge årsdeklaration som utgör underlag för taxeringen.

Sedan beskattningsunderlaget har granskats fastställer beskattningsmyndigheten den skatt som skall erläggas. Detta sker genom ett särskilt beslut som tillställs den skattskyldige.

Beskattningsmyndigheten har möjlighet att interimistiskt fastställa skatten. Så får ske då myndigheten inte kan utröna om förutsättningarna för skattskyldighet har inträtt eller då ovisshet råder beträffande omständighet som är av betydelse för beskattningen. Det måste därvid röra sig om en ovisshet som inte är bestående. I annat fall skall nämligen skönsmässig beräkning ske.

Har skattskyldig vid den ordinarie beskattningen helt eller delvis undgått skatt på grund av oriktig deklaration eller annan uppgift får efterbeskattning äga rum.

Fastställd skatt skall betalas inom en månad efter debiteringen.

Uppbördsförfarandet är helt automatiserat. Sedan skatten har fastställts underrättas uppbördsavdelningen inom beskattningsmyndigheten skriftli-

gen härom. För varje skattskyldig finns ett särskilt konto på vilket uppgift om skatten införs. Från myndigheten sänds en anmaning till den skattskyldige att betala skatten inom viss tid. Han anses ha fått del av anmaningen tre dagar efter det att denna har avsänts.

Kontroll av betalning sker automatiskt två gånger i månaden. Den skattskyldige anmanas två gånger varefter anmälan om utebliven betalning sker till indrivningsavdelningen. Fordringen får därefter drivas in i exekutiv ordning.

Medel att säkra det allmännas fordran på skatt, tull och avgift. Beskattningsmyndigheten får för att säkra betalning av uppkommen skattefordran förordna om "dingliche Arrest" på fast eller lös egendom. Förutsättning härför är att det kan befaras att en uppkommen skattefordran inte betalas eller att betalningen väsentligt försvåras.

I de skatterättsliga författningarna regleras när en fordran på skatt, tull eller avgift skall anses uppkommen. Tidpunkten för beslutet om fastställelse av skatt eller fordringens förfallodag är därvid utan betydelse.

För beslut om arrest fordras inte att skattefordringen är bestämd till sitt belopp. I beslutet skall emellertid anges för vilket belopp åtgärden beviljas.

Arrest på lös egendom medför i allmänhet panträtt i egendomen. Arrest på fast egendom grundar genom anteckning i fastighetsbok säkerhetshypotek för fordringen. Får arrestborgenären exekutionstitel för sin fordran, räknas vid utmätningen prioriteten från tidpunkten för beslutet om arrest.

Beslut om arrest får verkställas av beskattningsmyndigheten utan att den som berörs av åtgärden dessförinnan har hörts i ärendet. Meddelande om beslutet måste dock tillställas denne inom en vecka efter verkställigheten och inom en månad efter det att beslutet fattades. Uppfylls inte dessa föreskrifter är beslutet utan verkan.

För att utreda gäldenärens tillgångar får beskattningsmyndigheten kalla honom till förhör, vid vilket han har att yttra sig under edsansvar.

Skattefordran kan göras gällande även mot annan än skattegäldenären på grund av reglerna om solidariskt betalningsansvar.

Sådant ansvar åvilar legala företrädare samt i vissa fall aktieägare, föreningsmedlemmar och förmögenhetsförvaltare för skatt som på grund av grovt oaktsamt förfarande inte betalas in i rätt tid.

Skingrar någon värdepapper eller värdesaker sedan beskattningsmyndighet inlett undersökningar om bokföringsbrott inträder även solidariskt ansvar för denne.

Arbetsgivare som har underlåtit att i föreskriven ordning innehålla skatt svarar solidariskt med arbetstagaren för skatten.

Aktieägare, som innehar mer än en fjärdedel av aktierna i ett bolag eller anhörig till honom svarar i vissa fall solidariskt med bolaget för uppkomna omsättnings-, närings- och konsumtionsskatter med de förmögenhetsobjekt som tagits i anspråk i rörelsen.

Den som övertar ett företag häftar med bolagets värde för samma slags skatter samt löne- och kapitalvinstskatt under viss tid efter förvärvet. Samma är förhållandet vid förvärv av fastighet för fastighetsskatter som har förelegat vid förvärvstillfället.

Det solidariska betalningsansvaret är regelmässigt subsidiärt i förhållande till den skattskyldiges ansvar för skatteskulden. Endast i de fall då indrivning

hos den skattskyldige bedöms som utsiktslös eller inte medför något resultat får ansvaret utkrävas. Då den solidariskt ansvarige har gjort sig skyldig till skattebrott eller har underlåtit att innehålla arbetstagares skatt svarar han emellertid för det undandragna beloppet som för egen skuld.

3.7 Frankrike, Canada och USA

Enligt *fransk* rätt får processuella tvångsmedel motsvarande kvarstad och skingringsförbud användas för att säkra det allmännas anspråk på skatt, tull eller avgift. Rättsverkningarna är i stort sett desamma som i svensk rätt. Sålunda kan bl. a. avtal som slutits beträffande egendom belagd med sådan åtgärd förklaras ogiltiga. De fiskala fordringarna åtnjuter en bättre förmånsrätt än vad som gäller i svensk rätt. Till säkerhet för betalning av skatt, tull eller avgift får även tvångsinteckning ske i fast egendom. Förutsättningarna härför är att gäldenären har påförts straffskatt eller böter för försenad betalning.

Det *kanadensiska* beskattningssystemet bygger på ett deklarations- och taxeringsförfarande. Den skattskyldige har att lämna uppgifter om sina inkomster och själv beräkna den skatt han skall betala. Löntagare källbeskattas. Kvarstående skatt är förfallen till betalning den 30 april året efter inkomståret. Juridiska personer erlägger månatlig preliminär skatt och skall betala eventuell kvarstående skatt tre månader efter inkomstårets utgång. Uppkommer en skatteskuld till följd av att beskattningsmyndigheten avviker från den skattskyldiges deklaration, utfärdar myndigheten ett särskilt beslut härom. Den skattskyldige skall inom 30 dagar efter det att myndigheten avsänt beslutet till honom betala skatten, oavsett om detta vunnit laga kraft.

Uppstår misstanke om att den skattskyldige försöker undandra sig att betala skatt får myndigheten besluta att skatten omedelbart skall vara förfallen till betalning. På grundval av sådant beslut får införselliknande åtgärder vidtas. Beskattningsmyndigheten får vidare hos domstol utverka beslut om utmätning mot försumliga skattebetalare. Domstolen godtar därvid i regel beskattningsmyndighetens påståenden om skatteskuldens storlek utan närmare prövning av de förhållanden, som konstituerar skatteskulden. Häri uppnår de fiskala myndigheterna betydande tidsvinster framför andra borgenärer.

Beskattningssystemet i *USA* är liksom det kanadensiska grundat på ett deklarationsförfarande. Den skattskyldige skall själv räkna ut sin skatt. Löntagare källbeskattas.

Finner beskattningsmyndigheten vid en deklarationskontroll att för lite skatt betalats in, uppmanas den skattskyldige att erlägga mellanskillnaden. Denne kan begära att taxeringsmyndigheternas beslut prövas av domstol. När besvärstiden har gått till ända utfärdar myndigheten ett slutligt beslut rörande skattebeloppets storlek. Beslutet ger myndigheten rätt att inteckna i den skattskyldiges egendom. Om den skattskyldige har banktillgodohavanden utfärdas "levy" vanligtvis på dessa. "Levy" innebär skyldighet för banken att överföra ifrågavarande belopp till skattemyndigheterna. Försummelse i detta avseende från bankens sida är straffbar.

Anser myndigheten att omedelbart behov föreligger att säkra betalning av skatt får interimistiskt beslut härom fattas när som helst under beskattningsförfarandet. Den skattskyldige uppmanas därefter att utan dröjsmål, avge deklaration. På grundval av denna meddelas slutligt beslut. Skattebetalaren får överklaga beslutet hos domstol, vilket emellertid inte utgör hinder mot indrivning.

Vid sidan av dessa åtgärder får domstol besluta om förbud för gäldenären att lämna landet. Förutsättningarna för ett sådant beslut är att ett omedelbart behov föreligger att säkra skatten och att denna uppgår till betydande belopp.

4 Enkäter till länsstyrelserna och vissa kronofogdemyndigheter

4.1 Inledning

Utredningen har genom rundfrågningar till samtliga länsstyrelser samt ett urval av 42 kronofogdemyndigheter inhämtat synpunkter på behovet av åtgärder för att säkra betalning av det allmännas fordringar på skatt, tull eller avgift samt på utformningen av eventuella bestämmelser på området.

4.2 Länsstyrelseenkäten

4.2.1 *Allmänt*

I enkätsvaren har länsstyrelserna lämnat uppgifter som belyser omfattningen av revisionsverksamheten under åren 1970–1972. Under denna tid genomfördes varje år 10 000–12 000 taxerings- och skatterevisioner. Dessa tog i allmänhet lång tid i anspråk. I flertalet fall sträckte de sig över mer än två år.

Av de revisioner, som ledde till höjd taxering, medförde närmare hälften höjningar med mellan 1 000 och 10 000 kr., ca fem procent med mellan 50 000 och 100 000 kr. och omkring tre procent med över 100 000 kr.

Av enkätsvaren framgår vidare antalet fall under samma tidsperiod, i vilka reella säkerhetsåtgärder har tillgripits av åklagare i skattebrottsprocess. I ca 60 fall har skattskyldigs egendom belagts med kvarstad eller ställts under förbud att säljas eller skingras. Mindre än hälften av dessa förekom under åren 1970–1971.

4.2.2 *Behovet av säkerhetsåtgärder*

Samtliga länsstyrelser uttalar, att det finns ett stort behov av tvångsmedel för att säkra betalningen av det allmännas fordringar på skatt och avgift. Deras synpunkter kan sammanfattas enligt följande.

Som regel förflyter det avsevärd tid från det att en skatte- eller avgiftsfordran uppstår till dess att den kan drivas in. Detta gäller i synnerhet om fordringen upptäcks vid revision eller annan granskning av den skattskyldiges räkenskaper. Av olika skäl drar granskningen ofta ut på tiden. Handläggningen och prövningen av framställning om eftertaxering tar i allmänhet också lång tid i anspråk. Detsamma gäller debiteringen av den

tillkommande skatten, upprättandet av restlängd och indrivningen. Under den tid dessa förfaranden tar i anspråk inträffar det ofta att skattegäldenärens betalningsförmåga försämras. Särskilt vanligt är det att rörelseidkare som eftertaxerats eller efterbeskattats inte kan göra rätt för sig, när den tillkommande skatten förfaller till betalning. Många gånger utnyttjar skattegäldenären medvetet tiden till att på olika sätt göra sina tillgångar oåtkomliga för exekution. Detta kan ske genom att han vidtar lagliga eller olagliga dispositioner med sin egendom. När skattegäldenären försätts i konkurs på grund av obetalda skatter är det ofta för sent att återvinna egendom till konkursboet.

Behovet av tvångsmedel för att säkerställa det allmännas fordringar gör sig starkast gällande i de processer som leder till betydande skattekrav. I många av dessa fall har den skattskyldige räknat med att han inte kommer att debiteras skatten.

Staten befinner sig i sin fiskala funktion i ett besvärande underläge i förhållande till privata fordringsägare eftersom bl. a. möjligheter saknas enligt gällande rätt att trygga betalningen av skatte- och avgiftsfordringar. Men även i andra avseenden har de privata fordringsägarna en bättre ställning.

Likformighets- och rättvisekrav påkallar vidare att beskattningsmyndigheterna utrustas med befogenhet att tillgripa säkerhetsåtgärder för att säkra framtida betalningar av skatte- och avgiftsfordringar. Den gynnsamma inverkan en sådan befogenhet kommer att medföra för skattemoralen i allmänhet är uppenbar.

Länsstyrelserna har lämnat exempel på konkreta fall där reella säkerhetsåtgärder i brottsmålsprocesser medfört eller tillgång till effektiva säkerhetsåtgärder i skatte- och avgiftsprocessen skulle kunna ha medfört ett mer gynnsamt resultat för den efterföljande uppbörden.

1. Vid kontrollaktionen "BK–66" framkom det, att en skattskyldig under flera år hade köpt postväxlar i en bank strax före årsskiftena. När saken närmare utreddes med bistånd av banken, uppstod misstanke om att den skattskyldige begått brott mot skattestrafflagen. Misstanken anmäldes till länsåklagaren. Denne beslöt om husrannsakan närmast för att få underlag för en taxeringsrevision. Vid förrättningen upptäcktes cirka en miljon kr i sedlar i den skattskyldiges kassaskåp och bankfack. Pengarna belades med kvarstad. De togs senare i anspråk för att betala den skattskyldiges kvarstående och tillkommande skatt.
2. Under utredningen i ett ärende mot en ägare av ett fåmansbolag och dess revisor samarbetade revisionsenheten med åklagaren. Denne beslöt om husrannsakan. Vid förrättningen beslagtogs sammanlagt en och en halv miljon kr. Beloppet belades med kvarstad. Under revisionen klarlades storleken av de belopp som undgått beskattning. Som en följd härav ställdes en bolagsägaren tillhörig fastighet under förbud att säljas eller skingras. Revisionen resulterade så småningom i att bolagsägaren debiterades tillkommande skatt med 2,2 miljoner kr. Beloppet erlades i sin helhet tack vare de insatta säkerhetsåtgärderna.
3. En skattskyldigs räkenskaper granskades år 1971. Resultatet av utredningen lämnades över till åklagare. Eftersom vissa förhållanden även efter granskningen var oklara, föranstaltade åklagaren 1972 hos länsstyrelsen att granskningsmännen skulle utreda dessa. Under utredningen, som bedrevs i samarbete med polismyndighet, upptäcktes, att den skattskyldige under 1971 avvecklat sina ekonomiska intressen i landet och emigrerat utan att erlägga skatt. Vid ett tillfälligt besök i landet greps

den skattskyldige och lagfördes. Han dömdes för skattebrott till frihetsstraff och ålades därjämte att utge straffskatt. Utredningen gav vid handen, att han resterade för skatter med cirka 690 000 kr. Under den tid den skattskyldige avtjänade sitt straff utredde revisionsenheten, åklagarmyndigheten och kronofogdemyndigheten hans ekonomiska förhållanden och fann därvid, att han hade utstående fordringar som översteg skatteskulden. Ungefär samtidigt ansökte och erhöll den skattskyldige – utan att utredningsmännen fick kännedom härom – riksbankens tillstånd att föra sina tillgångar ut ur riket. Utförseln ägde rum innan han hade avtjänat sitt straff. Omedelbart efter frigivningen försattes den skattskyldige i konkurs, men han lämnade trots detta landet.

4. En taxeringsrevision vid årsskiftet 1967/68 resulterade i att X:s taxeringar åren 1963–67 höjdes med sammanlagt cirka 750 000 kr. Tingsrätten meddelade samtidigt reseförbud för X och skingringsförbud på så mycket av hans fasta och lösa egendom som svarade mot 1 100 000 kr. Prövningen i länsskatterätten förhalades medvetet av X. Bland de med skingringsförbud belagda fastigheterna fanns en grusfyndighet, som under tiden hårt exploaterades. Värdet på X:s fasta egendom nedgick härigenom väsentligt. Under processen i kammarrätten och regeringsrätten underlät X att betala den skatt, som påförts honom till följd av taxeringshöjningarna. I juni 1971 nödgades skattemyndigheterna anta ett ackordserbjudande från X. Enligt detta åtog sig denne att betala 375 000 kr. av sin skatte- och restavgiftsskuld, som då uppgick till 478 308 kr.
5. En taxeringsrevision, som slutfördes under år 1967, resulterade i eftertaxeringar och taxeringshöjningar för X enligt nedanstående.

Taxeringsår	Inkomsttaxering	Förmögenhetstaxering
1962	50 000:–	1 550 000:–
1963	50 000:–	1 600 000:–
1964	50 000:–	1 650 000:–
1965	550 170:–	2 100 000:–
1966	449 550:–	2 200 000:–
1967	250 000:–	2 366 965:–
1968	129 580:–	1 860 130:–

Tingsrätten meddelade kvarstad och skingringsförbud på så mycket av X:s tillgångar som svarade mot ca 3 000 000 kr. Trots skingringsförbudet intecknade X sina fastigheter för cirka 3 600 000 kr. X försattes 1971 i konkurs. Hans fastigheter såldes exekutivt under hösten 1973. X, som lämnat landet dömdes i sin frånvaro för skattebrott till fängelse i ett år och ålades att utge straffskatt med 871 000 kr. Hans skatteskulder uppgick till 1 648 868 kr.

6. Sedan X eftertaxerats för år 1968 för 4 856 330 kr. belades hans egendom med kvarstad. Då X hos länsstyrelsen ställde säkerhet för hela skatten, hävdes beslutet.
7. En taxeringsrevision hos X, som slutfördes 1973, resulterade i att han debiterades tillkommande skatt med drygt 726 000 kr. X dömdes för skattebrott till fängelse och ålades därjämte att utge 435 000 kr. i böter. Genom kvarstad och skingringsförbud säkrades tillgångar till ett beräknat värde av minst 500 000 kr.
8. Vid taxeringsrevision hos en av X:s leverantörer togs fotokopior av vissa handlingar, som visade att X:s deklaration var oriktig. På grund härav beslöt åklagaren om husrannsakan hos X. Vid förrättningen beslagtogs tillgångar, huvudsakligen kontanter, på över en halv miljon kr. Egendomen belades med kvarstad. X påfördes eftertaxeringar för inkomst av rörelse till ett belopp av drygt 300 000 kr. Prövningsnämndens beslut överklagades inte. X dömdes för skattebrott till fängelse och ålades därjämte att betala straffskatt. Eftersom denna var väsentligt lägre än

det belopp, som belagts med kvarstad, fanns det medel även för skatterna. Dessa förföll till betalning, innan dom meddelades i brottmålet.

4.2.3 *Synpunkter på utformningen av materiella och processuella bestämmelser om säkerhetsåtgärder*

Samtliga länsstyrelser anser, att RB:s och UL:s regler om kvarstad och skingringsförbud bör tjäna som förebild för säkerhetsåtgärder inom skatte- och avgiftsprocessen. De flesta myndigheterna tänker sig därvid i första hand straffprocessens bestämmelser om kvarstad och skingringsförbud.

Flertalet länsstyrelser understryker vikten av att reglerna utformas så att det blir möjligt att snabbt sätta in åtgärder som kan säkerställa betalningen av skatte- och avgiftsfordringar.

Länsstyrelserna har lämnat synpunkter på under vilka förutsättningar en säkerhetsåtgärd bör få tillgripas.

Flera av dem anser, att skatte- och avgiftsfordringen bör uppgå till betydande belopp – eller i vart fall inte oväsentligt belopp – medan andra menar att det är fullt tillräckligt att den uppgår till visst minimibelopp. Några länsstyrelser är av den uppfattningen att särskilda skäl bör föreligga för att fordringar på mindre belopp skall få säkerställas genom säkerhetsåtgärd.

En länsstyrelse anser, att säkerhetsåtgärd bör få tillgripas endast i de fall då full bevisning föreligger om de sakförhållanden som åberopas till stöd för påståendet att en ännu inte fastställd skatte- eller avgiftsfordran föreligger. En annan anser att särskilda skäl skall föreligga för att man skall få använda tvångsåtgärd av ifrågavarande slag beträffande sådan fordran som måste beräknas efter skön på grund av ofullständig utredning.

Övervägande antalet länsstyrelser är ense om att säkerhetsåtgärder bör få sättas in endast om "det skäligen kan befaras" eller "risk föreligger" att den skattskyldige avser att undandra sig betalningen genom att avvika eller undanskaffa sin egendom.

När det gäller frågan om åt vem rätten att besluta om säkerhetsåtgärd bör anförtros anger samtliga länsstyrelser länsskatterätten. Ärenden om sådan åtgärd bör enligt enkätmyndigheterna behandlas med förtur.

De flesta länsstyrelserna anser att det bör vara möjligt att fatta provisoriska beslut om säkerhetsåtgärd vid fara i dröjsmål. Rätten att besluta härom bör enligt flertalet enkätmyndigheter med hänsyn till kravet på snabbhet ankomma på skattechefen efter föredragning av vederbörande enhetschef. Några länsstyrelser är emellertid av den uppfattningen att sådana beslut bör prövas som enmansärenden i länsskatterätten eftersom skattechefen får anses inta partställning gentemot den skattskyldige. En del av länsstyrelserna kan tänka sig att kronofogde eller att chefen för revisions- resp. mervärdeskatteenheten ges sådan befogenhet. Slutligen menar en enkätmyndighet att även taxeringsintendenten kan komma i fråga.

Flera länsstyrelser anser att ett provisoriskt beslut om säkerhetsåtgärd skall automatiskt överprövas av länsskatterätt.

Några av enkätmyndigheterna uttalar, att beslut om säkerhetsåtgärd skall

hävas om den som berörs därav ställer godtagbar säkerhet, t. ex. i form av bankgaranti.

Slutligen betonar flera länsstyrelser vikten av att sådan egendom, som är föremål för säkerhetsåtgärd för skatte- och avgiftsfordran, skyddas mot pantsättning och utmätning för annan fordran.

4.3 Kronofogdemyndighetsenkäten

4.3.1 *Behovet av säkerhetsåtgärder*

Övervägande antalet kronofogdemyndigheter anser att indrivningsresultatet av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift skulle vara väsentligt bättre om skattemyndigheterna hade rätt att använda säkerhetsåtgärder.

Flera av enkätmyndigheterna riktar uppmärksamheten på att det allmänna befinner sig i tidsmässigt underläge jämfört med privata fordringsägare när det gäller möjligheterna att trygga sina betalningsanspråk i detta sammanhang. En kronofogdemyndighet belyser detta förhållande med att redogöra för den tid som förflyter innan kvarstående skatt kan drivas in.

I december månad taxeringsåret erhåller den skattskyldige sin debetsedel och får då reda på att han skall betala kvarstående skatt i mars och maj påföljande år. Flertalet skattskyldiga torde redan när de upprättar sina självdeklarationer under februari månad taxeringsåret ha räknat ut hur mycket de kommer att debiteras i kvarstående skatt. Erläggs inte den skatten inom föreskriven tid dröjer det enligt nuvarande ordning drygt två månader från utgången av resp. uppbördstermin innan den blir föremål för indrivning. Den skatt som flertalet skattskyldiga redan under februari månad taxeringsåret vet att de skall betala drivs således inte in förrän under sommaren påföljande år. Skattskyldiga som vill göra sin egendom oåtkomlig för exekution har därför ungefär ett och ett halv år på sig att handla. En privat fordringsägare kan i tid vidta erforderliga åtgärder för att trygga sin betalning så snart han befarar att gäldenären avser att undandra sina tillgångar. Redan innan han väckt talan vid domstol om att få ut fordringen kan han erhålla överexekutors beslut om säkerhetsåtgärd. Vidare kan han begära utmätning utan att fullgörelsedomen dessförinnan vunnit laga kraft.

Några kronofogdemyndigheter pekar på det förhållandet att det vid konkurs ofta förekommer att gäldenären resterar för skatter och avgifter till betydande belopp under det att övrig gäld till stor del har betalts. Även om det är svårt att med säkerhet ange orsaken härtill, torde det ofta förhålla sig på det sättet att gäldenären har prioriterat de privata fordringsägarna för att kunna bevara sina möjligheter att få kredit.

En del myndigheter har lämnat exempel på konkreta fall där tillgång till säkerhetsåtgärder i skatte- och avgiftsprocessen skulle ha medfört ett mer gynnsamt indrivningsresultat av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift.

1. Vid polisutredning angående ocker påträffades i X:s lokal omkring 200 000 kr. i kontanter. X var restförd för 36 000 kr. Beloppet utmättes omgående. Länsstyrelsens taxeringsenhet kontaktades, eftersom X misstänktes ha begått skattebrott. – Företrädare för denna svarade, att taxeringsprocessen tog för lång tid i anspråk

för att restlängd skulle kunna utfärdas innan X försattes på fri fot. – När X frigavs avvek han med ca 164 000 kr. till Förbundsrepubliken Tyskland.

2. X var restförd för kvarstående skatt till betydande belopp. Sedan kronofogdemyndigheten hade inlett indrivningen överklagade X sina taxeringar och begärde och fick anstånd med att betala skatterna. Under tiden sökte privata fordringsägare med stöd av lagsökningsutslag och dylikt utmätning. Olika exekutiva myndigheter utmätte och sålde samtliga X:s tillgångar. De influtna medlen delades ut till utmätningssökandena. När X:s skatteskulder fick drivas in var han helt utan utmätningsbara tillgångar.
3. En enskild borgenär begärde utmätning hos X. Kronofogdemyndigheten hade av den lokala skattemyndigheten fått veta att X inte hade levererat innehållna källskattemedel och att skattemyndigheten utredde X:s betalningsskyldighet enligt 77 § UBL. Eftersom det allmännas fordran inte var exigibel, gjordes utmätning endast för den privata fordringen. När X:s betalningsskyldighet för den innehållna skatten senare fastställdes och beslutet härom kom in till kronofogdemyndigheten för verkställighet hade samtliga X:s tillgångar tagits i anspråk för den privata fordringen. Endast en kort tid hade emellertid förflutit mellan dagen för utmätning i det enskilda målet och den dag då beslutet om betalningsskyldighet inkom. På kronofogdemyndighetens begäran försattes X i konkurs. Till följd härav gick den privata borgenärens förmånsrätt på grund av utmätningen åter jämlikt 31 § konkurslagen (1921:225), KKL. Hade längre tid förflutit skulle skattefordringen inte ha blivit betald.
4. X genomförde en stor fastighetsförsäljning. Han deklarerade sin realisationsvinst i laga ordning och taxerades i enlighet med deklarationen. Taxeringen överklagades inte. X utvandrade till Canada innan den restförda skatten kunde drivas in.
5. En minkfarmare sålde sin fasta egendom och sina djur och utvandrade till Irland innan kvarstående skatt på över 300 000 kr. kunde restföras.
6. X intecknade sina fastigheter strax efter det att hans räkenskaper blev föremål för skatterevision. Fastigheterna blev genom belastningen ett mindre attraktivt försäljningsobjekt. Skatterestantierna uppgick till ca 600 000 kr. X försattes i konkurs. Genom en förståndig konkursavveckling kunde cirka 100 000 kr. drivas in. Ytterligare 50 000 kr. hade kanske kunnat säkras om det varit möjligt att tillgripa säkerhetsåtgärder.
7. X drev gatukök med stor omsättning. Hans räkenskaper underkastades taxeringsrevision. Vid denna framkom omständigheter som utgjorde grund för att eftertaxera X till betydande belopp. Under tiden som revisionen fortgick avyttrade X sin gatuköksrörelse för ca 300 000 kr. Taxeringsrevisorn kände till var X hade den influtna köpeskillingen placerad. Hade det varit möjligt att tillgripa säkerhetsåtgärd hade den tillkommande skatten kunnat säkerställas i detta skede. När skatten sedermera skulle drivas in, saknade X utmätningsbara tillgångar.
8. X var i mars 1968 restförd för ett smärre belopp, på vilket han amorterade. Någon gång i maj eller juni 1968 fick kronofogdemyndigheten del av restlängden avseende kvarstående skatt för 1967 års taxering. Enligt denna var X restförd för ytterligare ca 500 000 kr. Han försattes omgående i konkurs. Denna handlades enligt 185 § KKL. I samband med konkursen avvek X ur riket och medförde tillgångar för ca 1 600 000 kr. Hade det varit möjligt att tillgripa säkerhetsåtgärd skulle skattefordringen ha kunnat säkerställas.
9. X drev såsom ensam styrelseledamot och firmatecknare flera aktiebolag. I juli 1972 överlät ett av bolagen utan vederlag sina tillgångar till ett annat av bolagen. I september 1972 försattes det förstnämnda bolaget på ansökan av kronofogdemyndigheten i konkurs. Tillgångarna i boet uppgick till 6 000 kr., och skulderna till ca 236 000 kr., därav skatteskulder till ca 105 000 kr. Konkursen är ännu inte avslutad. Ett beslut om säkerhetsåtgärd varigenom överlåtelsen hade hindrats eller i vart fall avsevärt försvårats torde säkerligen ha medfört ett gynnsammare upp-

bördsresultat.

10. X var åtalad för häleri. På begäran av målsäganden beslöt tingsrätten kvarstad till ett värde av högst 400 000 kr. Vid verkställighet av beslutet påträffades lös egendom till ett uppskattat värde av 180 000 kr. I den fortsatta processen nedsattes kvarstadsbeloppet avsevärt. Det var i den situationen känt för kronofogdemyndigheten att X under ett par år ej hade taxerats för någon inkomst men att taxeringsmyndigheterna var i färd med att taxera honom till betydande belopp. Kronofogdemyndigheten försökte utan resultat att få fram en exekutionstitel på den obetalda skatten. En del av den kvarstadsbelagda egendomen gick därför åter till den tilltalade. När den tillkommande skatten senare skulle drivas in saknade X utmätningsbara tillgångar.

4.3.2 *Synpunkter på utformningen av materiella och processuella bestämmelser om säkerhetsåtgärder*

Övervägande antalet kronofogdemyndigheter uttalar att såväl de materiella som de processuella reglerna bör utformas efter motsvarande bestämmelser inom civil- och straffprocessen. Krav på att det skall föreligga sannolika skäl för fordringen och risk för att skattegäldenären undansticker eller förstör egendom bör därför ställas.

Några kronofogdemyndigheter har närmare utvecklat sina synpunkter på under vilka förutsättningar en säkerhetsåtgärd bör få tillgripas.

En myndighet anför följande.

Grunden för att sätta in en säkerhetsåtgärd mot någon bör vara att det finns sannolika skäl för att denne kommer att påföras visst belopp i tillkommande skatt. Sker ingripandet under en taxeringsrevision bör åtgärden begränsas till att avse den skatt, som belöper på den undandragna inkomsten. Denna måste grunda sig på tillförlitligt underlag. Är det ovisst om den skattskyldige kommer att påföras tillkommande skatt på grund av ett oklart rättsläge bör inte säkerhetsåtgärd få meddelas.

En annan myndighet anser att grunden för att använda säkerhetsåtgärd bör vara att det föreligger sannolika skäl att fysisk eller juridisk person kan komma att bli betalningsskyldig för skatt eller avgift till betydande belopp och att flyktfara eller fara för att gäldenären undanskaffar egendom föreligger.

En tredje myndighet anför att säkerhetsåtgärd bör kunna vidtas endast då taxeringsnämnd på fullgoda skäl har frångått deklaration. Skönstaxering bör inte kunna leda till säkerhetsåtgärd med hänsyn till de ofta mycket lösa grunderna vid skönstaxering.

Några myndigheter har föreslagit att säkerhetsåtgärd endast får tillgripas om det undandragna beloppet är av betydande storlek.

I fråga om tidpunkten då en säkerhetsåtgärd tidigast bör få sättas in har enkätmyndigheterna olika åsikter. Några menar att åtgärden bör få tillgripas omedelbart efter taxeringsnämnds beslut om detta avsevärt avviker från deklarationen. Andra myndigheter anser, att den skall få beviljas under pågående taxeringsrevision eller annan sådan granskning av den skattskyldiges räkenskaper. Några är av den meningen, att promemorian över granskningen först måste ha färdigställts. Även den uppfattningen förekommer att taxeringsintendenten skall ha gjort framställning om eftertaxering innan åtgärden får beviljas. En myndighet riktar uppmärksamheten på problemet

med arbetsgivare som underlåter att inbetala innehållna källskattemedel och menar att man i sådana fall bör få besluta omedelbart efter resp. uppbördstermins utgång.

Några myndigheter uttalar den åsikten att bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud inom skatte- och avgiftsområdet bör förenas med rätt att ta egendom i förvar då fara är i dröjsmål.

För att säkerhetsåtgärderna inte skall bli verkningslösa fordras enligt flertalet myndigheter att de på något sätt skyddas mot utmätning från gäldenärens övriga borgenärer. En myndighet anför i denna fråga följande.

Säkerhetsåtgärder kan förväntas vara effektiva mot de gäldenärer, som under taxeringsprocess avyttrar sina tillgångar och antingen undanskaffar eller förslösar köpeskillingen. Ett jämförligt fall är att gäldenären under taxeringsprocess fortsätter sin rörelse och urholkar företagets substansvärde eller ådrar sig skulder förenade med bättre förmånsrätt än skattefordringar. Det har i båda dessa fall visat sig mycket svårt att driva in skattefordringarna när de väl fastställts. Som regel leder indrivningen till gäldenärens konkurs, oftast fattigkonkurs, utan utdelning för statsverket. Om säkerhetsåtgärd verkställs och ingen annan borgenär begär utmätning innan statsverkets fordran får drivas in, får säkerhetsåtgärden avsedd verkan. Om däremot annan borgenär begär utmätning under pågående taxeringsprocess blir den verkställda säkerhetsåtgärden utan verkan.

Enligt några myndigheter bör svårigheterna kunna avhjälpas om säkerhetsgåtgärderna förenas med förmånsrätt. En myndighet utvecklar grunderna för sin åsikt enligt följande.

Det kan i sammanhanget ifrågasättas om inte reglerna om rättsverkningarna av kvarstad m. m. bör ändras så att åtgärderna medför förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk. Vid kronofogdemyndigheten har förekommit fall där utmätning har verkställts för en borgenärs fordran utan att detta har resulterat i full betalning. Innan målet har avslutats, har annan borgenär inkommit med begäran om kvarstad och därvid anvisat tillgångar som varken kronofogdemyndigheten eller annan borgenär ägt kännedom om. Den anvisade egendomen har då belagts med kvarstad samt utmätts. Innan den borgenär som anvisat egendomen har hunnit få sin fordran domfäst och exibel har den kvarstadsbelagda egendomen sålts för den andre fordringsägarens räkning.

Även andra möjligheter att skydda den kvarstadsbelagda egendomen föreslås.

Kvarstad beträffande fordran eller annan rättighet bör få verkställas inte bara genom förbudsmeddelande till sekundogäldenär utan också genom fullständig verkställighet hos denne, om förhållandet mellan den skattskyldige och sekundogäldenären är sådant att en av dem kan antas ha ett bestämmande inflytande över den andre. I annat fall kan en lyckad kvarstad i efterhand göras värdelös genom att den skattskyldige på ett fullt lagligt sätt låter sekundogäldenären göra sig egendomslös.

I fråga om vilken myndighet som bör har rätt att besluta om säkerhetsåtgärd föreslår ungefär hälften av myndigheterna länsskatterätten eller ordföranden i denna. Flera myndigheter anger som alternativ härtill skattechefen. En myndighet utvecklar grunder för sitt ställningstagande sålunda.

Rätten att besluta om säkerhetsåtgärd bör ligga där erforderlig utredning lättast och säkrast kan frambringas, där frågan om säkerhetsåtgärd kan aktualiseras tidigt

och där prövningen i varje konkret fall så långt det är möjligt kan väntas bli riktig. Kravet på rättssäkerhet och likformighet i bedömningen talar för att beslutanderätten inte bör splittras. Myndigheten anser för sin del att valet står mellan tre alternativ:

a) länsskatterätten eller
b) enskild befattningshavare vid länsstyrelsens skatteavdelning, t. ex. taxeringsintendenten i länet, eller
c) chefen för resp. revisionsenhet, taxeringsenheten, uppbördsenheten och mervärdeskatteenheten.

Väljes alternativ a) torde kravet på rättssäkerhet och likformighet i bedömningen uppfyllas bäst. Snabbheten – och brådskande fall kan förvisso uppstå – kan emellertid bli lidande och därmed också effektiviteten. Enligt myndighetens uppfattning vore det vidare att underskatta kompetensen och noggrannheten hos berörda befattningshavare om alternativ b) och c) förkastades enbart av rättssäkerhetsskäl. – Alternativ b) ger jämte alternativ a) de bästa förutsättningarna för likformighet i bedömningen. Antalet mål torde i och för sig inte bli flera än att befattningshavaren, med lämplig arbetsfördelning i övrigt, kan hinna med dem. Fråga är emellertid om man vunnit något i snabbhet genom detta alternativ jämfört med alternativ a) eller om man förlorar något från rättssäkerhetssynpunkt genom att i stället välja alternativ c). –

Genom alternativ c) utnyttjas personkännedom bäst. Förhållanden som framkommit under utredningen är bäst kända vid den enhet som handlägger målet. Samarbetet och kontakten mellan enheterna kan undanröja risken för olikformighet i bedömningen. Frågan om provisorisk säkerhetsåtgärd kan prövas i tidigt skede och utan omgång. Genom införande av regler om kompensation för eventuell skada och tidsfrist för beslutets "överprövning" av länsskatterätt tillgodoses den skattskyldiges intressen. Myndigheten vill sålunda, trots att välmotiverade skäl kan anföras däremot, föreslå alternativ c). För arbetsgivaravgifter och vissa andra slag av utskylder torde – när det undantagsvis kan aktualiseras – någon av enheterna kunna anlitas.

En myndighet anser att beslutanderätten bör anförtros tingsrätt. Några myndigheter har slutligen föreslagit kronofogdemyndighet som beslutande organ.

Åtgärden "tagande i förvar" bör enligt en myndighet får vidtas av den som utför eller beslutar om taxerings- eller skatterevision eller motsvarande vid kontroll av avgift. I sådana fall skall emellertid frågan om säkerhetsåtgärd underställas skatterättens prövning.

5 Allmän motivering

5.1 *Bakgrund*

Utredningen skall enligt direktiven överväga lagstiftningsåtgärder till skydd för det allmännas anspråk på skatter, tullar och avgifter. Uppdraget omfattar förslag till förbättringar av det allmännas ställning som borgenär samt som part i skatteprocessen och vissa andra förfaranden.

De förelagda arbetsuppgifterna inbegriper såväl processuella som uppbörds- och indrivningstekniska frågor. De kräver överväganden om åtgärder på flera områden. Utredningen har därför på ett tidigt stadium beslutat att lösa sitt uppdrag etappvis. Det blir därigenom möjligt att utan längre dröjsmål lägga fram delförslag på områden, som bör regleras med förtur. Vidare kan andra lösningar, som behöver övervägas närmare och som inte direkt påverkas av delförslagen, bearbetas under längre tid.

Denna prioritering av vissa arbetsuppgifter har hittills resulterat i ett delbetänkande med förslag till bevissäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen (SOU 1974:49). Proposition av i huvudsak samma innehåll har hösten 1975 antagits av riksdagen (SFS 1975:1027).

Utredningen har härefter inriktat sitt arbete på att skapa processuella medel som syftar till att säkra betalningen av det allmännas fordringar på skatt, tull och avgift.

För att kunna bedöma behovet av reformer på detta område har utredningen gjort rundfrågningar hos länsstyrelserna och vissa kronofogdemyndigheter samt tagit underhandskontakt med företrädare för andra myndigheter. Därvid har det kommit fram att bristen på processuella tvångsmedel i beskattningssammanhang upplevs som synnerligen allvarlig. Flertalet av de tillfrågade myndigheterna framhöll att det allmännas ställning som borgenär och part skulle avsevärt förbättras om åtgärder motsvarande kvarstad och skingringsförbud förs in i förvaltningsprocessen. Några myndigheter gick ett steg längre och menade att åtgärder av denna typ måste förenas med förmånsrätt för att få avsedd verkan. En mer utförlig redovisning av de synpunkter som kom fram vid kontakterna med myndigheterna lämnas i kap. 4.

Det allmännas fordringsanspråk på området för skatter, tullar och avgifter intar numera en helt dominerande ställning i vårt lands ekonomi. De belopp som årligen är föremål för statlig uppbörd överstiger 100 miljarder kr. Avgifterna för socialförsäkringens finansiering, som inte ingår i statsbudgeten, har då också räknats in. Det är givet att huvudparten av dessa belopp betalas

på det sätt som författningarna föreskriver. De fordringar som årligen måste lämnas över till kronofogdemyndigheterna för indrivning är dock betydande. År 1970 – då konjunkturläget var dåligt –restfördes fordringsanspråk på cirka 1 525 milj. kr. Motsvarande belopp för år 1974 var omkring 1 850 milj. kr. trots att konjunkturerna då var avsevärt bättre. Under dessa år förelåg för indrivning totalt ett belopp om i runt tal 2 500 resp. 3 350 milj. kr. Siffrorna bör ses mot bakgrund av förhållandena i slutet på 1960-talet då årligen fordringar på omkring 1 000 milj. kr. överlämnades för indrivning och balanserade restförda belopp låg mellan 1 500 och 2 000 milj. kr.

Från de belopp som har överlämnats för indrivning sker årligen avkortningar. Avkortning innebär att det överlämnade beloppet avförs från räkenskaperna därför att någon fordran inte längre finns. Den ursprungligen fastställda fordringen har exempelvis sänkts genom beslut i högre instans.

Avskrivna belopp ingår däremot i de nyss angivna totalbelopp, som förelåg för indrivning. Under åren 1970–1974 avskrevs fordringar på sammanlagt minst 1 850 milj. kr.

Grunden för avskrivning är bl. a. att den skattskyldige saknar utmätningsbara tillgångar eller att han befinner sig utomlands och åtgärder som har vidtagits för att få ut beloppet har visat sig resultatlösa.

En fråga att besvara blir därför i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika åtgärder minska antalet avskrivna ärenden. I sammanhanget kan erinras om att en avskriven fordran ånyo kan aktualiseras om gäldenärens ekonomiska ställning förbättras. För detta krävs emellertid att myndigheterna kontinuerligt har god inblick i gäldenärens ekonomi, något som mer sällan torde vara fallet.

En betydelsefull faktor vid uppbörden av skatter, tullar och avgifter är den tid som förflyter från det att fordringen uppkommer och till dess den betalas eller får drivas in. Hur lång tid som går åt beror givetvis på det system som tillämpas vid fastställande och uppbörd av fordringen i fråga. Här skall därför lämnas en tidsmässig översikt över uppbörds- och indrivningssystemen för de vanligaste medelsslagen. Mot bakgrund av denna översikt lämnas en kortfattad redogörelse för indrivningsresultatet under åren 1970–1974. Uppgifterna är hämtade från en statistisk sammanställning som är bilagt betänkandet.

Flertalet skatter och avgifter tas ut genom det förfarande som regleras i UBL. Hit hör bl. a. inkomstskatterna och förmögenhetsskatten samt egenavgifterna för socialförsäkringens finansiering.

Redan under inkomståret – i regel det kalenderår då inkomsten förvärvas – uppbär det allmänna under bestämda terminer förskottsskatt i form av preliminär A- eller B-skatt. Vid taxeringen i första instans som f. n. skall vara avslutad före utgången av juni månad året efter inkomståret bestäms beskattningsunderlaget. Senast i december samma år skall slutskattsedeln sändas ut. Kvarstående skatt skall vanligtvis betalas in under de uppbördsterminer, som infaller i mars och maj månader följande år. Betalas inte skatten i rätt tid restförs denna. Restlängden sänds ca två månader efter uppbördsterminens slut till kronofogdemyndigheten. Sedan den skattskyldige har anmanats att betala beloppet till kronofogdemyndigheten får exekutiv åtgärd (utmätning, införsel etc.) företas.

Från inkomstförvärvet till dess att fordran på kvarstående skatt får drivas

in förflyter således i medeltal cirka två år. Ibland kan det dröja ännu längre innan kvarskatten kan drivas in t. ex. om den avser intäkt i form av realisationsvinst som har erhållits i början av inkomståret.

Uppbördssystemet, däri inbegripet den lokala skattemyndighetens praktiska möjligheter att jämka den preliminära skatten, förhindrar att kvarstående eller restförda skatter av mer betydande belopp uppkommer. Detta gäller främst för skattskyldiga med preliminär A-skatt. Förhållandet är annorlunda beträffande uppbörden hos skattskyldiga med B-skatt. Sådan skatt fastställs ju oftast på grundval av föregående års inkomster i den mån den skattskyldige inte i deklaration eller på annat sätt uppger annan grund för beräkning av B-skatten. Några effektiva möjligheter att kontrollera deklarationsskyldigheten i fråga om preliminär B-skatt föreligger inte. Den som så önskar har därför stora möjligheter att skaffa sig "kredit". Detta visar sig bl. a. i att kvarstående skatt i procent av den slutliga skatten är avsevärt högre för B-skattebetalare än för A-skattebetalare. (Se härom statskontorets promemoria den 10 juni 1972 om debitering och jämkning av preliminär B-skatt bil. 1 avsnitt 3.)

Kronofogdemyndigheterna har totalt under åren 1970–1974 haft att driva in omkring 1 260 milj. kr. i restförd preliminär B-skatt. Av detta belopp har cirka 170 milj. kr. avskrivits och cirka 840 milj. kr. redovisats kontant. Under perioden har i medeltal 7,6 % avskrivits och 37 % redovisats kontant. För kvarstående skatt är siffrorna under samma period följande. Av fordringar på i runt tal 3 000 milj. kr. som har förelegat för indrivning har cirka 760 milj. kr. avskrivits, och omkring 1 500 milj. kr. redovisats kontant eller i medeltal 13,7 % resp. 30 %.

Debitering av slutlig och kvarstående skatt grundas i regel på den ordinarie taxeringen i första instans. Sedan denna s. a. s. ordinarie debitering har ägt rum, kan de skattskyldiga påföras tillkommande skatt. Denna senare debitering sker vanligen efter taxeringsrevision eller annan granskning. Granskningen tar ofta lång tid i anspråk särskilt om materialet är omfattande. Den kan vidare försenas genom åtgärder från den skattskyldiges sida. Han vägrar t. ex. att besvara myndighetens frågor om sin bokföring eller uppger att denna har kommit bort. Resultatet av revisionen eller granskningen skall redovisas i en promemoria. Den skattskyldige bereds sedan tillfälle att yttra sig över denna innan taxeringsintendenten gör framställning om taxeringshöjning. Länsskatterättens prövning av frågan kräver ytterligare tid. Lokala skattemyndighetens debitering av den tillkommande skatten kan i praktiken dröja upp till sex månader efter sådan prövning. Betalar inte den skattskyldige de debiterade beloppen under de bestämda uppbördsterminerna, skall ärendet senast två månader efter resp. termins utgång lämnas till kronofogdemyndigheten för indrivning. Först sedan myndigheten har anmanat den skattskyldige att betala skulden får beloppet drivas in. Från inkomstförvärvet, och till dess indrivning kan ske förflyter sålunda åtskillig tid, inte sällan flera år.

Kronofogdemyndigheterna har under åren 1970–1974 haft att driva in totalt omkring 330 milj. kr. i tillkommande skatt. Av detta belopp har cirka 75 milj. kr. avskrivits och cirka 150 milj. kr. redovisats kontant eller i medeltal 13,7 % resp. 23,5 %.

Uppbörden av skatt som arbetsgivare skall innehålla för arbetstagares räk-

ning fungerar förhållandevis väl. Detta beror bl. a. på att arbetsgivarna i regel är registrerade och att uppbörd sker relativt ofta. Den lokala skattemyndigheten kan därför ganska snabbt fastställa en försumlig arbetsgivares betalningsansvar. Det fastställda beloppet kan sedan drivas in. När arbetsgivare underlåter att redovisa antalet anställda, helt eller delvis, uppstår särskilda svårigheter vid uppbörden. Tidigast när arbetsgivaren utsätts för revision, upptäcks att han har brustit i sina skyldigheter. I många sådana fall fastställs det allmännas fordran först lång tid efter det att löneutbetalningen har skett.

I runt tal har 900 milj. kr. i särskilt uppdebiterad A-skatt förelegat för indrivning under åren 1970–1974. Härav har skrivits av cirka 290 milj. kr. och omkring 440 milj. kr. har redovisats kontant, eller i medeltal 16 % resp. 24,8 %.

Uppbörd av mervärdesskatt regleras i ML. Redovisning skall lämnas för bestämda perioder, som i normalfallet omfattar två kalendermånader. I andra månaden efter periodens utgång skall deklaration avges och skatten betalas in. Särskild kontroll sker bl. a. i form av skatterevision, som kan föranleda begäran om efterbeskattning. I sådana situationer kan lång tid förflyta från den tidpunkt då skattepliktig omsättning har skett och till dess uppbörd äger rum.

Av det belopp på ca 1 080 milj. kr. i mervärdesskatt som kronofogdemyndigheterna har haft att totalt driva in under åren 1970–1974, har 260 milj. kr. skrivits av och omkring 500 milj. kr. levererats kontant. De årliga medeltalen var för avskrivning 12,6 % och för kontant leverans 26,4 %.

Uppbörd av avgifterna för socialförsäkringens finansiering sker enligt lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring m. m., AvgL. Arbetsgivare skall under utgiftsåret betala preliminär avgift som påförs efter samma huvudprinciper som preliminär B-skatt. Avgiften betalas i normalfallet med lika belopp varannan månad under kalenderåret med början i februari. Räkning på slutlig avgift tillställs arbetsgivaren senast den 15 januari andra året efter utgiftsåret utom i de fall då s. k. skattedebitering sker. Vid indrivning av avgifterna gäller UBL:s bestämmelser.

Under perioden 1970–1974 har för indrivning totalt förelegat arbetsgivaravgifter om i runt tal 1 300 milj. kr. Av detta belopp har cirka 300 milj. kr. skrivits av och omkring 700 milj. kr. redovisats kontant eller i medeltal 13,1 % resp. 32,4 %.

Tullpliktig vara, som förs in i landet, skall enligt tullagen (1973:670), TuL, i princip anges till förtullning vid införsel. Den tullpliktige skall därvid genast betala tullen. I praktiken sker emellertid den helt övervägande importen genom s. k. kreditimportörer – däribland importörer med hemtagningstillstånd – som erlägger tull först sedan taxering ägt rum. Förfarandet ger dem i regel en kredit på minst två månader. Antalet registrerade kreditimportörer uppgår f. n. till cirka 10 000. Om importören missköter sina betalningsåligganden, brukar rättigheten till kreditimport dras in. Av bl. a. det skälet är exekutiva åtgärder inte på långt när så vanliga som inom skatte- och avgiftsområdet i övrigt.

Av den lämnade redogörelsen framgår att de belopp, som under den senaste femårsperioden årligen har överlämnats för indrivning visar en klar tendens att öka. Detsamma gäller de belopp som kronofogdemyndigheterna

tvingas balansera från ett år till ett annat.

De nämnda förhållandena kan delvis förklaras av penningvärdets utveckling och konjunkturförändringarna. De kan också ha sin grund i myndigheternas ökade kontroll av skatt- och avgiftsskyldigheten. Den pågående utbyggnaden av kontrollverksamheten inom flertalet sektorer på området för skatter, tullar och avgifter medför naturligtvis att det totala belopp som efterdebiteras blir allt större. Därmed ökar även – vilket framgår av de statistiska uppgifterna – antalet ärenden, som måste överlämnas för indrivning. En förhållandevis stor del av de restförda beloppen avser nämligen efterdebiteringar.

En ytterligare orsak till att allt större belopp restförs är enligt utredningens mening att betalningsmotståndet hos skatt- och avgiftsskyldiga under senare år tilltagit. Allt fler gäldenärer fullgör numera sina skyldigheter endast när de blir tvingade till detta. I det längsta söker de utnyttja beskattningsförfarandet till att skaffa sig krediter på bekostnad av det allmänna.

I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg att det allmänna i sin egenskap av borgenär inom området för skatter, tullar och avgifter uppenbarligen har en sämre ställning än fordringsägare i civilrättsliga avtalsförhållanden.

Fordran på skatt uppkommer inte genom att avtal träffas mellan det allmänna och den enskilde utan genom dennes faktiska handlande. Det allmänna väljer inte sin gäldenär och dennes "kreditvärdighet" blir inte föremål för någon prövning innan han ådrar sig betalningsskyldighet gentemot det allmänna. Fordringen bestäms på grundval av gäldenärens egna uppgifter och förutsätter en medverkan från dennes sida. Han är vanligtvis den ende som har möjlighet till fullständig inblick i det material, som grundar skattskyldigheten. Slutligen är beskattningssystemet så utformat att gäldenären ofta medges lång kredit utan att det allmänna har möjlighet att säkra den kommande betalningen.

Enligt utredningens uppfattning föreligger ett direkt samband mellan den tid som förflyter från det att en fordran på skatt, tull eller avgift uppkommer och till dess den kan drivas in samt omfattningen av det allmännas förluster. Gäldenären kan utnyttja tiden till att avsiktligt göra sig egendomslös men även utan egen förskyllan kan han försättas i en försämrad betalningssituation. Ju längre tid som förflyter desto större är risken att det allmänna inte får betalt. Tidsfaktorn har därför en negativ inverkan på uppbördsresultatet.

Risken för att gäldenären skall vidta obehöriga åtgärder med sina tillgångar är särskilt uttalad då det vid revision eller annan granskning har framkommit att han har lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter i skatteundandragande syfte. Man kan inte utgå från att någon, som på detta sätt medvetet har sökt dra undan skatt eller avgift från det allmänna, lojalt kommer att erlägga de belopp som debiteras honom efter granskningen. Fastmer kan man vänta sig att gäldenären försöker undgå följderna av denna. Även då den skattskyldiges uppgifter frångås utan att han avsiktligt har lämnat oriktiga uppgifter är risken stor att han kommer att sakna medel till betalning då han inte har räknat med denna utgift.

Olika metoder kan användas av den skattskyldige för att göra egendom oåtkomlig för det allmänna.

Han kan bl. a. tillåta att hans tillgångar tas i anspråk av andra borgenärer som säkerhet för kredit. Detta kan ske genom t. ex. företagsinteckning, som ger den civile borgenären en stark ställning vid exekution i gäldenärens egendom.

Den skattskyldige kan överlåta sina fordringar på företag som mot kredit till honom övertar fordringsrätten. Denna s. k. factoring förekommer i många olika former. Han kan genom s. k. leasing – uthyrning i stället för köp – åstadkomma att all indrivning av skatt eller avgift i praktiken blir resultatlös.

Driver den skattskyldige rörelse eller jordbruk kan han inför förestående konkurs välja att betala sina privaträttsliga skulder före skatterna för att på så sätt inte skada sina framtida kreditmöjligheter. Det allmännas tillgång till straffsanktioner och återvinningsmedel förmår många gånger inte hindra ett sådant förfarande.

Slutligen skall i detta sammanhang uppmärksammas det enligt utredningens uppfattning ökade missbruket av konkursinstitutet. För många skattskyldiga är konkursen numera ett medel att bli kvitt sina skulder till det allmänna. I regel har den skattskyldige före konkursinträdet avhänt sig egendom eller gjort sitt bolag "egendomslöst" genom civilrättsliga arrangemang med andra fysiska eller juridiska personer. I flertalet fall är det närstående personer till den skattskyldige eller av honom dominerade företag som är motpart i transaktionerna. Dessa arrangemang, som syftar till att urholka verkningarna av de exekutionsrättsliga instrumenten, medför för det allmänna stora förluster. Konkursansökningarna från kronofogdemyndigheterna resulterar ofta i s. k. fattigkonkurser utan att någon egendom kommer det allmänna till godo. (Jämför i detta avseende uppgifterna i betänkandet (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m. m. att i cirka 90 % av de fattigkonkurser som konkurslagskommittén undersökt för åren 1970–1971 ingick skatteskulder bland boets skulder, samt att i en tredjedel av dessa förekom endast skatteskulder).

Den nu antydda utvecklingen måste enligt utredningens mening följas med största uppmärksamhet av lagstiftaren. Av rättvise- och jämlikhetsskäl kan det inte godtas att skatt- eller avgiftsskyldiga – även om det handlar om ett begränsat antal – genom illojala eller illegala dispositioner med sin egendom försätter sig i sådana situationer att de inte kan eller behöver fullgöra sina betalningsskyldigheter. En grundläggande förutsättning för medborgarnas ansvarskänsla inför beskattningssystemet är att var och en betalar sin del av de utgifter som riksdagen har beslutat.

De nu nämnda förhållandena har även en negativ psykologisk effekt på de tjänstemän som arbetar med kontroll, uppbörd eller indrivning. Arbetsuppgifterna framstår många gånger som meningslösa om man t. ex. redan i ett inledande skede av en revision ser hur den skattskyldige gör sig av med sin egendom utan att man kan förhindra detta. Reaktioner av sådant slag är särskilt allvarliga på granskningsområdet.

En omfattande utbyggnad av kontrollverksamheten pågår f. n. Antalet taxeringsrevisioner väntas stiga till cirka 40 000 årligen. Omkring 20 000 större arbetsgivare skall årligen underkastas revision beträffande arbetsgivaravgifter. Man avser även att betydligt öka kontrollen av landets kreditimportörer. Denna utökade kontrollverksamhet skulle många gånger bli ett "slag i luften" om inte det allmänna får medel att säkra det resultat

som granskningen medför.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det allmänna årligen gör omfattande förluster vid uppbörden av skatter, tullar och avgifter. Väsentliga orsaker till detta förhållande är de långa krediter som nuvarande uppbörds- och indrivningsrutiner ger men även gäldenärernas betalningsovilja och s. k. betalningssabotage, dvs. illojala eller illegala förfaranden med sin egendom. Enligt utredningens mening föreligger ett uttalat behov av åtgärder – såväl processuella som uppbörds- och indrivningstekniska – för att motverka dessa missförhållanden.

5.2 Riktlinjer för en reform

Vårt nuvarande uppbörds- och indrivningssystem ger i många fall de skattskyldiga möjligheter till årslånga krediter i fråga om skatter och avgifter. Risken för att det allmänna p. g. a. tidsåtgången vid uppbörden och indrivningen åsamkas förluster är också påtaglig om inte effektiva medel står till buds för att säkra den kommande betalningen.

Redogörelsen för utländsk rätt visar att beskattningsmyndigheterna i flertalet länder har rättsliga instrument som syftar till att trygga betalningen av skatte-, tull- och avgiftsfordringar. I regel är det fråga om sådana processuella tvångsmedel som kvarstad och skingringsförbud, i flera fall i förening med förmånsrätt. Man har på en del håll även skyddat betalningen av det allmännas fordringar genom att införa långtgående regler om solidarisk betalningsskyldighet.

Processuella tvångsmedel eller andra rättsliga instrument som avser att säkra betalningen av nu avsedda fordringar saknas f. n. i svensk förvaltningsrätt och detta trots att vårt skattesystem i huvudsak överensstämmer med systemen i andra utvecklade industriländer. Till skillnad från vad som gäller i civil- och straffprocessen finns det således inte någon möjlighet för det allmänna att i beskattningssammanhang säkra utfallet i en kommande eller pågående process.

Det allmänna gör stora förluster vid uppbörden av skatter, tullar och avgifter. Avsevärda belopp skrivs årligen av därför att gäldenären vid indrivningen saknar utmätningsbara tillgångar. Visserligen utgör avskrivna belopp – trots sin absoluta storlek – en liten del av den totala uppbörden men förhållandet kan fördenskull inte godtas, särskilt med hänsyn till den allmänna skattemoralen. Det allmännas ställning som part och borgenär i beskattningssammanhang bör därför stärkas.

Utredningen har inhämtat att lagstiftningsåtgärder inom utsökningsrätten, som kan stärka även det allmännas ställning som borgenär i detta avseende, inte kan väntas inom de närmaste åren. I sitt förslag till utsökningsbalk (SOU 1973:22) föreslår inte heller lagberedningen att bestämmelserna om handräckningsåtgärder skall bli tillämpliga inom beskattningsområdet. Beredningen uttalar dock i ett senare betänkande – SOU 1974:55 s. 124 – att det finns skäl för att det allmännas anspråk skall kunna säkerställas genom kvarstad men menar att frågan bör regleras i annat sammanhang.

För att komma till rätta med den påtalade bristen bör således olika lösningar, som ligger utanför pågående reformarbete på utsökningsrättens om-

råde, övervägas.

En metod är att utvidga det solidariska betalningsansvaret, som ju redan finns inom beskattningssystemet, till att omfatta fler betalningssituationer. En annan är att skapa ett snabbare och från indrivningssynpunkt mer effektivt uppbördsförfarande med utökade möjligheter till preliminära beskattningsåtgärder. Ytterligare en utväg är att förbättra det allmännas ställning vid exekution på grund av skatte-, tull- eller avgiftsfordringar.

Även om sådana lösningar skulle avsevärt förbättra uppbördsresultatet kommer det att finnas ett behov av tvångsmedel i traditionell mening för att säkra utfallet i en skatte- eller avgiftsprocess. Det bör dock understrykas att processuella åtgärder som enda instrument inte i tillräckligt hög grad tillgodoser säkerhetsaspekterna p. g. a. de speciella förhållanden som råder på beskattningsområdet.

Processuella säkerhetsåtgärder finns sedan länge inom civil- och straffprocessen. Enligt utredningens mening bör åtminstone lika stora möjligheter ges det allmänna att säkra betalning av skatt etc. som civila borgenärer att säkra betalning av sina fordringar. I det föregående har visats att det finns ett uttalat behov av åtgärder för att trygga betalningen av det allmännas fordringar. Mot bakgrund av detta förhållande får det anses väl motiverat att tillföra det allmänna processuella medel för att säkra utfallet i skatte-och avgiftsprocessen. Därvid bör naturligtvis beaktas de huvudprinciper som ligger till grund för de allmänna säkerhetsåtgärderna. Utredningen föreslår därför att tvångsmedel i huvudsak motsvarande dessa införs i skatte- och avgiftsprocessen.

Det ligger i sakens natur att tvångsmedel alltid utgör ett intrång i den enskildes personliga och ekonomiska intressen. Bestämmelserna bör därför utformas på så sätt att de kan tillämpas endast i de situationer, där det är absolut påkallat från allmän synpunkt. Genom en sådan avvägning får den enskildes befogade intressen anses vara tillgodosedda.

I detta sammanhang är det enligt utredningens mening viktigt att slå fast att de fiskala synpunkterna ibland bör stå tillbaka för andra samhällsintressen. Under senare år har stödåtgärder till gäldenärer med finansiella svårigheter ökat. Har en gäldenär ådragit sig t. ex. betydande skatteskulder kan det från samhällsekonomisk synpunkt ändå vara försvarligt att inte tvinga fram skattebetalning som medför att gäldenärens situation försvåras. Från fall till fall bör få avgöras om tvångsmedel skall användas eller om man bör uppskjuta eller rent av avstå från att sätta in dem. Å andra sidan kan processuella åtgärder, som sätts in på ett tidigt stadium, ge anledning till borgenärerna att snabbt söka sanera gäldenärens ekonomi. Härigenom undviks så ingripande och från såväl allmän som enskild synpunkt värdeförstörande ingrepp som ackord och konkurs.

Utmärkande för gällande säkerhetsåtgärder är att de avser att trygga kommande verkställighet av dom, utslag eller beslut. De är inriktade på antingen gäldenärens egendom eller hans person. Till den första gruppen hör främst kvarstad och skingringsförbud och till den senare reseförbud.

Kvarstad är den mest ingripande åtgärden och innebär att så mycket av gäldenärens egendom som svarar mot sökandens fordran tas om hand och förses med märken, som utvisar att den är belagd med kvarstad. Åtgärden får endast omfatta lös egendom.

Genom skingringsförbud förbjuds innehavaren att sälja eller skingra viss bestämd egendom, oavsett om denna är i ägarens besittning eller inte. Institutet får användas beträffande såväl fast som lös egendom.

Institutet reseförbud saknar numera större värde när det gäller att trygga ekonomiska anspråk. Institutet används främst för att säkerställa rent straffrättsliga följder av brott. Det utgör då ett komplement till de mer ingripande åtgärderna anhållande och häktning.

Utredningen har diskuterat om reseförbud eller något annat institut av liknade natur bör införas i skatte- och avgiftsprocessen men beslutat att låta frågan anstå tills vidare. Det kan finnas anledning att återkomma till saken då lagstiftaren har tagit ställning till detta spörsmål på vissa andra rättsområden.

Beslut om säkerhetsåtgärder i civilprocessen kräver att borgenären har väckt talan i huvudsaken. Han skall alltså till domstol ha gett in skriftlig ansökan med yrkande om t. ex. betalningsförpliktelse för gäldenären.

Handräckningsåtgärder enligt UL får däremot beviljas utan att borgenären har påbörjat en process i huvudsaken. Han måste dock inför överexekutor anföra skäl, som med viss grad av sannolikhet talar för att han har en fordran gentemot gäldenären.

Inte heller i straffprocessen krävs att åklagaren har kommit in till rätten med stämningsansökan för brottet för att säkerhetsåtgärder skall få beslutas. Redan på det förprocessuella stadiet kan således det allmänna i detta sammanhang använda sig av tvångsmedel.

Gemensamt för de nu avsedda säkerhetsåtgärderna är att de i regel får vara i kraft endast en begränsad tid. Under vissa omständigheter får domstol förlänga tidsfristerna. Sedan talan har väckts i huvudsaken sker emellertid inte någon "automatisk" omprövning av tvångsåtgärdernas bestånd. Tidsfaktorn beaktas istället på så sätt att mål vari tvångsmedel förekommer måste behandlas med förtur.

Som framgått av redogörelsen för utländsk rätt finns i många länder säkerhetsåtgärder av typ kvarstad och skingringsförbud som får användas för att säkra det allmännas fordringar på skatter, tullar och avgifter. I fråga om de nordiska länderna skall här nämnas den finska lagen om säkerställande av skatter och avgifter i utsökningsväg, som innefattar bestämmelser om "säkringsåtgärd" vid indrivning av bl. a. skatter och offentliga avgifter. Beslut om sådan åtgärd får fattas om den skatt eller avgift, som kommer att debiteras "har gjorts sannolik såväl till grunden som till beloppet och särskilt skäl föreligger att befara att gäldenären undanhåller eller förstör sin egendom". Som förutsättning för "säkringsåtgärden" krävs vidare att den får beviljas "tidigast sex månader före utgången av den sannolika tid inom vilken fordran eller del därav skall uppbäras eller betalas". Att man har kunnat bestämma en så förhållandevis kort tid beror på att de finska beskattnings-och uppbördsförfarandena i regel inte tar längre tid i anspråk.

Mer långtgående medel än de traditionella säkerhetsåtgärderna finns i t. ex. Förbundsrepubliken Tyskland. Här har man – i likhet med vad som gäller bl. a. i Frankrike – förenat säkerhetsinstitutet (dingliches Arrest) med panträtt. Åtgärden kan avse såväl fast som lös egendom. Den beslutas och verkställs i fråga om skatter, tullar och avgifter av beskattningsmyndighet och kräver som förutsättning att det kan befaras att betalningen annars

omintetgörs eller väsentligen försvåras. Får beskattningsmyndigheten exekutionstitel för sin fordran räknas vid utmätningen prioriteten från tidpunkten för beslutet om arrest. Vid sidan om arrest finns inom beskattningsområdet ett utbyggt system av solidarisk betalningsskyldighet. Beträffande situationer där sådant ansvar kan utkrävas hänvisas till redogörelsen under avsnittet 3.5.

Enligt utredningens mening bör en säkerhetsåtgärd av typ kvarstad föras in i skatte-och avgiftsprocessen. Den bör utformas med hänsyn till de speciella förhållanden som råder i beskattningssammanhang. Det är framför allt två olika situationer som åtgärden bör fånga upp. Den skall skydda mot s. k. betalningssabotage och – för det andra – minska den kreditrisk som det allmänna måste ta i massärendeprocesser av förevarande slag.

Dessa synpunkter innebär att åtgärden måste kunna sättas in så snart en fordran på skatt, tull eller avgift föreligger dvs. i åtskilliga fall långt innan debitering kan äga rum. Åtgärden bör vidare kunna avse såväl fast som lös egendom. För att tillgodose säkerhetsaspekterna bör ett snabbt förfarande användas utan att för den skull kravet på rättssäkerheten ställs tillbaka. Åtgärden bör slutligen förenas med erforderligt skydd mot civil- och exekutionsrättsliga förfaranden från andra borgenärer.

Enligt utredningens mening måste därför en säkerhetsåtgärd i skatte- och avgiftsprocessen i flera hänseenden avvika från institutet kvarstad – även i den utformning detta institutet har fått i UL. Det får därför anses motiverat att ge åtgärden en särskild beteckning. Utredningen har stannat för termen betalningssäkring.

En väsentlig fråga är om institutet betalningssäkring kan eller bör inarbetas i gällande lagstiftning eller placeras i en helt ny lag. Starka skäl talar för det senare alternativet. Institutets speciella karaktär samt den omständigheten att det är avsett att användas endast i offentligrättsliga sammanhang av särskild art gör att bestämmelserna inte bör föras in i UL. Denna lag reglerar ju huvudsakligen exekution på det privaträttsliga området. Det skulle likaså vara främmande om regler om processuella tvångsmedel för skatte- och avgiftsprocessen togs in i UBL. Någon anordning i likhet med vad som gäller vid utmätning för skatt kan inte heller komma i fråga. Att föra in bestämmelserna i FL och FPL är enligt utredningens mening inte heller ändamålsenligt eftersom institutet kan användas endast i syfte att skydda betalning av skatt, tull eller avgift. Utredningen har därför valt att utarbeta ett förslag till helt ny lag.

Lagen bör utformas på så sätt att den får ett vidsträckt tillämpningsområde inom ramen för skatte-, tull- och avgiftssystemen. Praktiska skäl och då särskilt det angelägna i att olika statliga uppbördsorgan har likartade befogenheter talar för att lagen bör kunna användas vid all statlig uppbördsverksamhet, oavsett vilken skatt, tull eller avgift det är fråga om. Även inom sådana områden där det inte föreligger ett uttalat behov av betalningssäkring bör man ha möjlighet att i enstaka fall tillgripa åtgärden. Det framstår dessutom som önskvärt att åtgärden kan användas i de fall där säkerhetsåtgärder enligt bevissäkringslagen (1975:1027) kan förekomma. Nära överensstämmelse med denna lags tillämpningsområde bör därför eftersträvas. Man kan inte heller bortse från den gynnsamma inverkan på skattemoralen i allmänhet som ett enhetligt system av säkerhetsåtgärder medför.

I det föregående har uttalats, att en åtgärd som har till syfte att säkra betalningen för nu avsedda fordringar bör utformas så att den dels skyddar mot betalningssabotage, dels minskar det allmännas kreditrisk fram till dess utmätning kan äga rum. Betalningssäkring bör därför få tillgripas så snart en fordran på skatt etc. föreligger, oberoende av om den har debiterats eller fastställts av myndighet eller domstol.

För beslut om betalningssäkring bör till att börja med krävas att man skall kunna konstatera att sådana omständigheter har inträffat som i sak grundar ett anspråk på skatt, tull eller avgift. Genom detta villkor förhindras att institutet kommer till användning beträffande en hypotetisk fordran, som kan uppstå i framtiden. Detta gäller oavsett om aldrig så starka skäl talar för att denna kommer att bli påförd. Det skall vidare med skäl kunna antas att ett visst skatte-, tull- eller avgiftsbelopp kommer att påföras någon i det ärende som är i fråga. Vid bedömningen härav spelar givetvis de uppgifter som den enskilde har lämnat eller borde ha lämnat en betydelsefull roll. Men andra ord får det sätt, på vilket uppgiftsskyldigheten dittills har fullgjorts, vägas in vid avgörandet. Beslutet bör kunna grundas på skönsmässiga bedömningar.

Det kan förutsättas att betalningssäkring i huvudsak kommer att användas för att säkra skatte-, tull- och avgiftsfordringar, som hänför sig till rättshandlingar under avslutade beskattningsperioder. Har perioden ännu inte gått till ända ligger det i sakens natur att fordringens belopp mer sällan kan fastställas med tillräcklig grad av säkerhet. Senare företagna rättshandlingar från gäldenärens sida kan ju minska eller helt neutralisera den fordran som är aktuell för betalningssäkring. Fall kan dock tänkas där omständigheterna talar för att gäldenären inte har några möjligheter att genom t. ex. bokslutsdispositioner kvitta ut den uppkomna ökningen av skatte- eller avgiftsunderlaget. I sådana situationer bör betalningssäkring i princip få användas. Vid betalningssäkring för en redan debiterad eller fastställd fordran bör beslutsfattarens prövning kunna begränsas till en mer formell kontroll. Behov att säkra sådan fordran torde föreligga endast i de fall då denna ännu inte har förfallit till betalning eftersom utmätning annars kan äga rum.

En ytterligare förutsättning för beslut om betalningssäkring bör naturligtvis vara att en viss risk föreligger för att gäldenären inte kommer att betala skatte-, tull- eller avgiftsfordringen. Denna risk bör vara av konkret natur dvs. konstaterbar i det aktuella fallet.

Många gånger torde det med någorlunda säkerhet kunna avgöras om gäldenären avser att undandra sig sin betalningsskyldighet. Har han medvetet sökt dra undan skatt från det allmänna genom att lämna oriktiga eller bristfälliga uppgifter vid deklarationen eller pekar omständigheterna på att han håller på eller planerar att göra sin egendom oåtkomlig för exekution är riskvillkoret oftast uppfyllt. Betalningssabotage fordras emellertid inte alltid för beslut om betalningssäkring. Finns det en konkret risk för att gäldenären vid ett kommande uppbördstillfälle inte kan komma att betala sin skuld – han har med eller utan avsikt försatt sig i en sådan ekonomisk situation – är även förutsättningen uppfylld. I detta fall motiverar den långa kredittiden att åtgärden får tillgripas.

Slutligen kräver den enskildes skydd mot opåkallade ingripanden att in-

stitutet bör användas endast i de fall då fordringen på skatt etc. uppgår till betydande belopp. Föreligger uppenbara fall av betalningssabotage bör det dock finnas en möjlighet att i undantagsfall tillgripa åtgärden.

För att institutet betalningssäkring skall kunna fylla sitt ändamål på ett effektivt sätt är det av största vikt att åtgärden kan beslutas och sättas in med skyndsamhet. Ofta är omständigheterna sådana att även ett mindre dröjsmål kan medföra att åtgärden blir utan verkan. Sådana situationer kan förväntas bli vanliga i samband med revision eller annan granskning.

De nu uttalade synpunkterna bör bl. a. vara vägledande i fråga om åt vem beslutsfunktionen vid betalningssäkring skall anförtros. I gällande rätt meddelas beslut om säkerhetsåtgärder såväl av domstol som myndighet. Kravet på snabbhet i förfarandet talar för att myndighet får besluta om betalningssäkring. De flesta besluten som rör skatter, tullar och avgifter meddelas ju även av beskattningsmyndighet i första instans. Dessa är därför väl insatta i frågor av beskattningsnatur. En sådan lösning ger vidare möjlighet att koppla prövningen av säkerhetsåtgärden till handläggningen av målet i huvudsaken. Enligt utredningens mening bör därför behörigheten att besluta i fråga om betalningssäkring ges åt den myndighet som har att föra det allmännas talan i mål om den fordran som beslutet avser. Behörig att företräda myndigheten bör vara sådan tjänsteman som normalt för det allmännas talan i mål av liknande beskaffenhet. Denne kan nämligen antas vara väl insatt i såväl materiella som processuella frågor.

Verkställighet av betalningssäkring bör följa i huvudsak reglerna vid utmätning. I gällande rätt förekommer redan en sådan ordning i fråga om kvarstad på lös egendom. Att UL:s bestämmelser om utmätt egendoms försäljning och fördelning av medel som har influtit till följd av utmätning inte bör kunna tillämpas vid betalningssäkring ligger i sakens natur eftersom det föreslagna institutet är ett säkerhetsmedel och inte en verkställighetsåtgärd. Inte heller åtgärder av förberedande natur, som har samband med försäljning av utmätt egendom, bör komma till användning vid betalningssäkring. I överensstämmelse med vad som gäller vid utmätning bör verkställigheten med fördel kunna anförtros åt kronofogdemyndighet.

Enligt gällande rätt är det, som bl. a. några enkätmyndigheter har understrukit, möjligt att genom olika civilrättsliga dispositioner göra en säkerhetsåtgärd av typ kvarstad verkningslös. För att institutet betalningssäkring skall bli effektiv inom skatte-och avgiftsprocessen bör det därför enligt vissa av myndigheterna förenas med förmånsrätt.

I detta sammanhang kan erinras om att lagberedningen i betänkandet med förslag till utsökningsbalk har behandlat frågan om kvarstad i likhet med utmätning bör medföra förmånsrätt för sökandens fordran. Man har därvid funnit att kvarstadborgenärens ställning bör stärkas i förhållande till gäldenärens övriga borgenärer. Beredningen, som diskuterar olika sätt att åstadkomma en sådan ordning, stannar slutligen för den lösningen att ge kvarstaden förmånsrätt i samma stund som den kvarstadsbelagda egendomen utmäts för annan fordran. Genom en sådan konstruktion skulle enligt beredningen bl. a. en ej önskvärd kapplöpning om kvarstad från de borgenärer, som inte har någon exekutionstitel kunna undvikas (SOU 1973:22 s. 465).

Enligt utredningens mening bör betalningssäkring medföra samma för-

månsrätt som utmätning. En sådan lösning är nödvändig för att åtgärden skall fylla sin fiskala funktion. Statens från flera synpunkter svåra ställning i den massärendeprocess, som beskattningsförfarandet i allmänhet innebär, är ett tungt vägande skäl för en sådan lösning. Eftersom betalningssäkring får användas endast för statens fordringar på skatt, tull eller avgift, blir sådana verkningar som inte önskvärd kapplöpning mellan olika borgenärer eller liknande inte aktuella i detta sammanhang. Förmånsrätten bör kunna inträda så snart som beslutet om betalningssäkring har verkställts.

F. n. finns inte någon bestämmelse om att utmätningsman i samband med indrivning äger begära eller motta säkerhet för betalning av skatte- eller avgiftsfordringen. Enligt utredningens mening bör möjlighet att ställa säkerhet föreligga vid betalningssäkring. Det bör inte krävas att beslut om betalningssäkring i fråga om fordringen har fattats för att en erbjuden säkerhet skall kunna godtas. Såtillvida är det här fråga om ett självständigt institut som kan användas av gäldenären för att förhindra beslut om betalningssäkring.

Talan mot beslut om betalningssäkring bör kunna föras genom besvär hos den domstol eller myndighet som har att pröva besvär över beslut i fråga om den fordran betalningssäkringen avser. Detta innebär att i princip den besvärsordning föreslås som gäller vid besvär över myndighets beslut i fråga om fordringen som sådan. Från denna huvudregel krävs vissa undantag för fordringar inom länsstyrelses förvaltningsområde. Talan mot beslut av besvärsinstans bör naturligtvis följa den vanliga besvärsordningen. Vid talan mot verkställigheten kan däremot UL:s bestämmelser i princip vara tillämpliga.

Kravet på rättssäkerhet bör medföra att mål, vari betalningssäkring beslutats, behandlas med största skyndsamhet. Utredningen har diskuterat att införa tidsbegränsade säkerhetsåtgärder av den typ som finns i den finska lagstiftningen. Den mer tidskrävande process som förekommer i vårt land samt den omständighet att den skatt-, tull- eller avgiftsskyldige många gånger förhalar processen har gjort att utredningen avstått från en sådan lösning. Det bör emellertid vara självklart att mål, vari betalningssäkring beslutas, behandlas med särskild förtur och snabbhet. Dessa villkor är väsentliga. Frågan om förtur bör enligt utredningens mening lösas i administrativ ordning.

Förslaget om betalningssäkring för skatte- och avgiftsprocessen medför vissa ändringar i författningar på närliggande områden.

De ändringar som föreslås är främst föranledda av att institutet betalningssäkring förenats med förmånsrätt. Därigenom kommer institutets rättsverkningar på det civilrättsliga och exekutionsrättsliga områdena att nära anknyta till vad som gäller vid utmätning.

Ett verkställt beslut om betalningssäkring bör således utgöra hinder för vissa rättshandlingar på civilrättens område, bl. a. inteckning i viss egendom tillhörig gäldenären. Det föreslås därför ändringar i de lagar som reglerar möjligheterna till inskrivning av tomträtt samt inteckning i del av fast egendom, registrerat skepp, skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom, luftfartyg och lott i eller reservdelar till sådant fartyg.

På det exekutionsrättsliga området bör införas bl. a. bestämmelser om återvinning i konkurs av förmånsrätt på grund av betalningssäkring samt

regler för exekutiv försäljning av egendom, som omfattas av betalningssäkring.

Vidare anser utredningen att det straffbara området för oredlighet mot borgenärer bör utvidgas till att omfatta gäldenär som i förteckning till betalningssäkringsed förtiger tillgång eller uppger obefintlig skuld eller vid förrättning för verkställighet av betalningssäkring åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom tas i anspråk.

Utredningen finner slutligen att de straffprocessuella bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud bör omfatta även fordringar på skatt, tull eller avgift, som någon kan misstänkas ha undanhållit eller sökt att undanhålla det allmänna genom vissa centrala skatte- och tullbrott. Förslaget bygger på följande överväganden.

På en del håll – det gäller främst inom länsstyrelserna samt vissa åklagarmyndigheter och kriminalpolisen – upplever man det som en påtaglig brist att det nya sanktionssystem, som trädde i kraft 1972, inte innehåller några regler som gör det möjligt att använda straffprocessuella tvångsmedel för att säkra genom brott undanhållna skattebelopp. Vid tillämpning av äldre lagstiftning – därmed avses den upphävda skattestrafflagen (1943:313) – brukade man nämligen med hjälp av straffrättsliga tvångsmedel säkra egendom hos gäldenären till belopp som inte sällan avsevärt översteg de väntade böterna. I samband med domen i skattebrottmålet kunde kronofogden underhand ges möjlighet att utmäta exempelvis kvarstadsbelagd egendom i den mån denna inte behövdes för att betala ådömda böter under förutsättning att efterdebitering hade skett.

Utredningen saknar anledning att i detta sammanhang bedöma denna tillämpning av 26 kap. 1 § RB. Emellertid talar skäl för att dessa bestämmelser bör utvidgas till att gälla även det allmännas fordringsanspråk i fråga om skatt, tull eller avgift såvitt gäller belopp som misstänks vara undandragna genom skatte- eller tullbrott. Någon skulle kanske t. o. m. anse att en sådan lagstiftningsreform är fullt tillräcklig för att tillgodose det allmännas säkerhetsaspekter. Utredningen är emellertid av en annan uppfattning.

En utvidgning av de straffprocessuella tvångsmedlen till att innefatta även undanhållna skattebelopp bör endast komma ifråga om ett motsvarande institut införs i beskattningsförfarandet. Det handlar nämligen här om avgöranden som inte sällan kräver goda insikter i såväl materiella som processuella beskattningsregler. Det säger sig därför självt att sådana bedömningar i princip bör anförtros befattningshavare, som är väl förtrogna med beskattningsfrågor. De straffrättsliga tvångsmedlen bör därför få tillgripas endast i de fall då möjligheterna att använda betalningssäkring inte står till buds.

Utredningen har genom kopplingen till straffprocessen velat markera att statens behov av säkerhetsåtgärder i sin egenskap av borgenär fordrar en bred lösning. Förvaltningsprocessuella tvångsmedel samt som komplement en utvidgning av 26 kap. 1 § RB är således bara ett steg i riktning mot en allmän reglering i detta avseende. Som tidigare har framhållits ämnar utredningen emellertid att f. n. begränsa sina reformförslag till åtgärder av denna typ.

De ändringar som i övrigt föreslås är närmast av redaktionell natur och behandlas i specialmotiveringen.

6 Specialmotivering

6.1 Förslaget till betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen

Lagförslaget innehåller bestämmelser om ett nytt rättsinstitut, betalningssäkring, som gör det möjligt att säkra betalningen av det allmännas fordringar inom området för skatter, tullar och avgifter. Betalningssäkring har sin närmaste motsvarighet i handräckningsåtgärden kvarstad enligt UL.

Förslaget innehåller 16 paragrafer, som redovisas under sex rubriker. I de inledande paragraferna anges syftet med betalningssäkring och beskrivs de för lagens tillämpning centrala termerna "fordran" och "gäldenär" (1–2 §§). Definitionen av begreppet fordran upplyser om de skatter, tullar och avgifter som förslaget avser. Under den därpå följande rubriken anges villkoren för beslut om betalningssäkring och om hävande av sådant beslut (3–5 §§) samt vem som är behörig att fatta sådana beslut (6 §). Därefter regleras under särskild rubrik hur verkställigheten av beslut skall genomföras (7–9 §§), förutsättningarna för förfarandet vid s. k. betalningssäkringsed (10 §) samt vem som äger verkställa beslutet (11 §). Under rubriken verkan av betalningssäkring anges de rättsverkningar som följer av verkställigheten (12–13 §§). Slutligen finns under två olika rubriker dels föreskrifter om ställande av säkerhet för betalning av fordran (14 §), dels bestämmelser om talan mot beslut och verkställighet (15–16 §§).

6.1.1 *Inledande bestämmelser*

1 §

I paragrafen sägs att betalningssäkring är den åtgärd som enligt lagen får vidtas för att säkerställa betalning av skatt, tull eller avgift. Därmed anges att syftet med åtgärden är att säkra det allmännas anspråk på skatt, tull eller avgift från den tidpunkt då ett sådant anspråk föreligger och fram till dess att gäldenären betalar fordringen eller denna kan drivas in. Det handlar alltså här om en provisorisk åtgärd, som ligger vid sidan om det vanliga förfarandet för fastställande och indrivning av nu avsedda fordringar.

2 §

Paragrafen beskriver vad som i lagen skall förstås med "fordran" och "gäldenär".

Fordran utgör det allmännas anspråk på de skatter, tullar och avgifter, som anges i tre punkter.

Den *första* punkten i lagrummet inbegriper sådana fordringar som avses i 1 § första stycket lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. Genom denna hänvisning ingår i tillämpningsområdet praktiskt taget alla de skatter, tullar och avgifter, som administreras av statliga myndigheter. Eftersom hänvisning sker endast till 1 § första stycket, undantas inte de avgifter, som anges i 1 § andra stycket denna lag. Detta andra stycke avser restavgift och liknande avgift, som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordran, samt skatte- och avgiftstillägg och förseningsavgift. De nu nämnda avgifterna kan emellertid påföras även enligt författningar som inte nämns i UBL. Av det skälet anges dels i 1 § *andra* punkten förslaget förseningsavgift, skattetillägg eller liknande avgift, som avser fordran enligt lagrummets första punkt, dels i *tredje* punkten ränta eller avgift, som utgår i samband med uppbörd eller indrivning av fordran enligt lagrummets två första punkter.

Bortsett från fordran på avgift enligt 1 § andra stycket lagen om förmånsberättigade skattefordringar m. m., har lagförslaget och den nyss nämnda lagen samma tillämpningsområde. Arvs- och gåvoskatten, som f. n. inte är förenad med förmånsrätt, föreslås bli förmånsberättigad genom en ändring i förstnämnda lag. Avsikten är således att även fordran på sådan skatt skall kunna betalningssäkras.

I detta sammanhang kan tilläggas att den begränsningsregel för förmånsrätten, som finns i 3 § första stycket lagen om förmånsberättigade skattefordringar m. m., saknar motsvarighet i lagförslaget. Även om fordringen inte kan bevakas med förmånsrätt på grund av innehållet i detta lagrum, kan den således säkerställas genom betalningssäkring.

Som gäldenär avses enligt 2 § förslaget till en början "den som har ålagts betalningsskyldighet för fordran". Därmed innefattas till en början alla subjekt som enligt s. a. s. normal debiteringsrutin direkt på grund av tillämpliga författningsbestämmelser skall betala den fordran, som är aktuell för betalningssäkring, men dessutom den som med stöd av särskild föreskrift – t. ex. 75 § UBL resp. 77 a § UBL, 48 a § ML och 27 a § FKL – har betalningsskyldighet genom myndighets resp. domstols beslut. Gäldenär i lagförslagets mening är vidare den som "kan åläggas betalningsskyldighet för fordran". Därmed syftas i första hand på det självklara förhållandet att så snart en fordran föreligger det också finns en gäldenär även om det ännu inte framgår av ett debiteringsbeslut eller en däremot svarande åtgärd från myndighets sida. Uttrycket omfattar emellertid även den som genom myndighets eller domstols särskilda beslut kan komma att bli betalningsskyldig för annans skatteskuld. Verkningarna av detta i och för sig vidsträckta gäldenärsbegrepp begränsas genom de förutsättningar för beslut om betalningssäkring, som framgår av 3 § lagförslaget.

6.1.2 *Beslut*

3 §

Paragrafen, som innehåller två stycken, anger de villkor som måste vara uppfyllda för att beslut om betalningssäkring skall få fattas.

Enligt *första* stycket får beslut om betalningssäkring i gäldenärens egendom fattas om särskild risk föreligger att gäldenären inte kommer att betala fordran. Om fordringen inte är fastställd gäller enligt lagrummet att betalningssäkringen skall avse det belopp som på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antas bli påfört gäldenären.

Två villkor måste således vara uppfyllda för att betalningssäkring skall få tillgripas. För det första skall det allmänna ha ett fordringsanspråk gentemot en bestämd person och för det andra skall det kunna befaras att denne inte kommer att betala fordringen.

Det första villkoret innebär att betalningssäkring i princip får sättas in för att säkra en fordran så snart den kan konstateras. Det krävs således inte att vederbörande myndighet eller domstol har fastställt fordringen för att betalningssäkring skall få beslutas.

Den prövning av fordringsanspråkets existens, som således måste ske, följer olika riktlinjer beroende på om fordringen är fastställd eller inte.

Fastställd är en fordran när den inom det ordinarie förfarandets ram har debiterats eller på däremot svarande sätt bestämts till beloppet. Detta gäller även i de fall, där beloppsberäkningen sker på grundval av ett taxeringsbeslut eller liknande. En fordran på slutlig inkomstskatt, som beräknas med ledning av resultatet från den årliga taxeringen, är således fastställd först när lokal skattemyndighet har skrivit under debiteringslängden. En fordran på mervärdeskatt är däremot fastställd så snart en i föreskriven ordning upprättad deklaration har kommit beskattningsmyndigheten tillhanda.

När det gäller fråga om fastställd fordran inskränker sig beslutsfattarens prövning av fordringen till en formell kontroll av debiteringsmyndighetens beslut. Någon materiell bedömning av den fastställda fordringen till grund eller belopp behöver givetvis inte företas. En sådan prövning kan nämligen endast göras inom det vanliga beskattningsförfarandets ram.

Behovet att säkra en fastställd fordran föreligger endast om fordringsanspråket inte har lämnats till kronofogdemyndighet för indrivning. Beslutet får avse hela det fastställda beloppet även om detta skall betalas i olika poster under en viss tidsperiod. Det innebär t. ex. att preliminär arbetsgivaravgift för ett visst utgiftsår, som debiteras i en gemensam post men skall betalas i delposter, i princip får betalningssäkras till hela beloppet när beslut om debitering föreligger.

Har fordringsanspråket ännu inte fastställts, krävs en mer ingående prövning från beslutsfattarens sida. Beslutsfattaren har nämligen då att självständigt bestämma det fordringsbelopp som "på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan antagas bli påfört gäldenären". Detta innebär att han i förekommande fall även skall avgöra huruvida grund för fordringen föreligger. Denna prövning skall ske efter de materiella och processuella bestämmelser, som gäller vid fastställandet av fordringen i fråga inom det tillämpliga beskattningsförfarandets ram.

Uttrycket "på grund av föreliggande omständigheter" anger att sådana omständigheter skall kunna konstateras som i sak grundar ett fordringsanspråk. En hypotetisk fordran, som under vissa villkor kan uppstå i framtiden, kan inte betalningssäkras även om aldrig så starka skäl talar för att fordringen kommer att uppstå och därmed också bli påförd.

För beslut om betalningssäkring krävs vidare att det skall "skäligen" kunna antas att de omständigheter som föreligger grundar skatte-, tull- eller avgiftsskyldighet för gäldenären. Det belopp som beslutet om betalningssäkring skall avse bestäms därefter efter skälig grund. Det är således fråga om ett antagande som i första hand grundas på de villkor som allmänt sett måste vara uppfyllda för att en fordran av det aktuella slaget skall kunna påföras gäldenären. Därvid spelar den enskildes handlande eller brist på handlande en viktig roll men framför allt är den utredning som beskattningsmyndigheten har inhämtat av betydelse. Inte sällan torde de riktlinjer, efter vilka skälighetsprövningen i ärenden om skönstaxering och skönsuppskattning sker, kunna tjäna till ledning för beslutsfattaren vid dennes bedömning av icke påförda fordringsanspråk och detta till såväl grund som belopp.

Sammanfattningsvis kan sägas att det mått av bevisning som det allmänna skall prestera här, liksom i andra beskattningssammanhang, beror på i vad mån den enskilde har brustit i sin uppgiftsskyldighet gentemot beskattningsmyndigheten i fråga. I det följande lämnas några synpunkter på förhållanden, som är av betydelse för beslutsfattarens bevisprövning.

Omständigheterna är inte sällan av det slaget att ett fordringsanspråk, som ännu inte har påförts, ändå kan bestämmas med mycket hög grad av sannolikhet till såväl grund som belopp utan någon egentlig prövning från beslutsfattarens sida. Finns det exempelvis ett taxeringsbeslut, där underlaget för en kommande debitering har fastställts, har beslutsfattaren endast att räkna ut fordrans storlek. Samma tillvägagångssätt kan i regel tillämpas om deklaration eller annan skriftlig uppgift, som skall ligga till grund för beskattningsmyndighetens handläggning, finns tillgänglig för beslutsfattaren. Om gäldenären inför beskattningsmyndigheten eller beslutsfattaren har medgett att tidigare lämnade uppgifter varit felaktiga, krävs vanligtvis inte heller mer ingående överväganden. Sådan "självrättelse" kan förekomma även under process i högre instans. Situationer av liknande slag kan också uppstå genom att gäldenären har lämnat ej bokfört eller deklarerat grundmaterial till beslutsfattaren. Särskilt när beskattningsperioden har gått till ända är fordringens storlek i sådant fall i regel otvistig.

Är det fråga om grundmaterial, som har tagits fram under en kontroll av gäldenärens uppgiftsskyldighet, torde det i regel vara nödvändigt med mer noggranna överväganden.

Har gäldenären beretts tillfälle att yttra sig över resultatet av granskningen – t. ex. en revisionspromemoria eller annan skriftlig granskningsrapport – kan beslutsfattaren oftast göra sin bedömning med god säkerhetsmarginal. Särskilt gäller detta om gäldenären har medgett riktigheten av gjorda iakttagelser eller underlåtit att komma in med erinringar.

Grundmaterialet är emellertid i det inledande skedet av en revision eller annan granskning mer eller mindre ofullständigt. Det kan exempelvis vara fråga om iakttagelser från granskningsmannens sida, vilka förmedlas till

beslutsfattaren genom en summarisk skriftlig rapport eller kanske rent av muntligt. Har granskningsmannen i en sådan situation varit i kontakt med den granskade men denne kanske vägrat att yttra sig eller lämnat undvikande svar på granskningsmannens frågor är detta inte sällan tillräcklig grund för en skälighetsbedömning av fordringsanspråket. Kontrolluppgifter från tredje man får i dessa och liknande situationer många gånger en avgörande betydelse för prövningen av fordringsanspråket.

Gäller frågan betalningssäkring av fordran, som grundar sig på rättshandling under en ännu inte avslutad beskattningsperiod, ligger det i sakens natur att fordringens belopp mer sällan kan fastställas med tillräcklig grad av säkerhet. Senare företagna rättshandlingar från gäldenärens sida kan nämligen minska eller helt neutralisera den fordran som är aktuell för betalningssäkring. Fall kan dock tänkas – t. ex. vid beräkning av preliminär skatt enligt UBL eller preliminär avgift enligt AvgL – där omständigheterna talar för att gäldenären över huvud taget inte har några möjligheter att genom bokslutsdispositioner eller andra rättshandlingar "kvitta ut" den uppkomna ökningen av skatte- eller avgiftsunderlaget. Skatte- eller avgiftspliktiga rättshandlingar av s. a. s. engångsnatur, som på ett mer påtagligt sätt inverkar på den skattskyldiges ekonomi, kan sålunda ibland göra det möjligt att bestämma fordran till såväl grund som belopp med tillräcklig grad av säkerhet. I regel bör dock i en sådan situation en omdebitering av preliminär skatt eller avgift avvaktas innan beslut om betalningssäkring fattas.

I 2 § lagförslaget sägs att gäldenär är "den som har ålagts eller enligt lag kan åläggas betalningsskyldighet för fordran". Detta innebär bl. a. att betalningssäkring får beslutas även mot person, som först efter särskild prövning av myndighet eller domstol kan förklaras betalningsskyldig för annans skatteskuld, även om någon sådan prövning ännu inte har ägt rum. Härför krävs dock liksom i andra fall att beslutsfattaren på grund av föreliggande omständigheter skäligen kan anta att fordringsbeloppet kommer att påföras denne.

Förutsättningarna för ett beslut om betalningssäkring kan ändras sedan beslutet har fattats. Hur man då skall förfara behandlas i specialmotiveringen till 4 § lagförslaget.

I princip får betalningssäkring tillgripas från den tidpunkt då fordran har uppkommit och till dess den har betalats eller preskriberats. Ett beslut om betalningssäkring skall nämligen enligt bestämmelserna i 4 § lagförslaget hävas först när åtgärden inte längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen. Detta inträffar – om risk för utebliven betalning föreligger – först när utmätning för fordringsbeloppet har vunnit laga kraft. Det förhållandet att fordringen har tagits upp på restlängd, som har översänts till kronofogdemyndigheten, hindrar således inte ett beslut om betalningssäkring i fråga om fordringen.

Det andra villkoret för att betalningssäkring skall få beslutas är att det föreligger särskild risk för att gäldenären inte kommer att betala den fordran som beslutet avser.

Uttrycket "särskild risk" innebär att risken för betalningsunderlåtelse skall kunna beläggas i det särskilda fallet. Någon viss omständighet, som kan knytas till gäldenären i fråga, måste tala för att det finns risk för att denne

inte kan eller vill göra rätt för sig. Risken skall således vara av konkret natur.

Har gäldenären underlåtit att deklarera eller har han på annat sätt brustit i sin uppgiftsskyldighet finns det i regel goda grunder anta, att han inte kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet. Detta gäller särskilt om förhållandena talar för att han medvetet har sökt undgå beskattning för viss inkomst. Det kan också vara så att omständigheterna pekar på att gäldenären avser att göra sin egendom oåtkomlig för kommande verkställighet. Han överlåter exempelvis tillgångar på familjemedlemmar eller andra närstående personer eller förbereder att flytta utomlands. Redan det faktum att fordringen betydligt överstiger vad gäldenären normalt brukar vara skyldig i skatt, tull eller avgift kan ofta – särskilt sammantaget med andra "främmande" händelser – medföra att risken är tillräckligt uttalad. Risk i lagrummets mening kan vidare föreligga om gäldenären tidigare har visat betalningsovilja eller sökt undgå sina betalningsförpliktelser. Gäldenärens sätt att sköta bokföring eller annan anteckningsskyldighet kan också ha sin betydelse för riskbedömningen.

Något s. k. betalningssabotage från gäldenärens sida behöver inte vara för handen för att risk i lagrummets mening skall anses föreligga. Finns det en påtaglig fara för att han inte kan betala sin skatteskuld vid ett kommande uppbördstillfälle är riskvillkoret uppfyllt. Genom en allmän bedömning av gäldenärens ekonomiska läge för den närmaste framtiden bör man i regel kunna slå fast om denne kommer att kunna betala fordringen. Olika faktiska händelser som rör hans ekonomi får därvid ge vägledning. Gäldenärens vilja att betala är i sammanhanget inte avgörande. Möjlighet att besluta om betalningssäkring finns nämligen redan vid en befarad betalningsoförmåga, såvida inte en sådan oförmåga bedöms vara av så temporär natur att risk i lagrummets mening inte kan anses vara särskilt uttalad.

Paragrafens *andra* stycke föreskriver att om fordringen inte uppgår till betydande belopp, får beslut enligt första stycket fattas endast om särskilda skäl föreligger.

Det bör ankomma på rättstillämpningen att ta ställning till vad som skall avses med "betydande belopp". En viss ledning kan därvid erhållas av den praxis som finns i fråga om motsvarande uttryck i 5 § skattebrottslagen (1971:69), SkBL.

I första hand krävs alltså för betalningssäkring att fordringen skall vara betydande. Fordringar som rör mindre belopp kan dock betalningssäkras "om särskilda skäl föreligger". Härigenom blir det bl. a. möjligt att inskrida mot mer uppenbara fall av betalningssabotage trots att själva fordringsbeloppet varken absolut eller relativt sett är betydande.

4 §

I paragrafen föreskrivs att beslut om betalningssäkring omedelbart skall hävas, helt eller till viss del, om åtgärden inte längre behövs för att säkerställa betalning av fordringen eller om eljest skäl för beslutet inte längre föreligger.

Med "beslut om betalningssäkring" avses här förstagångsbeslut om betalningssäkring. Sådant beslut skall omedelbart hävas, helt eller delvis, om

åtgärden inte längre behövs för att säkra betalning av fordringen. Häri ligger att om ett tidigare fattat beslut ändras till att avse ett mindre belopp, något nytt beslut om betalningssäkring inte skall meddelas utan istället det ursprungliga beslutet förklaras avse det mindre beloppet. Har det tidigare beslutet verkställts, gäller således den förmånsrätt som nämns i 13 § lagförslaget för det mindre beloppet från den dag då verkställighet av det första beslutet ägde rum.

Att beslut om betalningssäkring behöver ändras till att avse ett mindre belopp blir troligen inte ovanligt. Gäldenären kan exempelvis ha framställt yrkanden om avdrag som kan komma att bifallas av vederbörande besvärsinstans.

Har ett beslut om betalningssäkring verkställts mot en gäldenär och kräver omständigheterna att betalningen av ytterligare ett belopp säkras hos denne måste särskilt beslut fattas. Det först meddelade beslutet berörs givetvis inte härav. Den nytillkomna fordringen får förmånsrätt från den dag då beslutet om betalningssäkring för denna verkställs.

I lagrummet föreskrivs vidare att ett beslut skall hävas "om eljest skäl för beslutet icke längre föreligger". Därmed avses i första hand det fallet att kronofogdemyndigheten har avslutat en begärd verkställighet genom att låta gäldenären avlägga ed enligt bestämmelserna i 10 § lagförslaget och att det därvid har visat sig, att gäldenären saknar tillgångar som kan tas i anspråk för betalningssäkring.

Givetvis skall ett beslut om betalningssäkring hävas om förutsättningarna för detta inte längre föreligger. Skulle det t. ex. visa sig att fordringen efter jämkning inte uppgår till betydande belopp, skall beslutet hävas om inte "särskilda skäl" föreligger (3 § andra stycket). Detsamma är förhållandet om det inte längre föreligger någon särskild risk för att gäldenären inte kommer att betala fordringen (3 § första stycket). Det kan t. ex. inträffa omständigheter som medför att gäldenärens likviditet eller solvens förbättras i så hög grad att någon särskild risk för bristande betalning inte längre föreligger. Det kan också vara så att beslutsfattaren med stöd av bestämmelserna i 14 § lagförslaget anser sig kunna godta en erbjuden säkerhet för betalning av fordringen. Även i sådana fall skall betalningssäkringen upphöra.

5 §

I paragrafen föreskrivs att beslut om betalningssäkring skall upprättas skriftligt och lämnas till gäldenären mot bevis senast vid förrättningen för verkställighet. Om så inte kan ske skall beslutet delges gäldenären genom verkställande myndighetens försorg.

Lagrummet ger myndigheterna möjlighet att dröja med underrättelsen om beslutad betalningssäkring till den tidpunkt när verkställighet sker. Det ligger i sakens natur att ett sådant tillvägagångssätt bör användas i varje fall när risken för betalningssabotage från gäldenärens sida är uttalad.

Enligt allmänna förvaltningsrättsliga bestämmelser skall beslutsmyndigheten resp. domstolen ombesörja kommunikation med enskild part (jfr 15 och 18 §§ FL samt 10 och 31 §§ FPL). Förevarande lagrum innehåller ett undantag från denna ordning. Anträffas inte gäldenären vid förrättningen skall nämligen den verkställande myndigheten delge gäldenären beslutet.

Därvid gäller bestämmelserna i delgivningslagen (1970:428). Resultatet av delgivningen skall redovisas till den som har fattat beslutet.

Inget hindrar att beslutsfattaren begär verkställighet av betalningssäkring innan beslutet föreligger i skriftlig form. Beslutsfattaren måste då inställa sig på förrättningsplatsen för att meddela förrättningsmannen nödvändiga anvisningar. Eftersom beslutet skall överlämnas till gäldenären senast vid verkställigheten, måste det avfattas skriftligt under förrättningen. Så skall ske även om det visar sig att gäldenären inte är anträffbar. Den verkställande myndigheten har nämligen då att delge beslutet och skall även ha ett exemplar för eget behov. Den nu beskrivna ordningen bör naturligtvis inte användas i normalfallet. Men om exempelvis granskningsmyndigheterna under pågående kontrollarbete kan anta att vissa belopp har undanhållits beskattning och samtidigt har belägg för att särskild risk finns för att betalning skall utebli kan en sådan ordning kanske vara det enda effektiva sättet att säkra det allmännas anspråk.

FL:s och FPL:s regler om kommunikation med part gäller för lagförslagets del i den mån de nu redovisade föreskrifterna inte innebär avvikelser från dessa bestämmelser. Nämnda lagar innehåller bl. a. den föreskriften att part i princip skall beredas tillfälle att yttra sig i ärende resp. svara i mål om det inte kan befaras att genomförandet av beslutet därigenom skulle avsevärt försvåras. Det säger sig självt att myndighet eller domstol med stöd av denna bestämmelse bör underlåta kommunikation om betalningssabotage kan befaras från gäldenärens sida.

6 §

Paragrafen reglerar vem som är behörig att besluta om betalningssäkring och om hävande av sådan åtgärd.

Tjänsteman som äger föra det allmännas talan i mål om sådan fordran som beslutet avser har enligt paragrafens *första punkt* beslutskompetens. Därmed menas den som har att vid myndighet eller inför domstol föra process om fordringen för det allmännas räkning eller den, vars motsvarande uppgifter avser frågan om fordringens underlag. Beroende på myndighetens instruktion eller arbetsordning regleras denna processbehörighet antingen generellt eller genom särskilt förordnande. Inget hindrar att rätten att besluta om betalningssäkring helt eller delvis begränsas till viss eller vissa befattningshavare inom myndigheten. Det bör liksom i andra sammanhang ankomma på de berörda centrala förvaltningsmyndigheterna att inom den ram som lagtexten ger ta ställning härtill.

Är ärendet eller målet redan anhängiggjort, äger alltid den som för det allmännas talan rätt att besluta angående betalningssäkring såvida inte myndigheten uttryckligen har bestämt att processbehörigheten inte innefattar beslutsrätt i fråga om betalningssäkring.

På den direkta inkomstbeskattningens område innebär det sagda följande. Betalningssäkring i fråga om fordringar på slutlig eller tillkommande skatt, som debiteras på grundval av taxering eller eftertaxering, beslutas av den som har att föra det allmännas talan i taxeringsmålet eller, om talan ännu inte har väckts, skulle ha rätt att föra talan i ett sådant mål beträffande fordringen. När det gäller fordran på preliminär skatt har den befattningshavare kompetens att fatta beslut angående betalningssäkring, som skall

föra det allmännas talan i fråga om skattens debitering.

I paragrafens *andra punkt* föreskrivs att annan tjänsteman än nu har sagts får förordnas att fatta beslut angående betalningssäkring om "särskilda skäl" föreligger. Bestämmelsen är i första hand tillämplig i fråga om fordringar av samma slag – t. ex. inkomstskatt – där beslutskompetensen är fördelad mellan olika lokala eller regionala myndigheter. Det säger sig självt att det då från såväl det allmännas som den enskildes synpunkt kan vara lämpligt att samla beslutskompetensen i en och samma persons hand. Andra punkten i paragrafen ger emellertid myndighet även rätt att särskilt förordna den som inte äger processbehörighet att besluta angående betalningssäkring. Eftersom det många gånger – särskilt vad gäller beslut att tillgripa betalningssäkring – kan bli fråga om avgöranden, som under viss tidspress skall fattas på ett mer eller mindre preliminärt grundmaterial, bör dock sådan kompetens ges endast mer erfarna befattningshavare (jfr beträffande granskningsledare prop. 1975/76:11 s. 110 och 125).

6.1.3 *Verkställighet m. m.*

7 §

I paragrafen föreskrivs att beslut om betalningssäkring verkställs enligt de föreskrifter som gäller vid utmätning för fordringen, om icke annat framgår av betalningssäkringslagen.

Beslut om betalningssäkring skall således i princip verkställas enligt de villkor och i den ordning som gäller vid utmätning för den fordran som beslutet avser. Med "fordran" förstås sådan skatt, tull eller avgift som anges i 2 §.

Bestämmelserna om utmätning för skatt finns i 59 och 60 §§ UBL. Dessa tar i första hand sikte på skatt eller avgift, som räknas upp i 1 § första stycket UBL samt kvarskatteavgift, restavgift, tilläggsavgift och räntor enligt samma lag. Genom hänvisningar i skilda skatte- och avgiftsförfattningar till UBL:s regler om indrivning blir bestämmelserna om utmätning emellertid tillämpliga även i fråga om dessa fordringar. Exempel på sådan reglering finns beträffande mervärdeskatten i 48 § ML, punktskatterna i 28 § FKL, tullarna i 21 § TuL, arvs- och gåvoskatten i 53 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, socialförsäkringsavgifterna i 30 § AvgL samt prisregleringsavgifterna på jordbrukets och fiskets område i 24 § lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område, JRL, resp. 15 § lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område, FiRL. Även om en skatte- eller avgiftsförfattning skulle sakna hänvisning till UBL:s bestämmelser om utmätning för skatt blir dessa regler tillämpliga på grund av 64 § UBL. I denna paragraf föreskrivs nämligen att en staten tillkommande fordran, som får tas ut genom utmätning utan föregående dom, drivs in i samma ordning som skatt enligt UBL.

Bestämmelserna om utmätning för skatt gäller även i fråga om det allmännas fordran mot arbetsgivare enligt 75 och 77 §§ UBL samt mot den som företräder arbetsgivare eller skattskyldig som är juridisk person enligt reglerna om solidariskt betalningsansvar i 77 a § UBL, 49 a § ML och 27 a § FKL.

Bestämmelserna om utmätning för skatt innebär i korthet följande.

Vid utmätning för skatt skall – med vissa förbehåll i fråga om bl. a. tidsfristerna vid utmätningsförrättning och vid försäljning av utmätt egendom – utsökningslagens föreskrifter om jäv mot utmätningsman, om verkställighet av utmätning och vad därvid må undantagas, om utmätt egendoms försäljning, om fördelning av medel som till följd av utmätning influtit samt om klagan över utmätningsmans förfarande lända till efterrättelse.

Mot bakgrund av att bestämmelserna vid utmätning för skatt i princip är tillämpliga vid verkställighet av beslut om betalningssäkring, skall här beröras vissa frågor vid utmätning som kan få betydelse vid verkställigheten av beslut om betalningssäkring.

Innan förrättningen påbörjas skall utmätningsmannen pröva om begäran om utmätning kan bifallas. Prövningen är i regel endast av formell art. I vissa fall kan omständigheter ha inträffat som medför att utmätning inte får äga rum. Så är t. ex. fallet om fordringen inte längre föreligger på grund av betalning, preskription eller liknande omständighet.

Har gäldenären försatts i konkurs får egendom som hör till konkursboet inte utmätas (23 § KKL). Inte heller får för fordran, som har uppkommit innan förhandling om offentligt ackord beslutats, utmätning ske innan ackordsfrågan har blivit avgjord (14 § ackordslagen (1970:847), AckL).

Påstår någon att han är ägare till lös egendom som finns hos gäldenären, men kan han inte genast visa detta, utgör invändningen inte hinder för verkställigheten. Kan han visa sannolika skäl för sitt påstående skall utmätningsmannen hänvisa honom att väcka talan mot borgenären och gäldenären inom en månad, vid äventyr att han förlorar sin talan mot borgenären (69 § UL).

Föremål för verkställigheten är gäldenärens fasta och lösa egendom.

Med fast egendom förstås vad som är att räkna som sådan enligt 1 och 2 kap. jordabalken, JB. Med fast egendom likställs tomträtt (13 kap. 26 § JB).

Lös egendom är lösören samt fordringar och andra rättigheter. Till rättighet hänförs bl. a. aktie, andel i dödsbo, immaterialrättighet, pantbrev, andel i handelsbolag och rätt enligt avbetalningskontrakt.

Arbetstagares avlöning, som innestår hos arbetsgivare, eller pension eller livränta får tas i anspråk genom utmätning enligt bestämmelserna i 67 a–67 e §§ UL.

Hinder mot utmätning föreligger om egendomen inte får överlåtas eller om förbud mot utmätning har meddelats i lag.

I 66 § första stycket UL anges tre anledningar till att egendom inte får överlåtas. Det kan bero på egendomens beskaffenhet, föreskrift i gåva eller testamente eller på "annan emot envar gällande grund".

Exempel på egendom som på grund av sin beskaffenhet inte får överlåtas är familjerättsliga underhållsbidrag som inte är förfallna till betalning. Hit räknas även fordran på periodiskt utgående lön innan den har förfallit.

Med uttrycket "annan emot envar gällande grund" avses särskilda bestämmelser om förbud mot överlåtelse. Exempel finns i 17 kap. 1 § ärvdabalken, som avser förbud mot arvsavtal.

I detta sammanhang kan nämnas bestämmelserna i 68 § 6 mom. UBL. Det förbud som där föreskrivs mot överlåtelse utgör inte hinder mot utmätning. Bestämmelsen innefattar dock viss begränsning i rätten att utmäta

fordran på överskjutande preliminär skatt.

Även om viss egendom får överlåtas och alltså i princip är utmätningsbar, kan den vara undantagen från utmätning genom uttryckligt förbud. De centrala bestämmelserna om förbud mot utmätning finns i 66 § UL. Genom denna bestämmelse skyddas från utmätning bl. a. rätten till pension eller livränta, till skadestånd och till litterära och konstnärliga verk. I vissa andra författningar finns också intagna liknande förbud. Exempel härpå utgör 20 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, och 50 § lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, YFL.

Slutligen skall tas undan vad gäldenären för det dagliga livet behöver för sig och sin familj, för arbete eller yrkesutbildning samt till sitt och sin familjs uppehälle under den närmaste tiden (beneficium). Reglerna härom finns i 65 § UL. De är i princip inte tillämpliga för gäldenär som är juridisk person (64 § andra stycket UL).

Vid utmätning skall i första hand tas i anspråk egendom som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären (62 § UL). Detta innebär att lösören, fordringar och andra rättigheter främst kommer i fråga.

Om utmätning och beslut om betalningssäkring verkställs vid olika tillfällen bör, i likhet med vad som anses gälla vid skilda utmätningar, olika egendomsobjekt om möjligt tas i anspråk.

Sedan utmätningsmannen har bestämt vilken egendom som skall tas i anspråk skall denna förklaras utmätt. Förklaringen skall antecknas i protokoll.

Lös egendom skall därefter säkras och värderas. I regel säkras egendomen genom att utmätningsmannen tar den om hand och för den från platsen. I allmänna mål brukar man emellertid ofta lämna kvar lösören hos gäldenären, om detta anses lämpligt. En förutsättning är att så kan ske under betryggande former. Om egendomen inte tas om hand skall den förses med s. k. utmätningsmärke eller liknande eller sättas i förseglat förvar (74 § första stycket UL).

Om tredje man innehar gäldenärens lösa egendom med rätt att behålla den skall han meddelas förbud att utlämna egendomen till annan än utmätningsmannen (74 § andra stycket UL). Fordran på grund av löpande papper utmäts genom att handlingen tas om hand av utmätningsmannen (75 § första stycket UL). Grundar sig fordringen på enkelt skuldebrev eller kontrakt skall även i detta fall handlingen om möjligt tas om hand men dessutom skall utmätningsmannen meddela sekundogäldenären förbud att betala till annan än honom (75 § andra stycket UL).

I 77 § UL föreskrivs när utmätning av lös egendom är fullbordad. Vissa i UL angivna åtgärder skall därvid ha vidtagits. Från denna tidpunkt har borgenären förmånsrätt i den utmätta egendomen.

Utmätning i fast egendom går till på så sätt att förrättningsmannen förklarar egendomen utmätt. Härigenom är utmätningen fullbordad och medför förmånsrätt (83 § UL). Underrättelse om utmätningen skall lämnas till inskrivningsmyndigheten och överexekutor (46 § utsökningskungörelsen (1971:1098), UK).

När utmätningsmannen anser att fast egendom skall säljas skall han överlämna protokoll över utmätningen till överexekutor (60 § UK). Denne skall

därefter och så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet låta beskriva och värdera fastigheten (3 § lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, FfL). Intill dess så har skett får fastighetens värde preliminärt bedömas efter dess taxeringsvärde.

Utmätning av fast egendom hindrar inte att fastighetsägaren har kvar åtskilliga befogenheter beträffande fastigheten. I regel får han sitta kvar och tillgodogöra sig normal avkastning av denna. Han får emellertid inte minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att – annat än till husbehov – avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångar eller förändra fastigheten (6 § FfL).

Utmätt fastighet eller tillbehör till denna eller avkastning av fastigheten får om borgenär begär det och det finns skäl därtill tas om hand av myndighet eller särskilt förordnad syssloman. Bestämmelser härom finns i 7–10 §§ FfL.

Vid utmätning av fartyg eller gods i fartyg, av luftfartyg och intecknade reservdelar till detta, eller av den rätt till andel i inteckning som tillkommer gäldenären som ägare av intecknat luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg gäller särskilda föreskrifter (73 § andra stycket, 74 § tredje stycket och 77 § andra stycket UL).

I förslaget anges att beslut om betalningssäkring verkställs enligt vad som gäller vid utmätning för skatt om inte annat framgår av betalningssäkringslagen. Bestämmelser som avviker från utmätningsreglerna finns i 8–9 §§ samt i 11 § lagförslaget.

I 8 § föreskrivs att verkställighet får ske utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om målet. Ett principiellt förbud mot försäljning av egendom på grund av betalningssäkring finns i 9 §. UL:s föreskrifter om utmätt egendoms försäljning och fördelning av medel som till följd av utmätning har influtit blir därför i normalfallet inte tillämpliga vid verkställigheten. I 11 § sägs att kronofogdemyndighet har exklusiv behörighet i fråga om verkställighet av beslut om betalningssäkring.

8 §

Enligt denna paragraf får verkställighet ske utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om målet.

Bestämmelsen ställer föreskrifterna i 59 § UL om underrättelse till gäldenären åt sidan. Några särskilda villkor för att underlåta detta behöver till skillnad mot vad som gäller vid utmätning inte föreligga.

Eftersom betalningssäkring får beslutas endast om det finns risk för att gäldenären inte kommer att betala fordringen, bör underrättelse om kommande verkställigheten ske enbart om omständigheterna talar för att gäldenären inte efter sådant meddelande kommer att ge sig in på åtgärder, som kan hänföras till betalningssabotage.

I övrigt gäller UL:s bestämmelser i fråga om utmätning. Det innebär att bevis om verkställigheten delges gäldenären, om det ej är känt att han inte kan anträffas (53 § första stycket UK). Beträffande verkställighet i fordran på skatt som skall återbetalas till skattskyldig gäller särskilda regler i fråga om sättet för överbringande av beviset om verkställighet (53 § andra stycket UK).

9 §

Paragrafens *första punkt* föreskriver att verkställighet inte får omfatta försäljning av egendomen.

Till skillnad från vad som gäller vid utmätning, som i normalfallet leder till försäljning av den utmätta egendomen, får egendom som omfattas av betalningssäkring i princip inte säljas på grund av denna åtgärd. Inte heller får andra åtgärder som har omedelbart samband med försäljning vidtas vid verkställighet av beslut om betalningssäkring. I fråga om fast egendom blir således bl. a. bestämmelserna i 3–5 §§ FfL inte tillämpliga.

Den omständigheten att egendom har tagits i anspråk för betalningssäkring hindrar inte försäljning av egendomen på grund av utmätning hos gäldenären eller i dennes konkurs.

Enligt *andra punkten* i paragrafen får lös egendom säljas enligt bestämmelserna i 183 § UL om försäljning av kvarstadsbelagd egendom. Bestämmelsen utgör en undantagsregel.

I 183 § tredje stycket UL ges överexekutor rätt att på begäran av part och om synnerliga skäl föreligger förordna om försäljning av kvarstadsbelagd lös egendom under vissa förutsättningar. Egendomen skall vara underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt falla i värde. Ytterligare en grund för försäljning är att egendomen drar alltför kostsam vård.

Den praxis som har utbildat sig på området för försäljning av kvarstadsbelagd egendom får vara vägledande även vid försäljning av egendom som omfattas av betalningssäkring.

Innan fösäljningen äger rum skall motparten höras över åtgärden.

Försäljningen skall ske i den ordning som gäller beträffande utmätt lös egendom.

Vid försäljning enligt denna paragraf skall vad som erhållits i likvid insättas på motbokslöst konto i enlighet med de administrativa bestämmelser som gäller i detta avseende i allmänna mål. Betalningssäkringen omfattar därefter denna likvid. Någon redovisning till uppbördsmyndighet skall därför inte äga rum förrän fordringen har fastställts och utmätning har skett.

10 §

I denna paragraf behandlas de materiella och processuella föreskrifterna vid s. k. betalningssäkringsed.

Bestämmelsen föreskriver att gäldenären under vissa villkor, på begäran av kronofogdemyndighet, får åläggas att upprätta förteckning över sina tillgångar och skulder samt att han med ed skall bekräfta att den är riktig. Det är här att märka att till skillnad från vad som gäller vid utmätningsed förteckningen skall avse även gäldenärens skulder vid förhörstillfället. Förteckningen motsvarar sålunda i huvudsak boupptecknig enligt 185 § KKL.

Villkoren för betalningssäkringsed är att tillgång för att säkerställa betalning av fordringen inte har anträffats vid verkställigheten eller att uppgiven tillgång är tvistig.

Förfarandet vid betalningssäkringsed följer i princip bestämmelserna i lagen (1921:244) om utmätningsed. Detta innebär bl. a. att förfarandet äger rum inför konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör svara inför domstol

i mål som rör gäld i allmänhet.

Vid det förhör som enligt 5 § lagen om utmätningsed hålls inför konkursdomaren skall gäldenären redogöra såväl för sina tillgångar och skulder som för andra omständigheter, som kan vara av betydelse för verkställigheten. Har t. ex. gäldenären innan beslutet om betalningssäkring fattades genom gåva eller annan rättshandling, som kan återvinnas, avhänt sig egendom, är han pliktig att uppge detta förhållande fastän egendomen vid förhörstillfället inte utgör hans tillgång eller skuld. I förteckningen skall emellertid tas in endast uppgifter om de aktuella tillgångarna och skulderna.

I likhet med vad som gäller vid utmätningsed kan oriktig uppgift i förteckningen medföra ansvar för oredlighet eller vårdslöshet mot borgenärer (11 kap. 1 och 3 §§ BrB).

Enligt förslaget skall behörigheten att föra det allmännas talan vid betalningssäkringsed tillkomma kronofogdemyndighet. Genom denna bestämmelse utvidgas kronofogdemyndighets behörighet att föra det allmännas talan vid betalningssäkringsed till att omfatta även skatter och avgifter utanför UBL:s tillämpningsområde (jfr 53 § andra stycket UBK).

11 §

I paragrafen föreskrivs att kronofogdemyndighet verkställer beslut om betalningssäkring samt att verkställigheten sker efter framställning från tjänsteman som avses i 6 §.

Av hänvisningen i 7 § till föreskrifterna vid utmätning för skatt framgår väl i och för sig att det ankommer på kronofogdemyndighet att vidta vissa verkställighetsåtgärder vid betalningssäkring. Förevarande bestämmelse ger emellertid åt kronofogdemyndigheten en exklusiv behörighet i fråga om i princip alla åtgärder på verkställighetsplanet. Endast överexekutors behörighet att förordna om försäljning av lös egendom som omfattas av betalningssäkring utgör undantag.

Alla beslut – även att häva eller ändra tidigare meddelat beslut – verkställs genom kronofogdemyndighets försorg. Tjänsteman vid beslutande myndighet kan således inte under några omständigheter vara förrättningsman. Det finns i förslaget inte heller något krav på att företrädare för beslutsmyndigheten skall närvara vid förrättning för verkställighet. Å andra sidan kan det – något som har berörts i specialmotiveringen till 5 § – i vissa situationer vara lämpligt eller rent av nödvändigt att beslutsfattaren är närvarande vid förrättningen.

Den kronofogdemyndighet, som är behörig att företa utmätning för den fordran beslutet avser, äger rätt att utan särskilt bemyndigande från överexekutor verkställa beslutet om betalningssäkring. Bestämmelsen har i fråga om säkerhetsåtgärder som beslutats av domstol sin motsvarighet i 37 § UL. Behörigheten omfattar samtliga verkställighetsåtgärder som tillkommer utmätningsman vid utmätning för skatt.

Enligt förslaget blir kronofogdemyndighet således ensam behörig att verkställa betalningssäkring. Den kompetensfördelning mellan överexekutor och utmätningsman som föreskrivs i 1 § UL har till viss del satts ur spel. Kronofogdemyndighet skall alltid vara första instans i mål om betalningssäkring.

Även åtgärder avseende förvaltning av utmätt fast egendom (6–10 §§ FfL),

tillkommer uteslutande kronofogdemyndighet. Denna beslutar således bl. a. om fast egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, skall tas om hand och förvaltas av syssloman. I denna del avviker bestämmelserna från vad som gäller vid utmätning för skatt.

I praxis har kronofogdemyndighet ansetts kunna vidta vissa rättshandlingar beträffande den utmätta egendomen för att bevaka sökandens rätt (jfr SOU 1973:22 s. 285). Samma befogenhet skall tillkomma kronofogdemyndighet vid betalningssäkring utan att detta har särskilt utsagts.

6.1.4 *Verkan av betalningssäkring*

Under denna rubrik behandlas de omedelbara rättsverkningar som, utan att andra rättshandlingar företas, följer av att ett beslut om betalningssäkring har verkställts.

Rättsverkan av betalningssäkring innefattar dels inskränkning i gäldenärens befogenheter i fråga om egendom som omfattas av åtgärden dels förmånsrätt och dels särskilda befogenheter för kronofogdemyndigheten i syfte att ta till vara borgenärens rätt.

Kronofogdemyndighetens befogenheter har behandlats under 7 och 11 §§ lagförslaget. I 12 § redogörs för inskränkningarna i gäldenärens befogenheter och i 13 § för förmånsrätten vid betalningssäkring.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om inskränkningar i gäldenärens förfoganderätt över sin egendom sedan kronofogdemyndigheten har förklarat att den har tagits i anspråk genom betalningssäkring. Efter denna tidpunkt får gäldenären inte förfoga över egendomen till skada för det allmänna.

För att avgöra i vilket avseende och i vilken omfattning förfoganderätten begränsas får man gå till bestämmelser och praxis på utmätningsområdet.

Gällande lag saknar föreskrifter om gäldenärens förfoganderätt över utmätt lös egendom (jfr dock 60 a § UL). Det framstår emellertid som klart att gäldenären efter det att han har fått kännedom om att viss egendom har utmätts inte får vidta sådana åtgärder med egendomen som kränker sökandens intresse.

I fråga om fast egendom finns uttryckliga bestämmelser om inskränkningar i gäldenärens förfoganderätt över egendom som har förklarats utmätt (6–10 §§ FfL).

Inskränkningarna i gäldenärens rådighet inträder – i likhet med vad som anses gälla vid utmätning – redan i och med att förklaring avges att egendomen har tagits i anspråk. Det fordras således inte att egendomen har säkerställts.

I detta sammanhang bör uppmärksammas bestämmelserna i 17 kap. 13 § BrB om straffansvar för den som rubbar gods som har tagits i anspråk genom säkerhetsåtgärd.

13 §

Paragrafens *första punkt* innehåller en upplysning om att bestämmelser om förmånsrätt på grund av betalningssäkring finns i förmånsrättslagen (1970:979), FRL. De regler som därvid åsyftas föreslås införda i 8 och 9 §§ FRL genom lagen (0000:00) om ändring i denna lag.

Genom lagförslaget får verkställt beslut om betalningssäkring samma förmånsrätt som utmätning.

Förmånsrätt på grund av betalningssäkring ger företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken har sökts samma dag som beslutet om betalningssäkring verkställdes eller senare.

Betalningssäkring ger vidare bättre rätt än senare betalningssäkring eller utmätning av samma egendom. Betalningssäkring för flera fordringar på en gång har lika rätt. Detsamma gäller beträffande den inbördes ordningen mellan betalningssäkring och utmätning som har verkställts samtidigt.

Vid utmätning för fordran, för vilken betalningssäkring har meddelats, följer slutligen förmånsrätt i egendomen från den dag, då beslutet om betalningssäkring verkställdes.

I paragrafens *andra punkt* föreskrivs att förmånsrätten uppkommer vid samma tidpunkt som förmånsrätt på grund av bestämmelserna i 77 § första och andra styckena samt 83 § första stycket UL.

Genom hänvisningen till UL knyts förutsättningarna för uppkomsten av förmånsrätt på grund av betalningssäkring i princip till vad som gäller i fråga om fullbordad utmätning. När i UL angivna villkor för fullbordad utmätning är uppfyllda i mål om betalningssäkring anses således förmånsrätt på grund av betalningssäkringen ha uppkommit.

Vid utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg gäller särskilda bestämmelser i fråga om förmånsrättens uppkomst. I dessa fall medför utmätningen förmånsrätt från det beslutet meddelas. Bestämmelserna, som är intagna i 77 § andra stycket UL, gäller även vid betalningssäkring.

6.1.5 *Säkerhet*

14 §

Första stycket innehåller bestämmelser om säkerhet för betalning av fordran.

F. n. finns inte någon bestämmelse om att utmätningsman i samband med indrivning äger begära eller mottaga säkerhet för betalning av skatte- eller avgiftsfordringen. Å andra sidan finns inte heller någon föreskrift som uttryckligen förbjuder utmätningsman att ta emot sådan.

Beträffande betalningssäkring har genom förevarande bestämmelse möjlighet öppnats för att ställa säkerhet. Givetvis är det här fråga om endast sådan säkerhet som ställs av tredje man. Om gäldenären anvisar egendom skall ju denna tas i anspråk för betalningssäkringen.

Frågan om ställande av säkerhet kan aktualiseras när som helst efter det att en fordran har uppkommit. Det krävs således inte att beslut om betalningssäkring i fråga om fordringen har fattats för att en erbjuden säkerhet skall kunna godtas. Så till vida är det här fråga om ett självständigt

institut, som kan användas av gäldenären t. o. m. för att hindra att ett beslut om betalningssäkring fattas.

Av paragrafens *andra stycke* framgår vem som i normalfallet är behörig att pröva erbjuden säkerhet och besluta om de åtgärder som behövs när säkerheten skall tas i anspråk. Denna rätt tillkommer i princip den som är behörig att besluta om betalningssäkring i fråga om den aktuella fordringen. I 6 § lagförslaget har redogjorts för behörighetsbestämmelserna i detta avseende.

Tredje stycket föreskriver att kronofogdemyndigheten får pröva erbjuden säkerhet om särskilda skäl föreligger.

Anmälan om beslutet skall då genast göras till den som har beslutat om betalningssäkring för den aktuella fordringen. Denne skall omedelbart pröva om beslutet skall bestå.

Med uttrycket "särskilda skäl" avses framför allt sådana situationer där man på grund av faktiskt hinder – t. ex. vid verkställighet under kvällstid – inte kan erhålla beskattningsmyndighetens beslut och det är särskilt brådskande med verkställigheten.

Säkerheten skall utgöras av pant eller borgen. Borgen skall vara proprieborgen och solidarisk, om den ställs av fler än en person (jfr 48 § UL).

6.1.6 *Besvär m. m.*

15 §

Paragrafen innehåller bestämmelse om vad den har att iaktta som vill föra talan mot beslut angående betalningssäkring, d. v. s. beslut om sådan åtgärd eller hävande av denna. Bestämmelsen omfattar även talan mot beslut i fråga om säkerhet enligt 14 §.

Enligt huvudregeln skall talan föras genom besvär hos den domstol eller myndighet som har att pröva besvär i fråga om den fordran betalningssäkringen avser. Detta innebär att samma besvärsordning gäller som vid besvär över myndighets beslut i fråga om fordringen som sådan.

Från denna huvudregel görs undantag för fordran inom länsstyrelses förvaltningsområde. Besvär över beslut om betalningssäkring skall i detta fall alltid riktas till länsskatterätten i länet. Praktisk betydelse får denna bestämmelse för de direkta inkomstskatterna. Gäller beslutet fordran på sådan preliminär skatt, som avses i 2 § UBL, skall således talan mot beslutet alltid föras hos länsskatterätten. Länsstyrelsen är i intet fall behörig besvärsinstans.

Talan mot besvärsinstans beslut följer givetvis den vanliga besvärsordningen.

Vid sidan om föreskrifterna i detta lagrum gäller liksom i andra sammanhang de allmänna bestämmelserna i FL och FPL. Detta medför bl. a. att besvärstiden är tre veckor från den dag då klaganden erhöll del av beslutet (12 § andra stycket FL och 7 § FPL).

Av allmänna förvaltningsrättsliga grundsatser följer att enskild part när som helst kan begära omprövning av beslut om betalningssäkring, som har fattats av myndighet i första instans. Så kan ske såväl före som efter den ordinarie besvärstidens utgång. Myndigheten har då att meddela nytt

beslut i anledning av denna begäran. Ny besvärstid löper från den dag parten erhöll del av omprövningsbeslutet.

16 §

I paragrafen föreskrivs att bestämmelserna i 10 kap. UL om klagan över utmätningsmans förfarande gäller i tillämpliga delar vid verkställighet av betalningssäkring samt att talan i intet fall är inskränkt till viss tid.

Tiden för klagan över utmätningsmans förfarande vid exekution enligt utsökningslagen är i regel inte begränsad.

För klagan över utmätning av borgenär eller gäldenär gäller emellertid en frist på tre veckor. Detsamma är förhållandet vid beslut om att fastighet eller registrerat skepp har tagits i anspråk enligt 91 a § UL. Detta framgår av 201 § första stycket UL.

Genom förevarande bestämmelse blir möjligheten att föra talan mot verkställighet av beslut om betalningssäkring inte i något fall tidsmässigt begränsad.

Hänvisningen till 10 kap. UL medför vidare att reglerna om överexekutors förfarande vid klagan över utmätning gäller i tillämpliga delar vid talan mot verkställighet av betalningssäkring.

6.2 Förslag till ändringar i vissa författningar

6.2.1 *Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.*

6 §

I denna paragraf föreslås en ändring i första stycket under punkten 1. Förslaget innebär att fordran på skatt enligt AGL erhåller förmånsrätt enligt 11 § FRL.

På grund av innehållet i 33 § AGL kommer den föreslagna bestämmelsen att tillämpas på arvsskatt endast om det i konkurs uppkommer överskott, vilket enligt KKL skall överlämnas till gäldenärens rättsinnehavare.

6.2.2 *Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)*

8 §

I denna paragraf föreslås att betalningssäkring skall medföra förmånsrätt i den egendom vari verkställighet har skett. Förmånsrätten skall gälla i såväl fast som lös egendom.

Enligt 13 § förslaget till betalningssäkringslag uppkommer förmånsrätten vid samma tidpunkt som förmånsrätten vid utmätning. Reglerna härom finns i 77 § första och andra styckena samt 83 § första stycket UL.

Förmånsrätten omfattar huvudfordran samt, i den mån ränta har uppkommit, även denna.

Förmånsrätten har samma ställning gentemot andra förmånsrätter som enligt 9 § FRL gäller i fråga om förmånsrätt vid utmätning. Det inbördes

förhållandet mellan förmånsrätt vid betalningssäkring och vid utmätning regleras i förslaget till ändring i denna paragraf.

Enligt förslaget till ändring i 38 § KKL skall den förmånsrätt, som följer med betalningssäkring gå åter, om egendomen har tagits i anspråk för åtgärden senare än tre månader före den s. k. fristdagen d. v. s. i princip den dag, då ansökan om konkurs eller om dödsboförvaltning genom boutredningsman kom in till konkursdomaren resp. rätten (29 § KKL).

9 §

I denna paragraf regleras det inbördes förhållandet mellan de särskilda förmånsrätterna.

Enligt 8 § FRL ger betalningssäkring förmånsrätt i den egendom, som omfattas av verkställigheten. Bestämmelsens placering i denna paragraf medför att lika förmånsrätt utgår vid betalningssäkring som vid utmätning. De föreslagna ändringarna i tredje och fjärde styckena i förevarande paragraf har, såvitt avser förhållandet mellan å ena sidan betalningssäkring och å andra sidan utmätning resp. inteckning, tillkommit som en konsekvens härav.

Det inbördes förhållandet mellan förmånsrätt på grund av betalningssäkring och på grund av senare verkställighet av sådan åtgärd i samma egendom regleras på samma sätt som i fråga om förmånsrätten vid utmätning. Detsamma gäller beträffande förmånsrätten vid verkställighet för flera fordringar på en gång.

För det fall att utmätning sker för fordran som utgjort grund för beslutet om betalningssäkring följer förmånsrätt i egendomen från den dag, då beslutet om betalningssäkring verkställdes. Bestämmelse härom föreslås införd i ett särskilt femte stycke. Genom en sådan reglering bibehåller det allmänna sin förmånsrätt när betalningen av fordringen på skatt, tull eller avgift sker i exekutiv ordning.

6.2.3 *Förslaget till lag om ändring i jordabalken*

19 kap. 21 §

Den föreslagna ändringen medför att anteckning skall göras i fastighetsboken eller tomträttsboken om verkställt beslut om betalningssäkring eller upphävt sådant beslut. Anteckning om verkställt beslut utgör hinder för inskrivning av tomträtt samt för inteckning i del av fastigheten.

Den skyldighet som åvilar utmätningsman att genast insända bevis till vederbörande inskrivningsmyndighet om utmätning av fast egendom gäller även vid verkställighet av betalningssäkring i fast egendom. Detta framgår av 7 § förslaget till betalningssäkringslag. Enligt denna paragraf skall nämligen betalningssäkring verkställas enligt de föreskrifter som gäller vid utmätning för fordringen.

Upphävs beslut om betalningssäkring bör beslutsmyndigheten meddela detta till inskrivningsmyndigheten. Det förutsätts att bestämmelser härom meddelas i administrativ ordning.

21 kap. 2 §

I paragrafen föreslås en ändring i första stycket under punkten 5. Ändringen medför att ansökan om inskrivning av tomträtt skall avslås om fastigheten har tagits i anspråk för betalningssäkring.

Den föreslagna ändringen är föranledd av regeln att företräde inte skall tillkomma annan rättighet framför tomträtt i fastigheten. Enligt FfL skall nämligen tomträtten alltid förbehållas vid exekutiv försäljning av fastighet som besväras av inskriven tomträtt.

Eftersom betalningssäkring medför förmånsrätt i den fastighet som har tagits i anspråk utgör åtgärden hinder mot inskrivning av tomträtt.

21 kap. 5 §

I denna paragraf tas bestämmelser upp om inskrivning av avtal om ändring i tomträttens innehåll.

Förslaget innebär att i fråga om inskrivning av sådant avtal jämställs fastighet eller tomträtt, som har tagits i anspråk för betalningssäkring med fastighet eller tomträtt som har utmätts, om verkställigheten har ägt rum före den dag då inskrivningen söks.

22 kap. 3 §

Enligt förslaget skall ansökan om inteckning avslås om del av fastigheten har tagits eller, den dag då inteckning söks, tas i anspråk för betalningssäkring.

Bestämmelsen har motiverats av JB:s förbud mot inteckning i andel av fastighet. Syftet med institutet betalningssäkring är ju ytterst att säkra betalning av det allmännas fordran vid exekution i fastigheten.

Fastigheten är att anse som ianspråktagen för betalningssäkring då verkställighet enligt 7 § förslaget till betalningssäkringslag har ägt rum.

6.2.4 *Förslaget till lag om ändring i lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg*

12 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om avslag av ansökan om inteckning i utmätt egendom.

Förslaget ansluter helt till vad som gäller i fråga om inteckning i utmätt egendom.

41 §

Enligt förslaget skall anteckning ske i inskrivningsboken om verkställt beslut om betalningssäkring samt upphävt beslut om sådan åtgärd. Bestämmelsen har fastighetsrättslig förebild i 19 kap. 21 § JB.

6.2.5 *Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)*

38 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om bl. a. förhållanden som skall antecknas i skepps- resp. skeppsbyggnadsregistren.

Enligt förslaget skall anteckningsskyldighet föreligga när registrerat skepp eller skeppsbygge eller inskriven rätt till sådan egendom blivit föremål för betalningssäkring samt då beslut om sådan åtgärd upphävts.

Anteckning om betalningssäkring medför hinder mot inteckning i egendomen enligt 283 § sjölagen.

283 §

Enligt förslaget skall ansökan om inteckning avslås om skeppet, bygget eller andel däri eller villkorlig äganderätt därtill är föremål för betalningssäkring.

Skälet för avslag är detsamma som vid utmätning. I prop. 1973:42 s. 284 ff har departementschefen utförligt behandlat frågan om utmätning som hinder för inteckning.

6.2.6 *Förslaget till lag om ändring i utsökningslagen (1877:31 s. 1)*

72 §

Enligt förslaget får egendom utmätas även om den omfattas av betalningssäkring. Finns annan egendom att tillgå bör denna emellertid i första hand tas i anspråk om inte utmätningssökanden därigenom tillfogas skada.

Har det allmännas fordran på grund av betalningssäkring bättre rätt än den för vilken utmätning senare sker, skall vid utmätning i lös egendom ett belopp motsvarande det allmännas fordran avsättas vid köpeskillingens fördelning. Detta framgår av förslaget till ändring i 139 § UL. Utmäts fast egendom skall i motsvarande fall kontant betalning ske för fordringen och beloppen insättas på bankkonto (34 § FfL).

139 §

Förslaget avser att reglera den situation som uppkommer, då lös egendom, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, utmäts för annan fordran än den för vilken betalningssäkring har meddelats. I sådant fall skall, utan särskilt yrkande, så stor del av köpeskillingen avsättas, som på grund av förmånsrätt enligt FRL belöper på den fordran, för vilken betalningssäkring har beslutats.

Bestämmelserna om förmånsrätten vid betalningssäkring finns i förslagen till ändringar i 8 och 9 §§ FRL. I regel har betalningssäkring i den angivna situationen en bättre förmånsrätt än utmätning. Verkställs betalningssäkring och utmätning vid samma tillfälle medför åtgärderna emellertid samma förmånsrätt. I sådant fall får en häremot svarande fördelning av köpeskillingen komma till stånd. Det kan även förekomma att utmätningssökanden åberopar annan förmånsrätt än den utmätningen ger. Går denna

före det allmännas förmånsrätt på grund av betalningssäkring kan naturligtvis avsättning endast göras om köpeskillingen förslår härtill.

6.2.7 *Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom*

25 §

I denna paragraf föreslås en ändring i första stycket under punkten 2. Förslaget innebär att fordran som utgår med förmånsrätt på grund av verkställt beslut om betalningssäkring skall tas upp i sakägarförteckningen.

Enligt 8 § FRL utgår förmånsrätt för det allmännas fordran på skatt, tull eller avgift i den egendom som omfattas av verkställt beslut om betalningssäkring. Förmånsrätten uppkommer vid samma tidpunkt som förmånsrätt vid utmätning. Detta framgår av 12 § förslaget till betalningssäkringslag.

Tidpunkten för förmånsrättens inträde är avgörande för frågan om fordringen skall tas upp i sakägarförteckningen och vilket företräde som fordringen i sådant fall skall ges vid exekutionen.

Enligt 26 § FfL skall fordringar och rättigheter tas upp efter det företräde som gäller enligt lag. Inskriven rättighet skall vidare ha företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, om inskrivning har sökts före dagen för utmätningen. Genom att verkställt beslut om betalningssäkring i förmånsrättsavseende föreslås likställd med utmätning, följer att inskriven rättighet får företräde framför det allmännas fordran på grund av betalningssäkring om inskrivning har sökts före dagen för verkställigheten.

Genom den föreslagna ändringen erhåller det allmännas fordran på grund av verkställt beslut om betalningssäkring samma skydd vid försäljningen, som övriga fordringar som faller inom skyddsbeloppet.

34 §

Förslaget innebär ett avsteg från den s. k. övertagandeprincipen, som kommer till uttryck i denna paragraf. Till skillnad från vad som i regel gäller för fordringar som är förenade med panträtt och som faller inom skyddsbeloppet föreslås nämligen att fordran på grund av verkställt beslut om betalningssäkring utan särskilt yrkande alltid skall erläggas kontant. Beloppet skall sättas in på räntebärande bankkonto. Det får lyftas först när betalningen av skatten, tullen eller avgiften skall ske i exekutiv ordning.

Gäldenärens personliga betalningsansvar för det allmännas fordran på skatt, tull eller avgift utgör hinder mot att låta rättighet på grund av betalningssäkring kvarstå i fastigheten vid försäljningen.

6.2.8 *Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.*

10 §

Förslaget innebär att fordran som utgår med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall tas upp i sakägarförteckningen.

Motsvarande ändring föreslås införd i 25 § FfL beträffande exekutiv försäljning av fast egendom. Specialmotivering till denna paragraf lämnas i avsnittet 6.2.7.

6.2.9 *Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.*

10 §

Förslaget innebär att fordran som utgår med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall tas upp i sakägarförteckningen.

Motsvarande ändring föreslås införd i 25 § FfL beträffande exekutiv försäljning av fast egendom. Specialmotivering till denna paragraf lämnas i avsnittet 6.2.7.

6.2.10 *Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)*

38 §

Enligt 8 § FRL medför betalningssäkring förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk för åtgärden. Förmånsrätten uppkommer vid samma tidpunkt som förmånsrätten vid utmätning. Detta framgår av 13 § förslaget till betalningssäkringslag.

I ändringsförslaget regleras det fall, då gäldenären försätts i konkurs efter det att honom tillhörig egendom har tagits i anspråk genom verkställd betalningssäkring. I likhet med vad som gäller vid utmätning skall förmånsrätt på grund av betalningssäkring gå åter om egendomen har tagits i anspråk för åtgärden senare än tre månader före den s. k. fristdagen, dvs. i princip den dag, då ansökan om konkurs eller om dödsboförvaltning genom boutredningsman kom in till konkursdomaren resp. rätten (29 § KKL).

Återvinningsfristens utgångspunkt är den tidpunkt då egendomen tas i anspråk för verkställigheten. En allmän förutsättning för återvinning är givetvis att betalningssäkringen varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem vid den tidpunkt då åtgärden verkställdes.

40 b §

Genom förslaget likställs förfarandet vid återgång av förmånsrätt på grund av betalningssäkring med vad som gäller vid utmätning. Någon särskild åtgärd som t. ex. väckande av talan vid allmän domstol är inte behövligt i detta fall.

6.2.11 *Förslaget till lag om ändring i brottsbalken*

11 kap.1 §

Förslaget innebär att gäldenär som i förteckning till betalningssäkringsed förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig

uppgift skall dömas för oredlighet mot borgenärer såvida inte uppgiften rättas innan den beedigas eller eljest läggs till grund för förfarandet. Detsamma gäller om gäldenär i samband med betalningssäkring åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättningen tas i anspråk för att bereda det allmänna säkerhet.

Genom den föreslagna bestämmelsen kriminaliseras uppsåtliga uppgifter i förteckning till betalningssäkringsed samt i vissa fall vid förrättning för verkställighet av betalningssäkring.

Bestämmelserna om betalningssäkringsed finns i 10 § förslaget till betalningssäkringslag. Om gäldenär i sådan förteckning lämnar oriktiga uppgifter om sina tillgångar eller skulder, ådrar han sig ansvar enligt detta lagrum oberoende av om uppgiften fått inflytande på resultatet av verkställigheten. Rättar han uppgiften innan den har blivit beedigad, går han emellertid fri från ansvar.

Straffansvar drabbar vidare gäldenär som i samband med verkställighet av betalningssäkring åberopar oriktig handling eller muntligt eller skriftligt skenavtal om detta får till följd att erforderlig egendom inte finns att tillgå vid verkställigheten.

Oriktig uppgift vid förrättningen för verkställighet medför inte straffansvar.

11 kap. 3 §

I denna paragraf föreslås en bestämmelse motsvarande den som intagits i 1 § detta kapitel.

Genom förslaget införs straffansvar för gäldenär som av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om sina tillgångar eller skulder i förteckning till betalningssäkringsed.

I övrigt hänvisas till vad som anförts i specialmotiveringen till 11 kap. 1 § BrB.

17 kap. 13 §

Förslaget innebär att den som rubbar gods, som har tagits i anspråk genom betalningssäkring, ådrar sig ansvar för överträdelse av myndighets bud.

Den brottsliga gärningen behöver inte bestå i ett besittningstagande. Det räcker att verkställigheten försvåras genom att egendomen görs svåråtkomlig.

Straffansvar inträder för gäldenären redan i och med att förklaring avges att hans egendom har tagits i anspråk för betalningssäkring. Det förutsätts sålunda inte att egendomen har säkerställts.

I enlighet med den praxis som utbildats vid utmätning är det inte straffbelagt att åsidosätta förbud att betala till annan än kronofogdemyndighet (jfr 75 § andra stycket UL).

6.2.12 *Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken*

26 kap. 1 §

Förslaget innebär att bestämmelserna om kvarstad och skingringsförbud får tillämpas om någon är skäligen misstänkt för brott enligt SkBL, lagen (1960:418) om straff för varusmuggling, UBL, kupongskatteförordningen (1970:624) eller lagen (1958:295) om sjömansskatt och det skäligen kan befaras, att han genom att avvika eller genom att skaffa undan egendom eller på annat sätt undandrar sig att betala den skatt, tull eller avgift, som han genom brottet kan antas ha undanhållit eller sökt undanhålla det allmänna. Åtgärderna får avse det belopp som svarar mot det allmännas fordran mot den misstänkte på skatt, tull eller avgift. De får bestå längst till dess beslut om betalningssäkring för fordringen ifråga har verkställts.

I fråga om skatter, tullar och avgifter utgör kvarstad och skingringsförbud ett komplement till institutet betalningssäkring. Till skillnad från säkerhetsåtgärderna i 26 kap. RB medför betalningssäkring förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk för åtgärden. Förmånsrätten gäller i såväl fast som lös egendom.

Endast om beslut om betalningssäkring inte kan sättas in bör åtgärderna enligt 26 kap. RB tillgripas. Detta kan förekomma i två situationer. Det ena fallet är om villkoren för beslut om betalningssäkring inte är uppfyllda. För betalningssäkring krävs nämligen att fordringsanspråket *skäligen* kan antas bli påfört gäldenären medan det enligt förevarande paragraf är tillräckligt att det *kan antas* att så är fallet. Den andra situationen är om man av tidsbrist inte kan avvakta förvaltningsmyndighetens beslut om betalningssäkring. Möjligheten att ta egendom i förvar (26 kap. 3 §) medför att polis eller åklagare snabbt kan ingripa mot t. ex. en misstänkt som håller på att skaffa undan sin egendom.

Sedan beslut om betalningssäkring har verkställts skall beslutet om kvarstad och skingringsförbud omedelbart hävas. Från denna tidpunkt föreligger även hinder mot beslut om sådana åtgärder.

För beslut om kvarstad och skingringsförbud enligt detta lagrum fordras att domstolen preliminärt bestämmer det allmännas fordran på skatt, tull eller avgift till såväl grund som belopp. Denna prövning skall ske på grundval av de materiella och processuella beskattningsregler, som gäller för fordringsanspråket. I övrigt skall givetvis bestämmelserna i 26 kap. RB gälla.

Bilaga Indrivningsresultatet under åren 1970–1974 betr. vissa medelsslag

Riksskatteverket har för utredningens räkning gjort en statistisk sammanställning beträffande indrivningsresultatet under åren 1970–1974.

Medelslagen utgör för år 1974 93,2 % av det totalt under året uppdebiterade beloppet i kronofogdemyndigheternas månadsräkningar.

Särskild uppdebiterad A-skatt

Indrivnings-resultat under år	Oredovisat vid årets början	Uppdebiterat under året	Avkortat under året	Belopp att indriva	Avskrivet under året	%	Levererat under året	%	Utestående vid årets slut	%
1970	152 458 882	169 202 370	2 368 750	319 292 502	40 167 729	12,6	73 597 196	23,0	202 527 299	64,4
1971	205 527 299	173 692 321	3 111 057	376 108 563	52 925 087	14,1	96 623 122	25,7	226 560 303	60,2
1972	226 560 303	165 522 177	2 903 196	389 179 284	60 276 109	15,5	95 631 473	24,6	233 271 644	59,9
1973	233 271 644	138 998 375	2 812 694	369 457 325	72 441 923	19,6	92 317 536	25,0	204 697 806	55,4
1974	204 697 805	126 893 239	3 103 689	328 487 355	67 459 473	20,5	84 681 358	25,8	176 346 458	53,7
Summa	–	774 308 482	14 299 386	–	293 270 321		442 850 685		–	

B-skatt

Indrivnings-resultat under år	Oredovisat vid årets början	Uppdebiterat under året	Avkortat under året	Belopp att indriva	Avskrivet under året	%	Levererat under året	%	Utestående vid årets slut	%
1970	237 274 258	270 240 465	71 635 446	435 879 277	29 521 485	6,8	169 235 232	38,8	237 122 167	54,4
1971	237 122 167	305 450 606	84 045 516	458 527 257	30 890 862	6,7	172 713 582	37,7	254 922 768	55,6
1972	254 922 768	330 013 551	112 140 265	472 796 054	34 978 624	7,4	172 150 860	36,4	265 666 502	56,2
1973	265 661 877	296 332 980	106 514 774	455 480 083	37 320 042	8,2	161 243 471	35,4	256 916 508	56,4
1974	256 916 507	286 184 848	88 236 394	454 864 961	40 745 296	8,9	167 766 275	36,9	246 353 329	54,2
Summa	–	1 488 222 450	462 572 395	–	173 456 309		843 109 420		–	

Kvarstående skatt

Indrivnings-resultat under år	Oredovisat vid årets början	Uppdebiterat under året	Avkortat under året	Belopp att indriva	Avskrivet under året	%	Levererat under året	%	Utestående vid årets slut	%
1970	469 767 925	514 772 583	126 578 762	857 961 746	107 772 697	12,6	271 042 262	31,6	479 146 220	55,8
1971	479 146 220	642 839 668	115 021 216	1 006 964 672	122 351 869	12,1	296 658 466	29,5	587 954 276	58,4
1972	587 954 276	730 394 501	141 148 863	1 177 199 914	136 956 576	11,6	336 732 431	28,6	703 510 843	59,8
1973	703 510 843	667 284 600	161 999 216	1 208 796 227	196 045 598	16,2	298 183 651	24,7	714 566 918	59,1
1974	714 566 917	648 336 576	155 446 296	1 207 457 198	194 974 839	16,1	304 316 502	25,2	708 165 796	58,7
Summa	–	3 203 627 928	700 194 352	–	758 101 579		1 506 933 312		–	

Tillkommande skatt

Indrivnings-resultat under år	Oredovisat vid årets början	Uppdebiterat under året	Avkortat under året	Belopp att indriva	Avskrivet under året	%	Levererat under året	%	Utestående vid årets slut	%
1970	50 442 685	56 604 739	4 557 735	102 489 689	9 441 523	9,2	28 942 294	28,2	64 105 872	62,6
1971	64 105 872	66 760 574	3 449 975	127 416 471	14 946 625	11,7	25 766 553	20,2	86 703 289	68,1
1972	86 703 289	46 402 292	4 411 969	128 693 612	13 756 876	10,7	35 307 435	27,4	79 629 299	61,9
1973	79 629 299	56 614 349	5 710 249	130 533 399	18 830 722	14,4	25 508 852	19,6	86 193 824	66,0
1974	86 193 824	70 051 054	3 168 181	153 076 697	18 899 462	12,4	33 895 887	22,1	100 281 347	65,5
Summa	–	296 433 008	21 298 109	–	75 875 208		149 421 021		–	

Mervärdeskatt

Indrivnings-resultat under år	Oredovisat vid årets början	Uppdebiterat under året	Avkortat under året	Belopp att indriva	Avskrivet under året	%	Levererat under året	%	Utestående vid årets slut	%
1970	24 068 763	159 814 369	25 281 372	158 601 760	1 665 939	1,0	46 761 624	29,5	100 174 060	69,5
1971	110 174 060	239 709 898	42 439 721	307 444 237	16 940 380	5,5	81 001 551	26,4	209 502 248	68,1
1972	209 502 248	310 851 824	57 007 057	463 347 015	47 843 354	10,3	114 849 395	24,8	300 654 202	64,9
1973	300 654 202	292 461 715	63 052 840	530 063 077	92 698 745	17,5	134 746 432	25,4	302 617 841	57,1
1974	303 027 301	290 616 504	47 309 474	546 334 331	101 606 168	18,6	143 117 995	26,2	301 610 109	55,2
Summa	–	1 293 454 310	235 090 464	–	260 754 586		520 476 997		–	

Arbetsgivaravgifter m. m.

Indrivnings-resultat under år	Oredovisat vid årets början	Uppdebiterat under året	Avkortat under året	Belopp att indriva	Avskrivet under året	%	Levererat under året	%	Utestående vid årets slut	%
1970	140 158 322	203 987 929	34 779 405	309 366 841	34 035 616	11,0	111 631 544	36,1	163 699 443	52,9
1971	163 699 446	334 777 596	100 621 053	397 855 989	41 536 171	10,4	124 375 654	31,3	231 944 101	58,3
1972	231 944 101	290 448 835	67 399 590	454 993 346	51 774 788	11,4	145 239 749	31,9	257 978 749	56,7
1973	257 978 749	305 411 796	73 440 965	489 949 580	80 027 414	16,3	145 763 259	29,8	264 158 843	53,9
1974	264 158 843	366 596 723	75 580 440	555 175 126	88 638 041	16,0	184 988 732	33,3	281 548 295	50,7
Summa	–	1 501 222 879	351 821 453	–	296 012 030		711 998 938		–	

Statens offentliga utredningar 1975

Kronologisk förteckning

1. Demokrati på arbetsplatsen. A.
2. Psalmer och visor. Del 1:1. U.
3. Psalmer och visor. Del 1:2. U.
4. Psalmer och visor. Del 1:3. U.
5. Bättre bosättning för flera. S.
6. Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan. U.
7. Framtida studerandehälsovård. U.
8. Utlandssvenskarnas rösträtt. Ju.
9. Individen och skolan. U.
10. Rörlig pensionsålder. S.
11. Svensk press. Tidningar i samverkan. Fi.
12. Totalfinansiering. B.
13. Vägtrafikolyckor och sjukvårdskostnader. S.
14. Konstnärerna i samhället. U.
15. Kommunal rösträtt för invandrare. Kn.
16. Kriminalvårdens nämnder. Ju.
17. Markanvändning och byggande. Remissammanställning utgiven av bostadsdepartementet. B.
18. Förtroendevalda och partier i kommuner och landsting. Kn.
19. Konsumentskydd på låsområdet. H.
20. Särskilda regler för handläggning av anmälan mot polisman. Ju.
21. Pensionsförsäkring. Fi.
22. Lag om allmänna handlingar. Ju.
23. JO-ämbetet. Uppgifter och organisation. R.
24. Tre sociologiska rapporter. Ju.
25. À jour. Om journalistutbildning. U.
26. Forskningsråd. U.
27. Politisk propaganda på arbetsplatser. A.
28. Program för ljud och bild i utbildningen. U.
29. Medborgerliga fri- och rättigheter i vissa länder. Ju.
30. Barnens livsmiljö. S.
31. Samhället och barns utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 1. S.
32. Barns hälsa. Barnmiljöutredningens rapport 2. S.
33. Barns uppfostran och utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 3. S.
34. Förskolan, skolan och fritiden. Barnmiljöutredningens rapport 4. S.
35. Barnfamiljernas ekonomi. Barnmiljöutredningens rapport 5. S.
36. Barnen och den fysiska miljön. Barnmiljöutredningens rapport 6. S.
37. Barn och föräldrars arbete. Barnmiljöutredningens rapport 7. S.
38. Barnkultur. Barnmiljöutredningens rapport 8. S.
39. Statsbidrag till kommunerna. Fi.
40. Trafikolyckor och statistik. K.
41. Kommunal demokrati. Kn.
42. Kommunal demokrati. Sammanfattning. Kn.
43. Kvinnor i statlig tjänst. Fi.
44. Etablering av miljöstörande industri. B.
45. Vidareutbildning i internationell marknadsföring. H.
46. Kommunal organisation och information. Kn.
47. Kollektivtrafik i tätort. K.
48. Kollektivtrafik i tätort. Bilagor. K.
49. Massmediegrundlag. Ju.
50. Internationella koncerner i industriländer. I.
51. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. B.
52. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Bilagor. B.
53. Beskattning av realisationsvinster. Fi.
54. Fåmansbolag. Fi.
55. Bötesverkställighet. Ju.
56. Trafikbuller. Del II. Flygbuller. K.
57. Varuförsörjning i kristid. H.
58. Målet är jämställdhet. Ju.
59. Utbildning för vuxna. U.
60. Energiberedskap för kristid. H.
61. Energiberedskap för kristid. Bilagor. H.
62. Förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar. S.
63. Konsumentkreditlag m. m. Ju.
64. Språkresor. U.
65. Förfogandelagstiftningen. Fö.
66. Trafikpolitik – behov och möjligheter. K.
67. Utbildning i samspel. S.
68. Handikappanpassad kollektivtrafik. K.
69. Samhället och distributionen. H.
70. Samhället och distributionen. Bilagor om företag, anställda och hushåll. H.
71. Landstingens arkiv. Kn.
72. Distansundervisning. U.
73. Frivilligförsvarets förmåner. Fö.
74 Socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m. S.
75. Medborgerliga fri- och rättigheter. Regeringsformen. Ju.
76. Handikappanpassad kollektivtrafik. Sammandrag ur SOU 1975:68 (svensk, engelsk och tysk version). K.
77. Allmän skatteflyktsklausul. Fi.
78. Svensk press. Pressens funktioner i samhället. Fi.
79. Svensk press. Statlig presspolitik. Fi.
80. Postens roll i tidningsdistributionen. K.
81. Farliga vrak. K.
82. Organisation för skyddat arbete. A.
83. Stålindustrins arbetsmiljö. I.
84. Ersättning vid arbetsskada. S.
85. Vägplanering. K.
86. Vägplanering. Bilagor. K.
87. Samverkan i barnomsorgen. S.
88. Fem veckors semester. A.
89. Långtidsutredningen 1975. Fi.
90. Arbete åt alla. A.
91. Politik för regional balans. A.
92. Politik för regional balans. Bilaga 1. A.
93. Politik för regional balans. Bilaga 2. A.
94. Barns sommar. S.
95. Telefonavlyssning. Ju.
96. Energiförsörjningen 1975–1980. Bilaga 3 till 1975 års långtidsutredning. Fi.
97. Varuhandeln 1975–1980. Bilaga 4 till 1975 års långtidsutredning. Fi.
98. Miljövård i Sverige 1975–1980. Bilaga 6 till 1975 års långtidsutredning. Fi.
99. Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. U.
100. Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. Bilagor. U.
101. Fartygsfinansiering. I.
102. Tystnadsplikt och yttrandefrihet. Ju.
103. Skadestånd VI. Försäkringsgivares regressrätt m. m. Ju.
104. Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. Fi.

Statens offentliga utredningar 1975

Systematisk förteckning

Riksdagen

JO-ämbetet. Uppgifter och organisation. [23]

Justitiedepartementet

Utlandssvenskarnas rösträtt. [8]
Kriminalvårdens nämnder. [16]
Särskilda regler för handläggning av anmälan mot polisman. [20]
Lag om allmänna handlingar. [22]
Tre sociologiska rapporter. [24]
1973 års fri- och rättighetsutredning. 1. Medborgerliga fri- och rättigheter i vissa länder. [29] 2. Medborgerliga fri- och rättigheter. Regeringsformen. [75]
Massmediegrundlag. [49]
Bötesverkställighet. [55]
Målet är jämställdhet. [58]
Konsumentkreditlag m. m. [63]
Telefonavlyssning. [95]
Tystnadsplikt och yttrandefrihet. [102]
Skadestånd VI. Försäkringsgivares regressrätt m. m. [103]

Försvarsdepartementet

Förfogandelagstiftningen. [65]
Frivilligförsvarets förmåner. [73]

Socialdepartementet

Bättre bosättning för flera. [5]
Pensionskommittén. 1. Rörlig pensionsålder. [10] 2. Socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m. [74]
Vägtrafikolyckor och sjukvårdskostnader. [13]
Barnmiljöutredningen. 1. Barnens livsmiljö. [30] 2. Samhället och barns utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 1. [31] 3. Barns hälsa. Barnmiljöutredningens rapport 2. [32] 4. Barns uppfostran och utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 3. [33] 5. Förskolan, skolan och fritiden. Barnmiljöutredningens rapport 4. [34] 6. Barnfamiljernas ekonomi. Barnmiljöutredningens rapport 5. [35] 7. Barnen och den fysiska miljön. Barnmiljöutredningens rapport 6. [36] 8. Barn och föräldrars arbete. Barnmiljöutredningens rapport 7. [37] 9. Barnkultur. Barnmiljöutredningens rapport 8. [38]
Förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar. [62]
Utbildning i samspel. [67]
Ersättning vid arbetsskada. [84]
Samverkan i barnomsorgen. [87]
Barns sommar. [94]

Kommunikationsdepartementet

Trafikolyckor och statistik. [40]
Utredningen om kollektivtrafik i tätorter. 1. Kollektivtrafik i tätort. [47] 2. Kollektivtrafik i tätort. Bilagor. [48]
Trafikbuller. Del II. Flygbuller. [56]
Trafikpolitik – behov och möjligheter. [66]
HAKO-utredningen. 1. Handikappanpassad kollektivtrafik. [68] 2. Handikappanpassad kollektivtrafik. Sammandrag ur SOU 1975:68 (svensk, engelsk och tysk version). [76]
Postens roll i tidningsdistributionen. [80]
Farliga vrak. [81]
Kommittén för den långsiktiga vägplaneringen. 1. Vägplanering. [85] 2. Vägplanering. Bilagor. [86]

Finansdepartementet

1972 års pressutredning. 1. Svensk press. Tidningar i samverkan. [11] 2. Svensk press. Pressens funktioner i samhället. [78] 3. Svensk press. Statlig presspolitik. [79]
Pensionsförsäkring. [21]
Statsbidrag till kommunerna. [39]
Kvinnor i statlig tjänst. [43]
Beskattning av realisationsvinster. [53]
Fåmansbolag. [54]
Allmän skatteflyktsklausul. [77]
1975 års långtidsutredning. 1. Långtidsutredningen 1975. [89] 2. Energiförsörjningen 1975–1980. Bilaga 3 till 1975 års långtidsutredning. [96] 3. Varuhandeln 1975–1980. Bilaga 4 till 1975 års långtidsutredning. [97] 4. Miljövård i Sverige 1975–1980. Bilaga 6 till 1975 års långtidsutredning. [98]
Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen. [104]

Utbildningsdepartementet

1969 års psalmkommitté. 1. Psalmer och visor. Del 1:1. [2] 2. Psalmer och visor. Del 1:2. [3] 3. Psalmer och visor. Del 1:3. [4]
Utredningen om skolan, staten och kommunerna.
1. Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan. [6] 2. Individen och skolan. [9]
Framtida studerandehälsovård. [7]
Konstnärerna i samhället. [14]
À jour. Om journalistutbildning. [25]
Forskningsråd. [26]
Program för ljud och bild i utbildningen. [28]
Utbildning för vuxna. [59]
Språkresor. [64]
Distansundervisning. [72]
Sameutredningen. 1. Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. [99] 2. Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. Bilagor. [100]

Handelsdepartementet

Konsumentskydd på låsområdet. [19]
Vidareutbildning i internationell marknadsföring. [45]
Varuförsörjning i kristid. [57]
Energiberedskapsutredningen. 1. Energiberedskap för kristid. [60] 2. Energiberedskap för kristid. Bilagor. [61]
Distributionsutredningen. 1. Samhället och distributionen. [69] 2. Samhället och distributionen. Bilagor om företag, anställda och hushåll. [70]

Arbetsmarknadsdepartementet

Demokrati på arbetsplatsen. [1]
Politisk propaganda på arbetsplatser. [27]
Organisation för skyddat arbete. [82]
Fem veckors semester. [88]
Arbete åt alla. [90]
Länsplaneringsutredningen 1974. 1. Politik för regional balans. [91] 2. Politik för regional balans. Bilaga 1. [92] 3. Politik för regional balans. Bilaga 2. [93]

Bostadsdepartementet

Totalfinansiering. [12]
Markanvändning och byggande. Remissammanställning utgiven av bostadsdepartementet. [17]
Etablering av miljöstörande industri. [44]
Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. 1. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. [51] 2. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Bilagor. [52]

Industridepartementet

Internationella koncerner i industriländer. [50]
Stålindustrins arbetsmiljö. [83]
Fartygsfinansiering. [101]

Kommundepartementet

Kommunal rösträtt för invandrare. [15]
Förtroendevalda och partier i kommuner och landsting. [18]
Utredningen om den kommunala demokratin. 1. Kommunal demokrati. [41] 2. Kommunal demokrati. Sammanfattning. [42] 3. Kommunal organisation och information. [46]
Landstingens arkiv. [71]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen

Nordisk utredningsserie (Nu) 1975

Kronologisk förteckning

1. Nordisk överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd
2. Peruskoulu pohjoismaissa
3. Litteratur om nordiskt samarbete
4. Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
5. Bötesstraffet
6. Nordic Cooperation for Tourism. Proposals for Action
7. Nordisk vuxenundervisning. Symposium
8. Oversikt over forsknings- og utviklingsarbeid som gjelder engelskundervisningen i de nordiske land – 1974
9. Fort- och vidareutbildning för teaterarbetare
10. Nordisk samarbeid om billedkunst
11. STINA-rapport, allmän del
12. STINA-rapport. Bilagor.
13. Turistkonferens
14. Langtidsbedømmelse for det allmennkulturelle område
15. Førskole og skole i samvirke
16. Kontaktmandsseminar i Århus
17. Fotografisk kemi
18. Arbetsmiljöfrågor. Seminarium i Porsgrunn
19. Industriellt samarbete i Norden. Journalistseminarium i Århus
20. Kvarkenkonferens
21. NORDINFO
22. Revision av den nordiska trygghetskonventionens bestämmelser om grundpension
23. Merenkurkunkonferenssi
24. Nordiska tobaksarbetsgruppens betänkande
25. Översikt över projekt rörande integrerad specialundervisning i förskolan och grundskolan i de nordiska länderna
26. Suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar
27. Tornion- ja Muonionjokien sekä Könkämäenon suvereniteettisaaret
28. Sprogvidenskab og modermålspædagogik
29. Lukioasteen koulutus pohjoismaissa
30. Samnordisk forskning, utveckling och teknologisk förmedling på energiområdet.
31. Arbeidets tilpassing til mennesket
32. Grannspråk och minoritetsspråk i Norden. Seminarium
33. A regional approach – a world wide responsibility. Conference
34. Pakollisen englannin kielen opetuksen yhdenmukaistaminen pohjoismaissa
35. NARS. Nordic working group for reactor safety. Recommendation
36. Une approche régionale – une responsabilité mondiale. Conférence
37. Nordisk statutsamling
38. Yearbook of Nordic Statistics, 1975 (Nordisk statistisk årsbok)

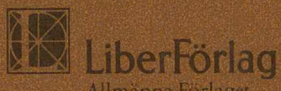

ISBN 91-38-02420-9